

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اربعین در کلام بزرگان

تهیه شده در اداره فضای مجازی، هنر و رسانه دفتر تبلیغات اسلامی اصفهان

فهرست

- چستی زیارت ۵
- زیارت ائمه علیهم السلام از راه دور ۷
- زیارت امام حسین (سلام الله علیه) از راه دور ۸
- روش های زیارت امام حسین (سلام الله علیه) از راه دور ۹
- تاریخچه آغاز زیارت اربعین امام حسین (سلام الله علیه) و راه افتادن دسته جات راهپیمایی ۱۴
- نقل کلام شیخ بهائی و تحقیق در اطراف آن: ۱۷
- بررسی به کلام محدث قمی و فیض کاشانی ۲۰
- نقل کلمات علامه مجلسی در زاد المعاد ۲۰
- علامت بودن زیارت اربعین برای ما ۲۱
- روایت علائم پنج گانه از امام عسکری (سلام الله علیه) ۲۱
- شیخ میرزا حسین نوری ۲۵
- مرحوم آخوند خراسانی ۲۷
- میرزا جواد آقا ملکی تبریزی ۲۷
- مرحوم سید محسن امین عاملی ۲۷
- آیت الله العظمی شیخ محمد حسین غروی ۲۷
- آیت الله ملکوتی ۲۸
- آیت الله العظمی میرزا محمد حسین نائینی ۲۸
- آیت الله میرزا جواد آقا ملکی تبریزی: ۲۸
- علامه امینی (ره) ۲۹

- ۲۹ امام موسی صدر
- ۳۰ آیت الله سید محمود شاهرودی
- ۳۱ شهید آیت الله مدنی (ره)
- ۳۲ حاج آقا مصطفی خمینی (ره)
- ۳۲ دیدگاه امام خمینی (ره) پیرامون اربعین
- ۳۴ اربعین، وسیله تقویت انگیزه وحدت در امت
- ۳۵ دیدگاه مقام معظم رهبری
- ۳۷ شاخصه های اربعین
- ۴۴ رمز زنده ماندن واقعه‌ی عاشورا
- ۴۵ درسی که اربعین به ما می‌دهد
- ۴۶ آیت الله جوادی املی
- ۴۷ آیت الله محمدتقی بهجت
- ۴۷ آیت الله مکارم شیرازی
- ۵۰ آیت الله نوری همدانی
- ۵۱ آیت الله علوی گرگانی
- ۵۱ آیت الله صافی گلپایگانی
- ۵۲ آیت الله حسینی بوشهری
- ۵۳ حضرت آیت الله العظمی سبحانی
- ۵۵ آیت الله سید محمد مهدی میرباقری:
- ۵۷ حجه الاسلام و المسلمین استاد محسن قرائتی:

- ۵۷ الکساندر دوگین، نظریه پرداز و نویسنده روس:
- ۵۸ دکتر رسول جعفریان
- ۵۹ عدد «اربعین» در متون دینی
- ۶۵ پرسش و پاسخ
- ۶۵ حکم زیارت اربعین
- ۶۵ مراعات قوانین
- ۶۶ سفر در فرض تشدید بیماری
- ۶۶ سفر بدون اجازه پدر
- ۶۷ سفر شخص بدهکار
- ۶۷ نذرهای مربوط به اربعین
- ۶۸ حضور روز اربعین در کربلا
- ۶۸ زیارت از محدوده اطراف حرم
- ۶۹ زیارت بانوان در زمان عادت ماهانه
- ۶۹ پوشیدن لباس مشکی تا اربعین
- ۶۹ کار در روز اربعین
- ۶۹ اسباب کشی در ایام اربعین

امام باقر (سلام الله عليه) فرمودند:

لو يعلم الناس ما في زيارة قبر الحسين (سلام الله عليه) من الفضل، لماتوا شوقاً

اگر مردم می دانستند که چه فضیلتی در زیارت مرقد امام حسین (سلام الله عليه) است، از شوق زیارت می مردند.^۱

موضوع: مفهوم و هدف زیارت امام حسین، زیارت از راه دور آن حضرت، اربعین در کلام علما و بزرگان

چیستی زیارت

در مقدمه کتاب موسوعه زیارات معصومین تعریف زیارت را چنین می آورد:

الزيارة في اللغة والعرف:

الزيارة لغة: القصد؛ يُقال: زاره، يزوره زيارةً وزوراً، فهو زائر وزور.

وفي العرف: قصد المزور إكراماً وتعظيماً له، واستثناساً به.^۲

وقال تقي الدين السبكي الشافعي^۳: لفظ الزيارة يستدعي الانتقال من مكان الزائر إلى مكان المزور، كلفظ المجيء الذي

نصت عليه الآية الكريمة^۴، فالزيارة إما نفس الانتقال من مكان إلى مكان بقصدها، وإما الحضور عند المزور من مكان آخر،

وعلى كل حال لا بد في تحقيق معناها من الانتقال، ولهذا أن من كان عند الشخص دائماً لا يحصل الزيارة منه، ولهذا

تقول: زرت فلاناً من المكان الفلاني.^۵

وقال السيد محسن الأمين^۶ عند الاستدلال على مشروعية زيارة النبي صلى الله عليه وآله بقوله تعالى وكو أنهم إذ ظلموا

أنفسهم جاؤوك... -: فإن الزيارة هي الحضور الذي هو عبارة عن المجيء إليه صلى الله عليه وآله، سواء كان لطلب

الاستغفار أو بدونه، والتسليم لا يدخل في معناها.^۷

وقال الشهيد الأول^۸: يكفي في الزيارة الحضور في المقام، والأقرب وجوب السلام؛ لأنه المتعارف من الزيارة.^۹

^۱ ثواب الاعمال، ص ۳۱۹؛ به نقل از كامل الزيارات

^۲ انظر مجمع البحرين: ۲/ ۳۰۴-۳۰۵، والمصباح المنير: ۳۵۴

^۳ السبكي (۶۸۳-۷۵۶هـ / ۱۲۸۴-۱۳۵۵ م) هو علي بن عبد الكافي بن علي بن تمام بن يوسف بن موسى بن تمام الأنصاري، الخرجي السبكي، الشافعي (تقي

الدين، أبو الحسن)، عالم مشارك في الفقه والتفسير والأصلين والمنطق... من تصانيفه الكثيرة: الابتهاج في شرح المنهاج للنووي، الدر النظيم في تفسير القرآن

الكريم،... معجم المؤلفين: ۱۲۷/۷

^۴ وهي قوله تعالى: ولو أنهم إذ ظلموا أنفسهم جاؤوك... النساء: ۶۴.

^۵ شفاء السقام: ۱۰۱.

^۶ هو آية الله السيد محسن بن السيد عبد الكريم الحسيني الأمين العاملي (۱۲۸۴-۱۳۷۱ هـ)، كان من أكابر العلماء وزعماء الإصلاح، له مؤلفات كثيرة، أشهرها:

كتاب (أعيان الشيعة). انظر «أعيان الشيعة»: ۱۰/ ۳۳۳ وما بعدها.

^۷ كشف الارتباب: ۴۵۹.

^۸ هو الشيخ شمس الدين أبو عبد الله محمد بن الشيخ جمال الدين مكّي النبطي العاملي الجزيني (۷۳۴-۷۸۶ هـ)، من أشهر مشاهير علمائنا، خلف مؤلفات قيمة،

أشهرها: (اللمعة الدمشقية). انظر الكنى والألقاب: ۲/ ۳۷۷.

وقال السيد حسن الأمين^٩: الزيارة لغة هي الحضور عند المزور، ولكنها في عرف الشيعة: هي الحضور في أحد المشاهد المقدسة...

ونكتة اي كه در تعريف زيارت شايدان توجه است:

إنّ الزيارة عند الشيعة حضور روعي، وإنّ الروحانية الكبرى للمزور، ونفسيته الممتازة، وصفاته القدسيّة تفيض على نفسيته الزائر، فتكتسب منها لتطمئنّ بعد اضطراب، ولتسعد بعد شقاء، وترجو بعد قنوط، وتشرق بعد تجهّم^{١١}.

ولا فرق هنا بين زيارة المعصومين عليهم السلام في حياتهم أو زيارة مراقدهم بعد استشهادهم؛ لأنهم - بشهادة القرآن الكريم - أحياء عند ربهم يُرزقون^{١٢}، ولقول الرسول الأكرم صلى الله عليه وآله: «مَنْ زارني حياً وميتاً كنتُ له شهيداً يوم القيامة»^{١٣} و قول الإمام الصادق عليه السلام: «من زارنا بعد مماتنا فكأنما زارنا في حياتنا»^{١٤}.

ومما تجدر الإشارة إليه، أنّ لكلمة «الزيارة» مفهوم اصطلاحى آخر؛ فإنها تُطلق أيضاً على «نصّ الزيارة التي يخاطب بها الزائر مزوره».

وبالاستفادة من التعاريف السابقة والروايات التي وردت حول الزيارة وفضلها، وما قاله العلماء في ذلك، نقول: إنّ الزيارة عند المسلمين حضور ولقاء، والتقاء قلبى معنوى يشعر به الزائر في كنف مزوره، نتيجة الفيض الذى تقبسه نفسه من أنوار الشخصية القدسيّة المزورة ذات الصفات الإلهية الرفيعة، وتلك هي زيارة المُدرك العارف لأنمة الدين وقادته الشرعيين، وعباد الله الصالحين.

والزيارة: وقوف بتواضع، في كنف خيرة الله ووليّه، لترتبط به الروح، ويتعاقب معه القلب، فيقتبس الزائر أشعة وقبسا من فيض نوره.

وهي اختلاء بالحجة الإلهية واستئناس به، وإبراز للحاجة والتضرّع للبارئ تعالى من خلالها، وإعداد القلب والروح لليقظة من الغفلة، والتطهّر من صدأ الذنوب ودنسها.

^٩ الدروس: ١٥٣/٢.

^{١٠} هو نجل آية الله الراحل السيد محسن الأمين العاملى، من الشخصيات العلميّة والأدبيّة المعروفة، له مؤلفات قيّمة، منها: دائرة المعارف الإسلامية الشيعية.

^{١١} دائرة المعارف الإسلامية الشيعية: الجزء ١٢/٦٧.

^{١٢} آل عمران: ١٦٩.

^{١٣} قرب الإسناد: ٦٥ ح ٢٠٥، البحار: ١٣٩/١٠٠.

^{١٤} المقنعة: ٤٨٥، المزار الكبير: ١٨ (ط: ٤١)، البحار: ١٢٤/١٠٠ ح ٣٤.

زیارت به معنای توجه به مقام والا معصومین (سلام الله علیهم)، این پیشوایان بزرگ، ذکر صفات و سجایای آنان و بیان فضایل، کرامات، عبادات، اطاعات آنان، توجه، حضور قلب و عنایت به «محتوای زیارت‌ها» است. نتیجه آن برقراری ارتباط و ایجاد پیوندی روحی با معصومین (سلام الله علیهم) و شناخت خداوند است که شرط زیارت است.^{۱۵}

حال اگر زیارت‌کننده، زیارتش از راه دور باشد، بداند مقصود و هدفش چیست، به خوبی می‌تواند با کسب معرفت الهی، راه قرب الی الله را با سرعت بیش‌تری بی‌ماید، و با روحی با صفا، پاک از گناه در مسیر عبودیت پروردگار و انجام وظایفش آماده گردد.^{۱۶}

و اما در کتاب موسوعه زیارات معصومین، هدف از زیارت را چنین بیان می‌کند:

الهدف من الزيارة:

الزيارة تعمق الارتباط بالله وبأنبيائه وأوليائه

تمثل زيارة الرسول الأعظم والأئمة صلوات الله عليهم أجمعين أجمل مظاهر الارتباط المعنوي والتعلق والاستئناس بأنبيائه الكرام وأوليائه الصالحين، مما جعلها محل اهتمام جميع الفرق الإسلامية منذ صدر الإسلام إلى وقتنا هذا؛ ولذا فقد كان المسلمون - ولا زالوا - يشدون الرحال من مختلف بقاع العالم متحمّلين مشاق ومخاطر شتى ومصاريف قد تكون ثقیلة، لكي يتسنى لهم زيارة بيت الله جلّ وعلا وقبر رسوله صلى الله عليه وآله وخلفائه عليهم السلام، والتضرّع إلى الله تعالى في كنف تلك المراقد والمشاهد، للوصول إلى المقاصد وإظهار مدى شغفهم وتعلقهم الروحي بهم وإجلالهم لهم صلوات الله عليهم؛ كيف لا، وهم - بحضورهم هناك - يكونون قد حلّوا بروضة من رياض الجنة، حيث ترتفع الحجب، وتتصل روح الزائر بعالم الملكوت، وتتفتح لهم أبواب الرحمة الإلهية.

زیارت ائمه (سلام الله علیهم) از راه دور

در فضیلت زیارت ائمه (سلام الله علیهم) از راه دور مطالب بسیاری وارد است. اینک به دو روایت وارده اشاره می‌کنیم:^{۱۷}

ابن ابی عمیر از امام صادق (سلام الله علیه) نقل می‌کند: «إِذَا بَعَدَتْ بِأَحَدِكُمُ الشُّقَّةُ وَنَأَتْ بِهِ الدَّارُ فَلْيَجْعَلْ أَعْلَى مَنْزِلٍ لَهُ، فَيُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ، وَلْيُؤَمِّمَ بِالسَّلَامِ إِلَى قُبُورِنَا، فَإِنَّ ذَلِكَ يَصِلُ إِلَيْنَا؛ كَسَى كَسَى كَسَى» که توان زیارت از نزدیک را ندارد در جای بلندی قرار گیرد و دو رکعت نماز بخواند، سپس روی به سوی قبور ما کند و سلام دهد که به ما خواهد رسید.^{۱۸}

^{۱۵} .وسایل الشیعه ج ۱۰ ابواب المزار ب ۸۲

^{۱۶} .کلیات مفاتیح نوین ص ۲۰۵

^{۱۷} .کلیات مفاتیح نوین ص ۲۴۳

^{۱۸} .کامل زیارات ب ۹۶ ص ۲۸۶ تهذیب ج ۶ ص ۱۰۳

سلیمان بن عیسی از پدرش نقل می‌کند: خدمت امام صادق (سلام‌الله‌علیه) عرض کردم: وقتی که توان زیارت‌تان را از نزدیک ندارم چگونه شما را زیارت کنم؟ فرمود: «ای عیسی! اگر توان آمدن نزد ما را نداری روز جمعه غسل کن، یا وضو بگیر و زیر آسمان قرار گیر و دو رکعت نماز بخوان و به سوی من توجه کن، پس هر کس در زمان حیاتم مرا زیارت کند گویا در زمان مماتم مرا زیارت کرده است و هر کس در زمان مماتم مرا زیارت کند، گویا در زمان حیات مرا زیارت کرده است!»^{۱۹}

مرحوم «علّامه مجلسی» در ذیل این روایت فرموده،^{۲۰} از این روایت به دست می‌آید که زیارت امام حیّ از دور، به همین صورتی که در روایت آمده، جایز است و این دلیلی است بر امکان زیارت حضرت حجّت (سلام‌الله‌علیه) در هر مکانی.^{۲۱} پس بر شیعیان آن حضرت است که اگر ممکن باشد هر صبح، یادی از آن حضرت کنند و با بعضی از زیارت‌ها و دعاها،^{۲۲} هم برای سلامتی و ظهور حضرتش دعا کنند و اگر هر روز ممکن نشد لاقلاً هفته‌ای یک بار، روز جمعه آن حضرت را زیارت کنند و به تعبیر بعضی از دعاها باید «دل را با یاد او روشن نگاه دارند».^{۲۳}

در مجموع از این دو روایت استفاده می‌شود که سلام و زیارت آن بزرگواران از راه دور با هر عبارتی امکان‌پذیر است.^{۲۴}

زیارت امام حسین (سلام‌الله‌علیه) از راه دور

روایات بسیاری در رابطه با فضیلت زیارت امام حسین (سلام‌الله‌علیه) از راه دور وارد شده است.^{۲۵} که می‌توان به روایات زیر اشاره کرد:

گروهی از یاران امام صادق (سلام‌الله‌علیه) نزد آن حضرت بودند، یکی از بزرگان آن‌ها عرض کرد: فدایت شوم، من بسیاری از اوقات امام حسین (سلام‌الله‌علیه) را یاد می‌کنم، در آن لحظه چه بگویم؟ فرمود: سه مرتبه بگو: «السَّلَامُ عَلَیْكَ يَا اَبَاعَبْدِاللّٰهِ»؛^{۲۶} چرا که سلام، از دور یا نزدیک به آن حضرت می‌رسد.^{۲۷}

۱۹. کامل الزیارات ب ۹۶ ص ۲۸۷

۲۰. بحار الانوار ج ۹۸ ص ۳۶۶

۲۱. کلیات مفاتیح نوین ص ۲۴۳

۲۲. بحار الانوار ج ۹۹ ص ۸۱ احتجاج ج ۲ ص ۴۹۲ مصباح الزائر ص ۴۴۱ با اندکی تفاوت

۲۳. اللهم كما جعلت قلبی بذکره معمورا فاجعل سلاحی بنصرته مشهورا بحار الانوار ج ۹۹ ص ۱۰۳

۲۴. کلیات مفاتیح نوین ص ۲۳۲

۲۵. کلیات مفاتیح نوین، ص ۴۳۱

۲۶. در روایت کافی به جای «السلام علیک یا ابا عبد الله» صلی الله علیک یا ابا عبد الله آمده، ولی روایت کامل الزیارات (السلام علیک یا ابا عبد الله) با ادامه حدیث هماهنگ‌تر است، زیرا در هر دو روایت امام (سلام‌الله‌علیه) بعد از آن فرمود: «چرا که سلام» از دور یا نزدیک به او می‌رسد.

۲۷. کلیات مفاتیح نوین، ص ۳۷۱

در روایتی دیگر آمده است که زیارت امام حسین (سلام الله علیه)، در هر یکی از سه شب قدر، مستحب مؤکد است.^{۲۸} در روایتی آمده است که سبب آمرزش گناهان می‌شود^{۲۹} و اگر زائر، دسترسی به زیارت از نزدیک نداشته باشد، از دور زیارت کند.^{۳۰}

در فرازی، راوی از امام صادق (سلام الله علیه) می‌پرسد: فدایت شوم بسیار می‌شود که یادی از امام حسین (سلام الله علیه) می‌کنم در آن هنگام چه بگویم؟ فرمود: سه مرتبه بگو «صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا اَبَاعَبْدِ اللَّهِ» که سلام به آن حضرت از دور و نزدیک به او می‌رسد.^{۳۱}

هم چنین از روایت علقمه از امام باقر (سلام الله علیه) استفاده می‌شود که زیارت عاشورا برای دور و نزدیک هر دو وارد شده است.^{۳۲} همان گونه که زیارت اربعین که تنها در مورد امام حسین (سلام الله علیه) وارد شده، را نیز می‌توان از راه دور و نزدیک خواند.^{۳۳}

از روایت سُدیر^{۳۴} (یکی از یاران امام صادق (سلام الله علیه)) به خوبی استفاده می‌شود که زیارت آن حضرت از دور نیز، فضیلت بسیار دارد، به این صورت که فرد در فضای باز قرار گیرد و به راست و چپ نظر بیفکند، سپس سر خود را به سوی آسمان بلند کند و به جانب قبر امام حسین (سلام الله علیه) توجه نماید و بگوید: «السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا اَبَاعَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ» که در مقابل آن برای او ثواب بسیار نوشته می‌شود.^{۳۵}

روش های زیارت امام حسین (سلام الله علیه) از راه دور

زیارت امام حسین (سلام الله علیه) از راه دور به چند طریق می‌توان انجام داد. ممکن است برای برخی حضور در کنار مزار مطهر امام حسین (سلام الله علیه) به هر دلیلی مقدور نباشد، به همین علت اهل بیت (سلام الله علیه) دستور به زیارت امام حسین از راه دور را داده‌اند.

^{۲۸} زاد المعاد، ص ۱۸۶.

^{۲۹} تهذیب، ج ۶، ص ۴۹، ح ۲۶.

^{۳۰} کلیات مفاتیح نوین، ص ۷۸۵.

^{۳۱} کافی، ج ۴، ص ۵۷۵، ح ۲؛ کلیات مفاتیح نوین، ص ۴۳۲.

^{۳۲} مصباح المتهجد، ص ۷۷۳ و کامل الزیارات، ص ۱۷۵، ۳۴.

^{۳۳} اهداف قیام حسینی، ص ۷۳.

^{۳۴} کامل الزیارات، ب ۹۶، ص ۲۸۸، ح ۷.

^{۳۵} کامل الزیارات، ب ۹۶، ص ۲۸۷، ح ۲؛ کلیات مفاتیح نوین، ص ۴۳۲.

علقمه از حضرت باقر (سلام الله علیه) نقل می کند که فرمود: **إِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَزُورَهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ بِهَذِهِ الزِّيَارَةِ فَأَفْعَلُ وَ لَكَ ثَوَابٌ جَمِيعٌ ذَلِكَ**؛^{۳۶} اگر می توانی هر روز این زیارت، یعنی **زیارت عاشورا** را بخوان که تمام ثواب های این زیارت برای تو منظور خواهد شد.

ابن ابی عمیر از امام صادق (سلام الله علیه) نقل می کند که: «هرگاه، راه بعضی از شما دور و از خانه اش تا قبور ما مسافت بسیار باشد، در فضای باز قرار گیرد و دو رکعت **نماز** بخواند و با اشاره به سوی قبور ما سلام کند که تحقیقاً به ما می رسد.»

رفتن به بلندی و سلام دادن به حضرت

سدیر از یاران امام صادق (سلام الله علیه)، گفته است که امام صادق (سلام الله علیه) به من فرمود: ای سدیر، آیا هر روز قبر حسین بن علی (سلام الله علیه) را زیارت می کنی؟ عرض کردم: خیر. فرمود: چقدر شما جفا کارید! و سپس فرمود: در هر جمعه زیارت می کنید؟ عرض کردم: خیر. فرمود: در هر ماه زیارت می کنید؟ عرض کردم: خیر. فرمود: در هر سال زیارت می کنید؟ عرض کردم: گاهی زیارت می کنیم. فرمود: ای سدیر، چقدر به حسین (سلام الله علیه) جفا می کنید! آیا نمی دانی خداوند دو میلیون فرشته ژولیده موی و خاک آلود دارد که به طور مداوم بر حسین بن علی (سلام الله علیه) گریه می کنند و قبر او را زیارت می کنند و خسته نمی شوند؟ ای سدیر، چرا خود را مقید نمی سازی که هر جمعه پنج بار و هر روز یک بار قبر حسین بن علی (سلام الله علیه) را زیارت کنی؟ عرض کردم: بین ما و قبر او فرسخ ها فاصله است! فرمود: به بلندی برو، به سمت راست و چپ خود توجه کن، سرت را سوی آسمان کن و سپس به سوی قبر حسین بن علی (سلام الله علیه) توجه کن و بگو: **السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ.** اگر چنین کنی، برای تو یک زیارت نوشته می شود و هر زیارت معادل یک حج و یک عمره است. سدیر گفته است که گاهی می شد که در یک ماه بیش از بیست بار این کار را انجام می دادم.

سه مرتبه گفتن **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ**

حسین بن ثویر نقل می کند: من، یونس بن ظبیان، مفضل بن عمر و ابو سلمه نزد حضرت صادق (سلام الله علیه) نشسته بودیم. در بین ما یونس که مسن تر از همه ما بود سخن می گفت. عرض کرد: فدایت شوم، من زیاد به یاد حسین بن علی (سلام الله علیه) هستم، در این حالت چه بگویم؟ فرمود: سه بار بگو **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ يَا أَبَا عَبْدِ اللَّهِ**، همانا سلام از دور و نزدیک به حسین بن علی (سلام الله علیه) می رسد.

انجام غسل و رفتن به بلندی و زیارت حضرت

سَدیر همچنین گفته است که باری دیگر حضرت صادق (سلام الله علیه) به من فرمود: ای سَدیر، آیا زیاد به زیارت قبر حسین (سلام الله علیه) می‌روی؟ عرض کردم: راه من دور است. فرمود: آیا می‌خواهی عملی به تو بیاموزم که اگر آن را انجام دهی، برای تو آن زیارت نوشته شود؟ عرض کردم: بله. فرمود: در منزلت غسل کن، به بام منزلت برو و با سلام به سوی قبر حسین بن علی اشاره کن، آن گاه بگو:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ وَابْنَ مَوْلَايَ، وَ سَيِّدِي وَابْنَ سَيِّدِي،

سلام بر تو ای مولای من و ای فرزند مولای من و ای آقای من و ای فرزند آقای من،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مَوْلَايَ الشَّهِيدُ بْنُ الشَّهِيدِ، وَالْقَتِيلُ بْنُ الْقَتِيلِ،

سلام بر تو ای مولای من شهید فرزند شهید و ای کشته فرزند کشته،

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَنَا زَائِرُكَ يَا بِنَّ رَسُولِ اللَّهِ بِقَلْبِي وَ لِسَانِي

سلام بر تو و رحمت خدا و برکاتش بر تو باد، من زائر تو هستم ای فرزند رسول خدا با قلب و زبان

و جوارحی، وَ إِن لَّمْ أَزْرُكَ بِنَفْسِي مُشَاهِدَةً لِقَبْتِكَ، فَعَلَيْكَ السَّلَامُ

و تمام اعضا، هر چند تو را از نزدیک زیارت نکردم و بارگاه تو را ندیدم اما سلام بر تو

یا وارثِ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ، وَ وارثِ نُوحِ نَبِيِّ اللَّهِ، وَ وارثِ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ،

ای وارث آدم برگزیده خدا و وارث نوح پیامبر خدا و وارث ابراهیم خلیل الله

وَ وارثِ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ، وَ وارثِ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ، وَ وارثِ مُحَمَّدٍ

و وارث موسی کلیم الله و وارث عیسی روح الله و وارث محمد

حَبِيبِ اللَّهِ وَ نَبِيِّهِ وَ رَسُولِهِ، وَ وارثِ عَلِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ صِيِّ رَسُولِ اللَّهِ

حبیب خدا و نبی او و رسول او و وارث علی امیر مؤمنان و وصی رسول خدا

وَ خَلِيفَتِهِ، وَ وارثِ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ وَ صِيِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ، لَعَنَ اللَّهُ

و جانشین او و وارث حسن بن علی و وصی امیر مؤمنان خدا لعنت کند

قَاتِلِيكَ، وَ جَدَّدَ عَلَيْهِمُ الْعَذَابَ فِي هَذِهِ السَّاعَةِ وَ فِي كُلِّ سَاعَةٍ، أَنَا

کسانی که تو را شهید کردند و در این ساعت و در هر ساعت عذاب تازه ای بر آنها بفرست

يَا سَيِّدِي مُتَقَرَّبٌ إِلَى اللَّهِ جَلَّ وَ عَزَّ، وَ إِلَى جَدِّكَ رَسُولِ اللَّهِ، وَ إِلَى أَبِيكَ

ای آقای من! به سوی خداوند متعال و جدت رسول خدا و پدرت

أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، وَإِلَى أَخِيكَ الْحَسَنِ، وَإِلَيْكَ يَا مَوْلَايَ، فَعَلَيْكَ السَّلَامُ

امیر مؤمنان و برادرت حسن و به سوی تو ای آقای من تقرب می‌جویم پس سلام

وَ رَحْمَةُ اللَّهِ وَ بَرَكَاتُهُ بِزِيَارَتِي لَكَ بِقَلْبِي وَ لِسَانِي وَ جَمِيعِ جَوَارِحِي،

و رحمت خدا و برکاتش بر تو باد با زیارتی که تو را با قلبم و زبانی و جمیع اعضایم نمودم

فَكُنْ يَا سَيِّدِي شَفِيعِي لِقَبُولِ ذَلِكَ مِنِّي، وَ أَنَا بِالْبَرَاءَةِ مِنْ أَعْدَائِكَ

پس ای آقای من! شفیع من برای قبول این زیارتم باش. من با بی‌زاری جستن از دشمنان تو

وَ اللَّعْنَةُ لَهُمْ وَعَلَيْهِمْ أَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ وَإِلَيْكُمْ أَجْمَعِينَ، فَعَلَيْكَ صَلَوَاتُ اللَّهِ وَ رِضْوَانُهُ وَ رَحْمَتُهُ.

و لعنت بر آن‌ها به خدا و به همه شما تقرب می‌جویم پس درود و رضوان و رحمت خدا بر تو باد.

سپس کمی به سمت چپ میل کن و به جانب قبر علی بن الحسین (سلام‌الله‌علیه) که در کنار پای پدرش است، رو کن و

به همان گونه که بر پدرش سلام کردی، بر وی سلام کن و در ادامه برای هر امری از امور دین و دنیای خود دعا کن.

سپس چهار رکعت نماز زیارت بخوان، البته نماز زیارت، هشت یا شش یا چهار یا دو رکعت است و افضل آن، هشت

رکعت است. سپس رو به قبله، به سوی قبر امام حسین (سلام‌الله‌علیه) و سایر شهدا متوجه می‌شوی و به قصد وداع

می‌گویی:

أَنَا مُودَعُكَ يَا مَوْلَايَ وَأَبْنَ مَوْلَايَ، وَ يَا سَيِّدِي وَأَبْنَ سَيِّدِي، وَ مُودَعُكَ

من با تو وداع می‌گویم ای مولای من و ای فرزند مولای من و ای آقای من و ای فرزند آقای من و نیز با تو وداع می‌کنم

يَا سَيِّدِي وَأَبْنَ سَيِّدِي يَا عَلِيَّ بْنَ الْحُسَيْنِ، وَ مُودَعُكُمْ يَا سَادَاتِي

ای آقای من و ای فرزند آقای من ای علی بن حسین و با شما ای آقایان من

يَا مَعَاشِرَ الشُّهَدَاءِ، فَعَلَيْكُمْ سَلَامُ اللَّهِ وَ رَحْمَتُهُ وَ رِضْوَانُهُ وَ بَرَكَاتُهُ.^{۳۷}

ای شهیدان کربلا نیز وداع می‌کنم پس بر شما باد سلام و رحمت خدا و رضوان و برکاتش.

بدان برای تو ثواب زیارت امام حسین (سلام‌الله‌علیه) از راه دور، معادل همان زیارت از نزدیک نوشته می‌شود.

خواندن زیارت عاشورا در هر زمان و مکان

خواندن زیارت‌نامه امام حسین (سلام‌الله‌علیه) از راه دور

در کتاب عتیق غروی، زیارت‌نامه امام حسین (سلام‌الله‌علیه) از راه دور، به صورت زیر نقل شده است:

۳۷. کامل‌الزیارات، باب ۹۶، صفحه ۲۸۸، حدیث ۷

«السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نُورَ اللَّهِ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا إِمَامَ الْمُؤْمِنِينَ وَ سَلَاةَ النَّبِيِّينَ وَ الْوَصِيِّينَ، وَ شَاهِدَ يَوْمِ الدِّينِ، السَّلَامُ عَلَى جَدِّكَ رَسُولِ اللَّهِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَ خَاتَمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَى أَبِيكَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ وَ وَارِثِ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، السَّلَامُ عَلَى أُمِّكَ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، السَّلَامُ عَلَى أَخِيكَ وَ شَقِيْقِكَ الْحَسَنِ إِمَامِ الْمُؤْمِنِينَ وَ حُجَّةِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، أَشْهَدُ أَنَّكَ وَ آبَاءَكَ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِكَ وَ أَبْنَاءَكَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِكَ مَوَالِيَّ وَ أَوْلِيَائِي، وَ أَشْهَدُ أَنَّكُمْ أَصْفِيَاءُ اللَّهِ وَ خَيْرَتُهُ، وَ حُجَّتَهُ الْبَالِغَةُ عَلَى خَلْقِهِ، انْتَجَبَكُمْ بَعْلِمِهِ أَصْفِيَاءَ لَدِينِهِ، وَ قُوَامًا بِأَمْرِهِ، وَ خَزَانًا لِعِلْمِهِ، وَ حَفَظَةً لِسِرِّهِ، وَ مَعَادِنَ لِكَلِمَاتِهِ، وَ تَرَاجِمَهُ لَوْحِيهِ، وَ شُهَدَاءَ عَلَى عِبَادِهِ، وَ أَنَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ اسْتَرْعَى بِكُمْ خَلْقَهُ، وَ أَوْرَثَكُمْ كِتَابَهُ، وَ حَصَّكُمْ بِكَرَائِمِ الْإِيمَانِ وَ التَّنْزِيلِ، وَ آتَاكُمْ التَّوْبِيلَ، وَ جَعَلَكُمْ تَابُوتَ حِكْمَتِهِ، وَ عَصَابَ عُرْوَتِهِ، وَ مَنَارًا فِي بِلَادِهِ، وَ ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِنْ نُورِهِ، وَ أَجْرَى فِيكُمْ مِنْ رُوحِهِ، وَ عَصَمَكُمْ مِنَ الزَّلْزَلِ، وَ طَهَّرَكُمْ مِنَ الدَّنَسِ، وَ أَذْهَبَ عَنْكُمْ الرَّجْسَ وَ آمَنَكُمْ مِنَ الْفِتَنِ، فِيكُمْ تَمَّتِ النُّعْمَةُ، وَ اجْتَمَعَتِ الْفُرْقَةُ، وَ انْتَلَفَتِ الْكَلِمَةُ، فَلَكُمْ الطَّاعَةَ الْمُفْتَرَضَةَ، وَ الْمَوَدَّةَ الْوَاجِبَةَ، وَ أَنْتُمْ أَوْلِيَاءُ اللَّهِ النَّجْبَاءُ، وَ عِبَادُهُ الْمُكْرَمُونَ، أَدْعُوكَ يَا ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ عَلَيْكَ مِنْ بَعْدِ الْبِلَادِ وَ الْمَسَافَةِ زَائِرًا، مُسْتَبْصِرًا لِشَانِكَ، وَ أَفْدَا بِقَلْبِي نَحْوَكَ، عَارِفًا بِحَقِّكَ، مَوَالِيًّا لِأَوْلِيَائِكَ، مُعَادِيًّا لِأَعْدَائِكَ، فَعَلَيْكَ سَلَامُ اللَّهِ وَ رَحْمَتُهُ وَ بَرَكَاتُهُ، أَدْعُوكَ زَائِرًا وَ أَفْدَا عَائِدًا بِكَ، مُسْتَجِيرًا مِمَّا حَمَلْتُ عَلَى نَفْسِي، وَ احْتَطَبْتُ عَلَى ظَهْرِي، فَكُنْ شَفِيعًا إِلَيَّ رَبِّي وَ رَبِّكَ، فَإِنَّ لِي ذُنُوبًا وَ أَوْزَارًا، وَ لَكَ عِنْدَ اللَّهِ مَقَامٌ مَعْلُومٌ وَ جَاهٌ عَظِيمٌ، اللَّهُمَّ يَا رَبَّ الْأَرْبَابِ، صَرِيخَ الْمُسْتَصْرِخِينَ، إِنِّي عُدْتُ بِوَلِيِّكَ وَ ابْنِ نَبِيِّكَ، فَافْكُكْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، آمَنْتُ بِاللَّهِ وَ بِمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ، وَ اتَّوَلَّى آخِرَكُمْ بِمَا اتَّوَلَّى بِهِ أَوْلَكُمْ، وَ أَبْرَأُ إِلَى اللَّهِ مِنْ كُلِّ وَ لِيَجْهَ دُونَكُمْ، فَكَفَّرْتُ بِالْجِبْتِ وَ الطَّاعُوتِ وَ اللَّاتِ وَ الْعُزَى، اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِهِ الطَّاهِرِينَ، يَا اللَّهُ، يَا رَبَّ مُحَمَّدٍ وَ عَلِيٍّ وَ فَاطِمَةَ وَ الْحَسَنَ وَ الْحُسَيْنَ وَ الْأَئِمَّةَ مِنْ وَ لِدِ الْحُسَيْنِ، اتَّوَسَّلُ إِلَيْكَ بِهِمْ، فَفُكْ رَقَبَتِي مِنَ النَّارِ، وَ لَا تَقْطَعْ رَجَائِي، يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَ السَّلَامُ عَلَى مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْعُكُوفِ فِي فَنَائِكَ، وَ عَلَى الشُّهَدَاءِ الْمُسْتَشْهِدِينَ مَعَكَ، التَّوَابِينَ حَوْلَكَ، وَ رَحْمَةَ اللَّهِ وَ بَرَكَاتَهُ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ الْمُصْطَفَى، وَ بِحَقِّ وَلِيِّكَ وَ وَصِيِّ نَبِيِّكَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيِّ الْمُرْتَضَى، وَ بِحَقِّ الزُّهْرَاءِ فَاطِمَةَ الْكُبْرَى سَيِّدَةَ النِّسَاءِ، وَ بِحَقِّ الْحَسَنِ وَ الْحُسَيْنِ سِبْطِي نَبِيَّ الْهُدَى وَ رَضِيْعِي النَّدَى، وَ بِحَقِّ عَلِيِّ زَيْنِ الْعَابِدِينَ وَ قُرَّةِ عَيْنِ النَّاطِرِينَ، وَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ بَاقِرِ عِلْمِ النَّبِيِّينَ، وَ بِحَقِّ الْخَلْفِ جَعْفَرِ الصَّادِقِ مِنَ الصَّادِقِينَ، وَ بِحَقِّ مُوسَى الصَّالِحِ مِنَ الصَّالِحِينَ، وَ بِحَقِّ عَلِيِّ الرُّضَا مِنَ الرَّاظِينَ، وَ بِحَقِّ مُحَمَّدِ الْخَيْرِ مِنَ الْخَيْرِينَ، وَ بِحَقِّ الصَّابِرِ عَلَيَّ الشُّكُورِ مِنَ الصَّابِرِينَ، وَ بِحَقِّ الْحَسَنِ التَّقِيِّ مِنَ التَّقِيِّينَ، وَ السَّجَّادِ الثَّانِي، وَ مُكَابِدِ لَيْلِهِ التَّمَامِ بِالسَّهْرِ، وَ بِحَقِّ النَّفْسِ الزَّكِيَّةِ، وَ الرُّوحِ الطَّيِّبِ، وَ الْخَلْفِ الصَّادِقِ، وَ حُجَّتِكَ وَ بَيْتِكَ عَلَى خَلْقِكَ، وَ مَنْ هُمْ بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُحَاصِمُونَ، سَمِيَّ نَبِيِّكَ، وَ مُظْهَرِ دِينِكَ، وَ النَّاصِرِ لِأَوْلِيَائِكَ، وَ الْقَاطِعِ لِأَعْدَائِكَ فِي عِبَادِكَ وَ بِلَادِكَ، اللَّهُمَّ فَحَقِّقْ عَلَيْهِمْ، وَ بِحَقِّهِمْ عَلَيْكَ، وَ بِشَانِهِمْ عِنْدَكَ، فَإِنَّ لَهُمْ

عِنْدَكَ شَأْنًا مِنَ الشَّأْنِ، تُبْ عَلَيَّ يَا تَوَّابٌ، وَافْتَحْ عَلَيَّ أَبْوَابَ رِزْقِكَ الْحَلَالِ الطَّيِّبِ، وَ عَلَيَّ أَهْلِي وَوَلَدِي وَإِخْوَتِي، وَ عَلَيَّ جَمِيعِ عِبَادِكَ مِنْ إِخْوَانِي الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ، وَ أَعْدَانِي وَ أَهْلِي وَ وُلْدِي وَ إِخْوَتِي، وَ أَهْلَ عِنَايَتِي وَ إِخْوَانِي مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ مِنَ الْفَقْرِ فِي الدُّنْيَا وَ مِنَ النَّارِ فِي الْآخِرَةِ، وَ لَا تَكِلْنِي إِلَى نَفْسِي وَ لَا إِلَى أَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ طَرْفَةَ عَيْنٍ، وَ لَا أَقَلَّ مِنْ ذَلِكَ وَ لَا أَكْثَرَ، وَ أَصْلِحْ لِي وَ لِأَهْلِي وَ وُلْدِي وَ إِخْوَتِي وَ أَخَوَاتِي شَأْنًا كُلَّهُ، وَ اكْفِنِي وَ إِيَّاهُمْ مَا أَهَمَّنَا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَ الْآخِرَةِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ كُلِّ فِتْنَةٍ وَ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ، يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ وَ أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ، وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ نَبِيِّ الرَّحْمَةِ وَ عَلَيَّ آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ، وَ سَلَّمَ تَسْلِيمًا.»

تاریخچه آغاز زیارت اربعین امام حسین (سلام الله علیه) و راه افتادن دسته جات راهپیمایی

سرآغاز راهپیمایی اربعین حسینی به سال ۶۱ هجری و تاریخ حادثه کربلا مربوط است. بنابر روایت علما و مورخین بیستم صفر سال ۶۱ هجری قمری، چهلمین روز کشته شدن امام حسین (سلام الله علیه) است که سر مقدس امام (سلام الله علیه) در بازگشت اسرای کربلا به تاریخ بیستم صفر به جسد مطهر امام برگردانده شده و با پیکر ایشان دفن می شود.

از دیدگاه بسیاری مورخان شیعه، مبنای تاریخی چنین بزرگداشتی، ورود اهل بیت به کربلا در اولین اربعین حسینی (سال ۶۱ هجری) و دفن سرهای مطهر شهیدان به ویژه سر مقدس امام حسین (سلام الله علیه) در کنار پیکرهای مطهر آنها است.

طبق منابع تاریخی موجود، جابر بن عبدالله، نخستین زائر کربلای معلی است که در روز اربعین سال ۶۱ هجری از مدینه به سمت کربلا رهسپار شده است.

در طول تاریخ، علمای شیعه در هدایت و ترغیب شیفتگان حسینی به این حماسه عظیم، نقش اساسی داشته اند و ضمن ارائه رهنمود، خود و شاگردان شان نیز در این مراسم شرکت کرده اند. علمایی چون میرزا حسن نوری، آیت الله محمد حسین غروی اصفهانی، آیت الله محمد حسین نائینی، شیخ انصاری، قاضی طباطبایی، شیخ بهایی، علامه مجلسی، ملکی تبریزی، بهجت، مکارم شیرازی، شبیری زنجانی، سیستانی، وحید خراسانی و جوادی آملی و... با ذکر اهمیت برگزاری هرچه باشکوه تر این مراسم، به شرکت شیعیان در آن سفارش کرده اند. به طوری که از گذشته تاکنون، علمای بزرگ شیعه نیز در کنار مردم در مراسم پیاده روی و زیارت اربعین شرکت می کنند.

درباره زیارت کاروان اسرای اهل بیت - علیهم السلام - در اولین اربعین سال ۶۱ هجری سخنان بسیاری گفته شده و اختلافاتی نیز موجود است، برخی از محققین معتقدند که کاروان اسیران در راه بازگشت به مدینه از کربلا عبور کرده و به زیارت شهیدان رفتند ولی برخی معتقدند چنین چیزی امکان ندارد بلکه اسرای اهل بیت - علیهم السلام - در اولین

اربعین به زیارت نرسیدند و ملاقات با جابر صحت ندارد. مرحوم محدث نوری صاحب مستدرک در کتاب "لؤلؤ و مرجان" این قضیه را با دلایل و شواهدی بعید دانسته و رد کرده است و شهید مطهری هم که در نوشتن کتاب حماسه حسینی و برخی از آثارش مقداری از مرحوم محدث و کتابش تأثیر پذیر بوده است و موافق با مرحوم محدث نوری آن را رد کرده است. این سخنرانی ایشان در روز اربعین بوده است. شهید مطهری می فرماید: «یک جریان ساختگی که در هیچ کتاب معتبری وجود ندارد و تنها در یک کتاب وجود دارد که آن کتاب به اتفاق تمام ارباب مقاتل معتبر نیست... ولی هیچ کدام از مورخین و محدثین و مقتل نویسان اسلام این را ننوخته اند بلکه تکذیب کرده اند و عقل هم (آن را تکذیب می کند) این دو محقق بزرگ جهان تشیع بدین ترتیب وقوع این اتفاق تاریخی را انکار کرده اند. اما به نظر می رسد که دلایلمان چندان قطعی نیست، شهید مطهری فرموده است «عقل هم تکذیب می کند» در حالی که چنین نیست، اتفاقاً عقل تأیید و تحسین می کند که اهل بیت امام حسین «علیه السلام» از کنار این حادثه به این سادگی نگذرند، از نظر عاطفی و عقلی بسیار بعید است که انسان بعد از دست دادن عزیزانش به هر نحوی که ممکن باشد برای تسلی خاطر و تسکین روحی بر سر مزار آنان برود و در آنجا عزاداری کند، عقل چگونه با چنین چیزی مخالف بوده و آن را تکذیب می کند که بانویی مثل زینب که محبوب ترین فرد خاندانش، برادرشان امام حسین (سلام الله علیه)، و سایر برادران و فرزندان و برادر زادگان را از دست بدهد و خودش به اسارت برده شود و در راه بازگشت به زیارت مزار آنها نرود، امام زین العابدین «علیه السلام» امام معصوم که از هر لحاظ در کمال و در اوج عواطف انسانی و عظمت معنوی از مزار عزیزانش زیارت نکند و فرزندان و خاندان پدرش را برای وداع به کربلا نبرد! اتفاقاً اگر نرفته باشد جای بسی تعجب است و از نظر عقلی رجحان با رفتن اسراء به کربلا است و نرفتن مورد مذمت عقل است! چون مسیری را که اسراء را از کربلا به سوی شام آوردند از همان مسیر ممکن است اسراء از شام به کربلا برگردند در هر صورت شهر مدینه بعد از سرزمین کربلا است و کربلا در بین راه سوریه کنونی (شام) کشور عراق واقع است و از نظر عقلی هیچ استبعاد و مانعی وجود ندارد و از محالات نیست که خاندان امام حسین «علیه السلام» در راه بازگشت به مدینه در اولین فرصت به زیارت قبور مطهر شهیدان رفته باشند.

مرحوم نوری و شهید مطهری در یکی از دلایل ردشان آورده اند که چون ابن طاوس صاحب لحوف در جوانی این کتاب را نوشته حرف او غیر معتبر است در حالی که جوان بودن ابن طاوس هیچ دلیلی بر رد این مطلب نمی تواند باشد اتفاقاً نیرویی که در جوانی برای پژوهش و تحقیق وجود دارد در کهن سالی نیست، این دلیل آنها نیز دلیل قابل قبولی نیست. یکی از دلیل های شهید مطهری این است که نوشتن هیچ یک از مقتل نویسان و مورخان اسلامی این واقعه را ذکر

نموده‌اند. در جواب آن‌ها باید گفت که: اولاً چه کسی مدعی است که مورخین تمام حوادث را دقیقاً ضبط کرده‌اند و مسیر کاروان اهل بیت از شام به مدینه را گزارش داده‌اند.

ثانیاً صاحب لحوف مرحوم سید بن طاوس خودش یکی از مقتل نویسان بزرگ و معتبر شیعه است که آن مطلب را نقل کرده است و علاوه بر او ابن نما نیز در مثیرالاحزان و دیگر مقتل نویسان در تایید کلام سید ابن طاوس نقل نموده است. ثالثاً مرحوم مطهری و نوری فقط در حد سخن مدعی شده‌اند که هیچ یک از مورخین اسلامی و مقتل نویسان این واقعه را منعکس نکرده‌اند. چون آن‌ها به تمام مقاتل دسترسی نداشته‌اند و تمام منابع تاریخی را مراجعه نکرده‌اند که بدون تحقیق و استقصاء اثبات چنین ادعایی مشکل است. چون هم سید ابن طاوس نقل کرده و هم بنابر نقل خود محدث نوری ابن نما در کتاب مثیرالاحزان آن را نقل کرده است.

احتمالاً مرحوم نوری اولین کسی است که در این مسئله با آوردن دلایلی تردید نموده است، او از شیخ مفید نقل کرده است که فرموده است روز بیستم صفر که مصادف با اربعین است اهل بیت امام حسین (سلام‌الله‌علیه) از شام حرکت کردند نه اینکه اربعین به کربلا رسیدند.

در هر صورت مرحوم نوری و بعد از او شهید مطهری این قضیه را انکار کرده‌اند و از لحاظ عقلی به ملاحظه برخی از امور همچون مسیر طولانی بین کربلا و شام و مدت زمان طی این مسافت محال می‌دانسته‌اند.

در عین حال عده‌ای از علمای شیعه چون ابن طاوس در لحوف و ابن نما در کتابش این واقعه را نقل کرده‌اند و مجلسی نیز از سید نقل نموده است.

مرحوم قاضی طباطبائی، اولین شهید محراب، پژوهشی مفصل در این باره انجام داده و معتقد است که روایت جابر تا آخر نقل نشده است بلکه بخش پایانی آن قطع شده و گرنه حضور اهل بیت در کربلا و دیدارشان با جابر در زیارت امام حسین «علیه السلام» بیان می‌شد. آن مرحوم گفته است که علم الهدی و شیخ طوسی گفته‌اند که سر مبارک امام حسین در روز اربعین به پیکر پاک امام حسین ملحق شد.

مرحوم قاضی تمام دلایل محدث نوری را جواب داده و آنان را مردود شمرده است و ادعای خود را که حضور اهل بیت در اربعین اول بر سر قبور شهداست ثابت می‌کند. با توجه به اینکه تحقیق آن مرحوم مفصل است و کاملاً مخالف با گفتار نوری و شهید مطهری، لذا نمی‌توان با احتمالاتی که مرحوم نوری اقامه نموده حضور اهل بیت را منکر شد؛ بلکه عواطف شدید اهل بیت و بی‌قراری آن‌ها از فراق امام شهیدان و عزیزان حکم می‌کند که در اولین فرصت به زیارت شتافته باشند. برای مطالعه بیشتر به کتاب "تحقیق در اولین اربعین" مرحوم قاضی مراجعه کنید.

در زمان حکومت صفویه نیز اهتمام بسیاری بر زیارت با پای پیاده صورت گرفت. شاه عباس صفوی و علمای بزرگ عصر ایشان همچون مرحوم شیخ بهایی برای رواج فرهنگ زیارت در بین مردم، در سال ۱۰۰۹ هجری از اصفهان عزم مشهد کرده و با پای پیاده به زیارت امام علی بن موسی الرضا (سلام الله علیه) رفت.

تشرف به کربلا با به میدان آمدن آیت الله العظمی سید محمود شاه‌رودی (از شاگردان برجسته میرزای نائینی و آقاضیاء عراقی که او را ذوالشهادتین می خواندند) به عنوان مرجع نامدار شیعه و یکی از اساتید بزرگ حوزه نجف، به علت التزام و اصرار ایشان در پیاده رفتن به کربلا به عنوان یک سفر مقدس رایج شد و با توجه به این که در این سفر، بعضی از ایرانیان نیز گاهی اوقات ایشان را همراهی می کردند، رفته رفته مردم به این مسأله توجه نموده و اینگونه سفرهای مقدس رواج یافت. ایشان حدود ۲۶۰ مرتبه، مسیر کربلا را با پای پیاده پیموده و در این سفر معنوی، جمعی از اطرافیان و شاگردان، ایشان را همراهی می کردند. این امر سبب شد تا پیاده روی کربلا بین طلاب و حوزویان رواج بسیاری پیدا کند و نقل شده است که مرحوم علامه امینی (صاحب مجموعه گرانقدر الغدیر) در زیارت‌هایی که به کربلا می رفت، داشته‌اند، برای کسب پاداش بیش‌تر بارها مسیر بین نجف تا کربلا را با پای پیاده پیموده‌اند.

در برخی از روایات تاریخی بیان شده است که زیارت کربلا با پای پیاده در زمان «شیخ انصاری» (متوفی سال ۱۲۸۱ قمری) رسم بوده است، اما در برهه‌ای از زمان به ورطه فراموشی سپرده می شود که در نهایت توسط «شیخ میرزا حسین نوری» دوباره احیا می شود.

امام صادق (سلام الله علیه) درباره ثواب زیارت امام حسین (سلام الله علیه) با پای پیاده می فرماید: کسی که با پای پیاده به زیارت امام حسین (سلام الله علیه) برود، خداوند به هر قدمی که برمی دارد یک حسنه برایش نوشته و یک گناه از او محو می فرماید و یک درجه مرتبه‌ایش را بالا می برد، وقتی به زیارت رفت، حق تعالی دو فرشته را موکل او می فرماید که آنچه خیر از دهان او خارج می شود را نوشته و آنچه شر و بد است را ننویسند.^{۳۸}

نقل کلام شیخ بهائی و تحقیق در اطراف آن:

ایشان در تحقیق شان چنین می فرمایند:

علامه محقق، شیخ بهائی (ره)، در رساله توضیح المقاصد فرموده: التاسع عشر (من شهر صفر) فیه زیارة الاربعین لابی عبدا لله الحسین (سلام الله علیه) و هی مرویة عن الصادق (سلام الله علیه) و وقتها عند ارتفاع النهار و فی هذا الیوم و هو یوم

۳۸. کامل الزیارات ص ۱۳۴

الاربعین من شهادته (سلام‌الله‌علیه) کان قدوم جابر بن عبدالله الانصاری رضی‌الله‌عنه لزیارته (سلام‌الله‌علیه) و اتفق فی ذلک الیوم وروود حرمة (سلام‌الله‌علیه) من الشام الی کربلاء قاصدین المدینة علی ساکنها السلام و التحیة.

نماز خواندن سیدالشهداء در روز عاشورا

شیخ بهائی (ره) که در این کلمات شریفه‌اش که نقل شد روز اربعین را روز نوزدهم صفر دانسته علت آن، آن است که ابتداء روز چهلیم را از روز عاشوراء حساب فرموده و ماه محرم ۶۱ را سی روز تمام فرض کرده و لذا روز نوزدهم صفر روز اربعین می شود ولی روز عاشوراء را نتوان ابتداء اربعین به حساب آورد زیرا شهادت حضرت سیدالشهداء (سلام‌الله‌علیه) بعد از اداء نماز ظهر و اواخر وقت عصر اتفاق افتاده است و باید ابتدا چهل روز را از روز یازدهم محرم دانست و روز بیستم صفر روز اربعین می‌شود.

نماز ظهر خواندن آن حضرت جای شک نیست و سید در اقبال تصریح فرموده که وقوع شهادت در اواخر روز عاشوراء اتفاق افتاده است و شاید شیخ بهائی (قدس سره) نظرش در حساب آوردن روز عاشوراء ابتدا چهل روز به آن بوده که جمعی از بزرگان تصریح کرده‌اند که شهادت امام (سلام‌الله‌علیه) در روز عاشوراء قبل از زوال اتفاق افتاده لذا بنا بر آن قول باید روز عاشوراء را به حساب آورد چنانچه شیخ (ره) در تهذیب ج ۶ ص ۴۲ و علامه حلی در تحریر الاحکام ص ۱۳۱ فرموده‌اند که شهادت سیدالشهداء (سلام‌الله‌علیه) روز عاشوراء قبل از زوال واقع شده ولی تحقیق مطلب برخلاف آن است که از صریح کلام شیخ و علامه قدس سرهما و دیگر از بزرگان معلوم می‌گردد زیرا به تصریح ارباب مقاتل سیدالشهداء (سلام‌الله‌علیه) روز عاشوراء در وقت زوال هنوز به شهادت نائل نشده بود و نماز ظهر را اداء فرموده و صلوات خوف خوانده و بلکه این مطلب محقق و ثابت گردیده به نحوی که قابل تشکیک و جای شبهه نیست و شهادت امام (سلام‌الله‌علیه) در وقت عصر اتفاق افتاده و لذا روز عاشوراء را نتوان اول و ابتداء چهل روز به حساب آورد بلکه ابتدا چهل روز از روز یازدهم محرم است. شیخ اعظم مفید (قدس سره) در ارشاد فرموده: قاتل اصحاب الحسین (سلام‌الله‌علیه) القوم اشد قتال حتی انتصف النهار..... و اشد القتال و التحم و کثر القتل و الجراح فی اصحاب ابی عبد الله الحسین (سلام‌الله‌علیه) الی ان زالت الشمس فصلی الحسین (سلام‌الله‌علیه) باصحابه صلاة الخوف وسید اجل اعظم سید ابن طاووس (قدس سره) در لهوف فرموده: چنانچه در ترجمه آن است: راوی گفت: وقت نماز ظهر فرا رسید حسین (سلام‌الله‌علیه) زهیر بن قین و سعید بن عبدالله حنفی را دستور داده تا پیش روی آن حضرت بایستند پس حضرت با نیمی از باقیمانده یارانش (به ترتیب نماز خوف) به نماز ایستاد در این اثناء تیری به جانب حضرت پرتاب شد پس سعید بن عبدالله خود را در مسیر تیر قرار داد و آن را به جان خود خرید و به همین منوال خود را سپر تیرهای دشمن نمود تا آن که از پای درآمد و بر زمین افتاد و می‌گفت: بارالها لعنت کن این مردم را به لعنتی که بر عاد و

ثمود کرده‌ای بارالها سلام مرا به حضور پیغمبرت ابلاغ بفرما و آن حضرت را از درد زخم‌هائی که بر من رسید آگاه فرما که مرا در یاری خاندان پیغمبرت هدفی به جز پاداش تو نبود سپس در گذشت رضوان الله علیه و سیزده چوبه تیر به جز زخم‌های نیزه و شمشیر در بدنش دیده شد و علامه امین عاملی (قدس سره) در لواعج الاشجان گوید: و حضر وقت صلاة الظهر فقال ابو ثمامة الصیداوی للحسین (سلام الله علیه) یا ابا عبد الله نفسی لنفسک الفداء هولاء اقتربوا منک و لا والله لا تقتل حتی اقتل دونک و أحب ان القی الله ربی و قد صلیت هذه الصلاة فرفع الحسین (سلام الله علیه) رأسه الی السماء و قال ذكرت الصلاة جعلک الله من المصلین الذاکرین نعم هذا اول وقتها ثم قال: سلوهم ان یکفوا عنا حتی نصلی ففعلوا فقال لهم الحسین بن تمیم انها لا تقبل فقال له حبيب بن مظاهر زعمت لا تقبل الصلاة من آل رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم و انصارهم ثم تقبل منک یا خمار فحمل علیه الحسین و حمل علیه حبيب فضرب حبيب وجه فرسه بالسيف فشب به الفرس و وقع عنه الحسین فاستنقذه اصحابه و شدوا علی حبيب فقتل رجلا منهم. و قال الحسین (سلام الله علیه) لزهیر بن القین و سعید بن عبد الله الحنفی تقدما امامی حتی اصلى الظهر فتقدم ما امامه فی نحو من نصف اصحابه حتى صلی بهم صلاة الخوف فوصل الی الحسین (سلام الله علیه) سهم فتقدم سعید بن عبد الله و وقف یقیه من النبال بنفسه مازال و لا تخطی فما زال یرمی بالنبل حتى سقط الی الارض و هو یقول: اللهم العنهم لعن عاد و ثمود اللهم ابلغ نبیک عنی السلام و ابلغه مالقیة من ألم الجراح فانی أردت ثوابک فی نصر ذریة نبیک. و فی روایة انه قال: اللهم لا یعجزک شیء تریده فابلق محمدا صلی الله علیه وآله وسلم نصرتی و دفعی عن الحسین (سلام الله علیه) و ارزقنی مرا فقته فی دارالخلود ثم قضی نجه رضوان الله علیه فوجد فیہ ثلاثة عشر سهما سوی ما به من ضرب السیوف و طعن الرماح و قیل: صلی الحسین (سلام الله علیه) و اصحابه فرادی بالایماء شیخ فقیه ابن نما (قدس سره) نیز در مثیر الاحزان به نماز خواندن حضرت سیدالشهداء (سلام الله علیه) تصریح فرموده و اشاره کرده که گفته شده آن حضرت و اصحابش فرادی با اشاره نماز خواندن بعید نیست که نگذاشته باشند نماز خوف به جا بیاورد و لذا فرادی و با اشاره خوانده‌اند. خلاصه کلام آن است که نماز ظهر خواندن سیدالشهداء (سلام الله علیه) در روز عاشورا جای شک نیست حالا نماز خوف به جا آورده یا نگذاشته‌اند و نماز را با اشاره و فرادی به عمل آورده‌اند ولی نماز خواندن آن حضرت از اموری است مسلم و از وقائعی است که نتوان در آن شبهه نمود. پس معلوم می‌شود فرمایش شیخ الطائفه (ره) در تهذیب که شهادت امام (سلام الله علیه) در روز عاشورا قبل از زوال اتفاق افتاده و آیت الله علامه (ره) نیز در تحریر از وی تبعیت فرموده خالی از صحت بوده و بعید نیست اشتباه از قلم شیخ (ره) یا ناسخین واقع شده و عبارت (بعد الزوال) تصحیف به (قبل الزوال) گردیده است والله العالم.

مطلب پایانی اینکه شیخ بهایی در زمره کسانی قرار می‌گیرد که معتقدند اسرای کربلا بعد از گذشت چهل روز از شهادت سیدالشهدا (سلام‌الله‌علیه) به کربلا بازگشتند. این دیدگاه که به "اربعین اول" معروف است در بین بیشتر علمای شیعه مورد قبول و مشهور است

بررسی به کلام محدث قمی و فیض کاشانی

و اما آنچه محدث قمی (ره) در مفاتیح الجنان فرموده: که روز بیستم روز اربعین و به قول شیخین روز رجوع حرم امام حسین (سلام‌الله‌علیه) است از شام به مدینه و روز ورود جابر بن عبدالله انصاری است به کربلاء... الخ. و همچنین آنچه علامه فیض کاشانی (ره) در تقویم المحسنین نظیر فرمایش محدث قمی (ره) را فرموده تمامی آنها تبعیت از شیخ مفید (ره) و شیخ طوسی (ره) است و در حقیقت فرمایش شیخ (ره) هم به تبعیت از استادش شیخ مفید (ره) است و تفصیلاً بیان کردیم که دأب و رویه آن دو بزرگوار در نقل تواریخ آن است اگر سندی به نقل وقایع از مشایخ خودشان نداشته باشند نقل نمی‌کنند و چون جریان قضیه ورود اهل بیت (سلام‌الله‌علیهم) به کربلا در مراجعت از شام مسنداً به آن دو بزرگوار نرسیده و لذا اجمالاً به همان اندازه که نگارش داده‌اند اکتفاء کرده‌اند و نقل نمودن آن دو شخصیت بزرگ عالم اسلام دلیل آن نمی‌شود که قضیه واقعیت نداشته باشد چنانچه نظائری بر آن در گذشته بیان شد که آن بزرگواران نقل نکرده و ساکت شده‌اند.

نقل کلمات علامه مجلسی در زاد المعاد

علامه مجلسی (ره) در زاد المعاد در بیان اعمال ماه صفر فرموده: روز بیستم این ماه مشهور است به روز اربعین یعنی روز چهلم شهادت حضرت سیدالشهدا (سلام‌الله‌علیه) پس از نقل بعض زیارات برای روز اربعین فرموده: بدان که مشهور آن است که سبب تأکید زیارت آن حضرت در این روز آن است که حضرت امام زین العابدین (سلام‌الله‌علیه) با سایر اهل بیت در این روز بعد از مراجعت از شام به کربلا معلی وارد شدند و سرهای مقدس شهداء را به بدن‌های مطهر ایشان ملحق کردند و این بسیار بعید است از جهات بسیار که ذکر آنها موجب تطویل است. و بعضی گفته‌اند: که در این روز اهل بیت (سلام‌الله‌علیهم) وارد مدینه طیبه شدند و این نیز بسیار بعید است. و بعضی گفته‌اند: که شاید حضرت امام زین العابدین (سلام‌الله‌علیه) با اعجاز و طی الارض مخفی به کربلاء رفته باشند و سرها را به بدن‌ها ملحق کرده باشند و این ممکن است اما روایتی در این باب به نظر نرسیده است بلکه بعضی از روایات منافاتی بالجمله با این دارد. وجهی که از احادیث ظاهر می‌شود آن است که اول کسی که از صحابه حضرت رسالت (سلام‌الله‌علیه) به زیارت آن حضرت مشرف شد جابر بن عبدالله انصاری بود و او در این روز به کربلاء رسید و آن حضرت را با شهداء زیارت کرد و چون جابر از

اکابر صحابه بود و اساس این امر عظیم را گذاشت می تواند بود که سبب مزید فضل زیارت آن حضرت در این روز شده باشد و شاید که وجوه دیگر داشته باشد که بر ما مخفی باشد و چون فرموده اند که در این روز زیارت کنیم باید کرد و تفحص سببش ضرور نیست. از صریح کلام علامه مجلسی (ره) معلوم می شود: که آمدن امام سجاد (سلام الله علیه) با اهل بیت (سلام الله علیهم) در اربعین سال ۶۱ هجرت به کربلاء مشهور میان امامیه است و رؤس شهداء را آورده و با بدان طاهره ملحق کرده اند و در شهرت این قول جای تردید نیست و دلیلی برای استبعاد نشمرده و آن جهات بسیار را که دوری این قول را می رساند ذکر نفرموده و غیر از آن قرائن و دلائلی که علامه محدث نوری (ره) در لؤلؤ مرجانبه آن‌ها متعرض شده و برای استبعاد آمدن اسراء اهل بیت (سلام الله علیهم) در اربعین اول به کربلاء ذکر کرده جهات دیگری نیست و تمامی آنها را نقل نموده و در اطراف آن‌ها تحقیق و بررسی کرده و غیر از استبعاد و شبهات چیز بیش تر نبود علاوه بر دلائل و قرائن زیادی که برای تقویت قول مشهور ذکر کردیم. اما قائل شدن به اینکه در روز بیستم ماه صفر سال ۶۱ هجرت وارد مدینه طیبه شده اند هیچگونه قابل اعتماد نیست چنانچه خود محدث نوری (ره) نیز بر آن اعتراف کرده است.

علامت بودن زیارت اربعین برای ما

و شاید از وجوهی که برای تأسیس روز اربعین برای سیدالشهداء (سلام الله علیه) از سال ۶۱ هجرت و از آن زمان تا حال که شیعه بر این امر همیشه قیام و اقدام کرده و آن را زنده نگه داشته اند آن است که برای سیدالشهداء (سلام الله علیه) زمین و آسمان تا چهل روز گریه کرده چنانچه زراره بن اعین شیبانی رحمه الله که از اکابر فقهاء شیعه و محدثین با عظمت امامیه است از حضرت امام صادق (سلام الله علیه) روایت کرده است به این عبارت: قال ابو عبد الله (سلام الله علیه) یا زراره ان السماء بکت علی الحسین (سلام الله علیه) اربعین صباحا بالدم و ان الارض بکت علیه اربعین صباحا بالسواد و ان الشمس بکت اربعین صباحا بالكسوف و الحمره و ان الملائکه بکت علیه اربعین صباحا و ما اختضبت منا امرأه و لا ادهنت و لا اکتحلت و لا رجلت حتی أتانا رأس عبيد الله بن زیاد و ما زلنا فی عبره بعده...

روایت علائم پنج گانه از امام عسکری (سلام الله علیه)

شیخ طوسی (ره) در کتاب تهذیب که یکی از کتب اربعه است و ما شیعه امامیه احکام شرعی و فروع دینی خودمان را از آن‌ها اخذ می کنیم فرموده و در جلد ۱۴ و سائل الشیعه باب «تأكد استحباب زیارت الحسین (سلام الله علیه) يوم الأربعاء من مقتله و هو يوم العشرين من صفر» روایت شده است از امام عسکری (سلام الله علیه): روی عن ابی محمد الحسن

العسکری (سلام الله علیه) انه قال: علامات المؤمن خمس: صلاة الخميس، و زيارة الاربعين، و الختم في اليمين، و تعفير الجبين، و الجهر بسم الله الرحمن الرحيم.

نشانه‌های انسان مؤمن پنج تا است: پنجاه رکعت نماز روزانه (نمازهای واجب و نافله)، زیارت اربعین، انگشتر به دست راست کردن، پیشانی بر خاک نهادن و بسم الله الرحمن الرحيم را بلند گفتن. این روایت گرچه مرسل است ولی بنابر تسامح در ادله سنن و احادیث من بلغ در بحث مستحبات، مرسل بودن خبر، ضرری نمی‌رساند و مشکلی ایجاد نمی‌کند.

در جلد ۱۴ وسائل الشیعه، در آخر کتاب حج، مناسبت‌های زیارتی سیدالشهدا (سلام الله علیه) ذکر شده است که در این بخش، تنها به مناسبت‌ها و ابواب آن در وسائل اشاره می‌کنیم:

استحباب تکرار زیارة الحسین (سلام الله علیه)؛ استحباب زیارة النساء؛

کراهة ترک زیارت الحسین (سلام الله علیه)؛

استحباب المشی إلى زیارة الحسین (سلام الله علیه)؛ باب استحباب الاستنابة فی زیارت الحسین (سلام الله علیه).

تأکید بر زیارت در مناسبت‌ها و حالات گوناگون

زیارت امام حسین (سلام الله علیه) در مناسبت‌ها و زمان‌های خاص مانند:

استحباب زیارت الحسین (سلام الله علیه) لیلة عرفة؛ فی اول رجب؛ فی النصف من شعبان؛ لیلة النصف من شعبان بکربلاء؛

استحباب زیارت الحسین (سلام الله علیه) لیلة القدر؛ لیلة الفطر؛ لیلة عاشورا؛ یوم الاربعین؛ استحباب زیارت

الحسین (سلام الله علیه) کل لیلة جمعة.

سپس روایت صفوان جمال را از امام صادق (سلام الله علیه) نقل و کیفیت زیارت اربعین را بیان می‌کند که از «مصباح

المتهدج» نقل می‌کند. فتوای صاحب وسائل در تیتراژ ابواب کتابش معلوم می‌شود و از اول تا آخر وسائل این گونه است.

در این جا فتوایش این طور است: «باب تأکد استحباب زیارت الحسین (سلام الله علیه) یوم الاربعین».

این فضیلت زیارت اربعین از قدیم در کتاب‌های روایی مطرح بوده و همه جا در اهمیت و فضیلت زیارت اربعین امام

حسین (سلام الله علیه) به همین روایت امام حسن عسکری (سلام الله علیه) که اصل آن در مزار شیخ مفید و دو کتاب شیخ

طوسی (یعنی تهذیب الاحکام و مصباح المتهدج) است، تمسک کرده‌اند.

شیخ مفید در کتاب مزار، عنوان «فضل زیارت الاربعین» دارد که این را بعد از «فضل زیارت امام حسین (سلام الله علیه) در

روز عاشورا» قرار داده است و به همین حدیث امام حسن عسکری (سلام الله علیه) تمسک می‌کند. شیخ طوسی نیز در

کتاب «تهذیب الاحکام» به همین روایت تمسک می کند و در ضمن فضایل زیارت امام حسین (سلام الله علیه) همین روایت را می آورد.

همچنین شیخ طوسی در «مصباح المتعجد» می فرماید: «و يستحب زیارته فيه و هی زیارة الاربعین» بعد هم همین روایت امام حسن عسکری (سلام الله علیه) را بیان می کند و سپس روایتی از امام صادق (سلام الله علیه) در کیفیت زیارت دارد که در وسائل به آن اشاره می کند و همه خبر و زیارت را نمی آورد و فقط یک جمله اش را می آورد: «السلام علی ولی الله و حبیه...»

اما در مصباح المتعجد کامل آمده است. در آن جا دارد که در روز اربعین و در وقت بلند شدن روز بگو:

«السلام علی ولی الله و حبیه، السلام علی خلیل الله و نجیه، السلام علی صفی الله و ابن صفیه، السلام علی الحسین المظلوم الشهدی، السلام علی اسیر الکربات، و قلیل العبرات، اللهم انی اشهد انه و لیک و ابن و لیک، و صفیک و ابن صفیک، الفانز بکرامتک، اکرمته بالشهادة، و حیوته بالسعادة، و اجتنبته بطیب الولادة، و جعلته سیداً من السادة و قائداً من القادة، و ذائداً من الذادة، و اعطيته موارث الانبياء، و جعلته حجة علی خلقک من الاوصياء، فاعذر فی الدعاء، و منح النصح، و بدل مهجته فیک، لیستتقد عبادک من الجهالة و حيرة الضلالة، و قد توازر علیه من غرته الدنيا، و باع حظه بالارذل الأدنى، و شری آخرته بالثمن الاوکس، و تغطرس و تردی فی هواه، و اسخطک و اسخط نیک، و اطاع من عبادک اهل الشقاق و النفاق، و حملة الاوزار المستوجبین النار، فجاهد هم فیک صابراً محتسباً، حتی سفک فی طاعتک دمه، و استبیح حریمه، اللهم فالعنهم لعنا و یلاً، و عدبهم عذاباً الیماً، السلام علیک یا بن رسول الله، السلام علیک یا بن سید الاوصیاء اشهد انک امین الله و ابن امینه، عشت سعیداً، و مضیت حمیداً و مت فقیداً مظلوماً شهیداً، و اشهد ان الله منجز ما وعدک، و مهلك من خذلك و معدب من قتلک، و اشهد انک و قیت بعهد الله، و جاهدت فی سبيله حتی اتیک الیقین، فلعن الله من قتلک، و لعن الله من ظلمک، و لعن الله امة سمعت بذلک فرضیت به، اللهم انی اشهدک انی ولی لمن والاه، و عدو لمن عاداه، یا بن رسول الله، اشهد انک کنت نوراً فی الاصلاب الشامخة و الارحام المطهرة، لم تنجسک الجاهلیة بانجاسها، و لم تلبسک المدلهمات من ثیابها، و اشهد انک من دعائم الدین و ارکان المسلمین، و معقل المؤمنین، و اشهد انک الامام البر التقی، الرضی الرکی الهادی المهدی، و اشهد ان الائمة من ولدک کلمة التقوی، و اعلام الهدی، و العروة الوثقی، و الحجة علی اهل الدنيا، و اشهد انی بکم مؤمن، و یا بابکم موقن، بشراعی دینی و خواتیم عملی، و قلبی لقلبکم سلم، و امری لامرکم متبع، و نصرتی لکم معدة، حتی یادن الله لکم، فمعکم معکم لامع عدوکم، صلوات الله علیکم، و علی ارواحکم و اجسادکم، و شاهدکم و غائبکم، و ظاهرکم و باطنکم، آمین رب العالمین».

این زیارت مخصوص سید الشهداء (سلام الله علیه) در روز اربعین و معروف به «زیارت اربعین» است.

علامه حلی نیز در «منتهی المطلب» می‌نویسد: «و تستحب زیارته یوم الاربعین من مقتله و هو العشرون من صفر» بعد هم همین روایت علامات المؤمن خمس را بیان می‌کند.

شهید اول در کتاب مزار می‌گوید: «و منها زیارة الاربعین و یوم هو العشرون من صفر» و کفعمی در دو کتابش «البلد الامین» و «المصباح» خود همین مطلب را آورده است.

در «البلد الامین» می‌نویسد: «یستحب بالعشرین منه زیارة الحسین (سلام الله علیه) و هی زیارة الاربعین» و در مصباح نیز همین مطلب را آورده است.

علامه محمد تقی مجلسی (مجلسی اول) در «روضه المتقین» در فضل زیارت سیدالشهدا (سلام الله علیه) در روز اربعین به همین حدیث امام حسن عسکری (سلام الله علیه) تمسک می‌کند. محمد باقر مجلسی صاحب بحار الانوار نیز در دو کتاب «بحار الانوار» و «ملاذ الاخیار» نیز چنین آورده است.

در بحار الانوار زیارت اربعین را مطرح و تمسک به همین روایت امام عسکری (سلام الله علیه) دارد و در ملاذ الاخیار (که شرح بر کتاب تهذیب الاحکام است) نیز چنین آورده است.

این که مقصود از زیارت اربعین، خصوص زیارت امام حسین (سلام الله علیه) در روز اربعین است، به سبب شواهد متعددی از بیان علما از زمان شیخ مفید و شیخ طوسی تا زمان سیدبن طاووس و بعد علامه حلی، شهید اول، کفعمی، شیخ حرّ عاملی، مجلسی اول و دوم است که ایشان همین معنا را از روایت فهمیده‌اند.

از این بالاتر، زیارت اربعین طبق فرمایش حضرت امام حسن عسکری (سلام الله علیه) از جمله علامت‌های مؤمن شمرده شده است. بنابراین شاید بتوان گفت که پیش از شهادت سیدالشهدا (سلام الله علیه) اصلاً اربعین جلوه‌ای نداشته است.

کتاب‌هایی با موضوع المزار نوشته شده است. مثل کتاب المزار کفعمی، کتاب المزار جلد ۱۴ بحار النوار، مصباح الزائر سید ابن طاووس و المزار شیخ مفید و... در کتاب زیارة من بعید یا زیارة من البعد، موضوع زیارت از راه دور و کیفیت آن بیان شده است.

به عنوان مثال در فصل چهارم کتاب مصباح الزائر موضوعی است با عنوان فی الامر بزیارة النبی صلی الله علیه و آله وسلم من البعد و کیفیتها که روایت‌هایی در آن نقل می‌کند از پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم من زار قبری بعد موتی کان کمن هاجر الی فی حیاتی فان لم تستطیعوا فابعثوا الی السلام فانه یبلغنی.

اربعین حسینی یک دانشگاه است، دانشگاهی از جنس مکتب عاشورا با این تفاوت که در عاشورا جهاد با سیف به نمایش گذاشته شد؛ ولی در اربعین جهاد فکری و فرهنگی! دانشگاهی که در آن مشق ایستادگی، مقاومت، حق‌گرایی، حقیقت‌گویی، روشن‌گری، حفظ آرمانها و ارزشها، یاد شهداء و اکابر و... می‌کنند. اربعین دانشگاهی است از سنخ

کار هیئتی آکادمیک که در نوع خود بی نظیر است و جا دارد که حوزه و دانشگاه این مکتب بی رقیب را به گونه ای محققانه و تحلیل محور، مورد بررسی و مطالعه قرار دهند و آن را در مسیر تمدن سازی، مبنای نظریه پردازی و آینه ای برای عمل گرایی خویش قرار دهند.

پیاده روی اربعین بهترین فرصت برای شناخت کامل سیدالشهدا (سلام الله علیه) است، در همین راستا علما و اولیای الهی برای زیارت امام حسین (سلام الله علیه) در روز اربعین اهمیت و جایگاه والایی قائل هستند به همین خاطر اربعین، از دیرباز در میان شیعیان و دوستان اهل بیت (سلام الله علیه) اهمیت بسزایی داشته و علما و مراجع نیز همگام با مردم عراق و دیگر سرزمین های اسلامی در این مراسم معنوی شرکت می کنند. در طول تاریخ، علمای شیعه در هدایت و ترغیب شیفتگان حسینی به پیاده روی و زیارت اربعین، نقش اساسی داشته اند و ضمن ارائه رهنمود، خود نیز در این مراسم شرکت کرده اند. به طوری که از گذشته تاکنون، علمای بزرگ شیعه نیز در کنار مردم در مراسم پیاده روی و زیارت اربعین شرکت می کنند. در طول مسیر، عشایر حاشیه نشین رود فرات با اشتیاق و اخلاص از زائران امام حسین (سلام الله علیه) پذیرایی می کنند.

حضور پرشور طلاب جوان، روحانیون، عالمان بزرگ و استادان برجسته، حتی مراجع تقلید حوزه علمیه نجف در مراسم پیاده روی اربعین، جلوه ای ویژه به این مراسم بزرگ بخشیده است. البته این مراسم اختصاص به روز اربعین ندارد و معمولاً به مناسبت اول و نیمه رجب، نیمه شعبان و روز عرفه (که روز زیارت مخصوص امام حسین (سلام الله علیه) است) نیز انجام می شود. اما در ایام اربعین، از شکوه و عظمت ویژه ای برخوردار می باشد. این مراسم همچنین اختصاص به شهر نجف ندارد؛ بلکه از شهرهای دیگر، مانند بصره، ناصریه، سماوه، بغداد، حله و اخیراً از کشورهای دیگر مانند ایران، لبنان، پاکستان و هندوستان نیز به کربلا می آیند.

شیخ میرزا حسین نوری

بسیاری، شیخ میرزا حسین نوری را احیاء کننده مراسم راهپیمایی اربعین حسینی در تاریخ معاصر می دانند. حسین محدث نوری فرزند محمد تقی محدث نوری مازندرانی مؤلف کتاب «مستدرک الوسایل» و از چهره های سرشناس علمای شیعه در قرن چهاردهم هجری بود. بنابر اذعان بسیاری ها این مراسم در دوره این بزرگوار به فراموشی سپرده شده بود که توسط «شیخ میرزا حسین نوری» دوباره احیا می شود. این عالم بزرگوار اولین بار در عید قربان به پیاده روی از نجف تا کربلا اقدام می کند که ۳ روز در راه بوده و حدود ۳۰ نفر از دوستان و اطرافیانش وی را همراهی می کرده اند. بنا بر

نوشته‌های تاریخی شیخ بزرگوار تقریباً هر سال این مراسم را انجام می‌داد اهمیت خاصی به این مراسم قائل بوده است. ایشان آخرین بار در سال ۱۳۱۹ هجری با پای پیاده به زیارت حرم ابا عبدالله حسین (سلام‌الله‌علیه) رفته است.

مرحوم شیخ آقا بزرگ تهرانی که از نزدیک شاهد تلاش استادش بوده، می‌نویسد: «استاد ما چون وضع را بدین منوال دید، به این شیوه خدایپسندانه (پیاده روی) همت گماشت... در سال‌های بعد، رغبت مردم و صالحان به این موضوع بیش تر شد و دیگر عار محسوب نمی‌شد؛ به طوری که در برخی سال‌ها، تعداد چادرها و خیمه‌های راه پیمایان، به سی عدد می‌رسید و هر چادر به بیست تا سی نفر تعلق داشت و به این ترتیب، این سنت حسنه، دوباره مرسوم شد و رونق گرفت».^{۳۹}

مراسم پیاده روی در عصر مرجعیت شیخ مرتضی انصاری (۱۲۱۴-۱۲۹۸ق) نیز با شکوه تمام رواج داشت و پس از وی، کم کم به فراموشی سپرده شد و عملی کم ارزش تلقی گردید؛ به طوری که به طبقه فقرا و نیازمندان اختصاص یافت؛ اما بعدها محدث نامدار، میرزای حسین نوری، این مراسم را در میان مردم رونق بخشید. مرحوم شیخ آقابزرگ تهرانی که از نزدیک شاهد تلاش استادش بوده، می‌نویسد:

استاد ما چون وضع را بدین منوال دید، به این شیوه خدایپسندانه (پیاده روی) همت گماشت و به آن ملتزم گشت و در عید اضحی برای حمل اثاث و بار سفر، حیوان کرایه می‌کرد؛ ولی خود و یارانش پیاده راه می‌رفتند و او به دلیل ضعف مزاج، نمی‌توانست مسافت بین نجف - کربلا را با گذراندن یک شب طی کند؛ همان طور که رسم چنین بود. بنابراین، سه شب در راه بودند و بر اثر این اقدام، در سال‌های بعد، رغبت مردم و صالحان به این موضوع بیشتر شد و دیگر عار محسوب نمی‌شد؛ به طوری که در برخی سال‌ها، تعداد چادرها و خیمه‌های راه پیمایان، به سی عدد می‌رسید و هر چادر به بیست تا سی نفر تعلق داشت و به این ترتیب، این سنت حسنه، دوباره مرسوم شد و رونق گرفت.^{۴۰}

بسیاری شیخ میرزا حسین نوری را احیاء کننده مراسم راهپیمایی اربعین حسینی در تاریخ معاصر می‌دانند. بنابر اذعان بسیاری ها این مراسم در دوره این بزرگوار به فراموشی سپرده شده بود که توسط «شیخ میرزا حسین نوری» دوباره احیا می‌شود. این عالم بزرگوار اولین بار در عید قربان به پیاده‌روی از نجف تا کربلا اقدام می‌کند که ۳ روز در راه بوده و حدود ۳۰ نفر از دوستان و اطرافیانش وی را همراهی می‌کرده‌اند. بنا بر نوشته‌های تاریخی شیخ بزرگوار تقریباً هر سال این مراسم را انجام می‌داد اهمیت خاصی به این مراسم قائل بوده است. ایشان آخرین بار در سال ۱۳۱۹ هجری با پای پیاده به زیارت حرم ابا عبدالله حسین (سلام‌الله‌علیه) رفته است.

^{۳۹} آقابزرگ تهرانی، نقباء البشر، ج ۱، ص ۳۴۹؛ رضا مختاری، سیمای فرزندگان، ص ۱۹۳.

^{۴۰} آقابزرگ تهرانی، نقباء البشر، ج ۱، ص ۳۴۹؛ رضا مختاری، سیمای فرزندگان، ص ۱۹۳.

مرحوم آخوند خراسانی

(از مراجع بزرگ تقلید) نیز به همراه اصحاب و طلبه‌ها و شاگردان‌شان با پای پیاده به زیارت کربلا مشرف می‌شدند

میرزا جواد آقا ملکی تبریزی

میرزا جواد آقا ملکی تبریزی یکی از مراجع عالیقدر جهان تشیع که خود بارها با پای پیاده از نجف، رهسپار کربلا شده است. ایشان در رابطه با بزرگداشت روز اربعین حسینی می‌فرمایند: «به هر روی بر مراقبه کننده لازم است که بیستم صفر (اربعین) را برای خود روز حزن و ماتم قرار داده بکوشد که امام شهید را در مزار حضرتش (سلام‌الله‌علیه) زیارت کند، هر چند تنها یک بار در تمام عمرش باشد، چنانکه حدیث شریف، علامت‌های مؤمن را پنج امر ذکر کرده است: ۵۱ رکعت نماز در شبانه روز، زیارت اربعین، انگشتر در دست راست کردن، پیشانی بر خاک گذاشتن و بلند بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ گفتن در نمازها».^{۴۱}

مرحوم سید محسن امین عاملی

مرحوم سید محسن امین عاملی از جمله بزرگانی بود که در این مراسم حضور مستمر داشته و درباره این مراسم این خاطره از وی بر جای مانده است:

صاحب اعیان الشیعه در این باره می‌نویسد: «به مدت ده سال و نیم که در نجف بودم، زیارت‌های مخصوص عاشورا، عید قربان و غدیر و عرفه و اربعین را همواره انجام می‌دادم؛ مگر اندکی. پیش از سفر، نزد طلبکاران در بازار می‌رفتم و از آن‌ها حلالیت می‌طلبیدم و به پیاده روی در زیارت، علاقه داشتم. نخست برایم سخت بود و بعد با تجربه دریافتم که آسان است. در این سفر، جمعی از طلاب جبل عامل و نجف و دیگران به من ملحق می‌شدند و از من پیروی می‌کردند. من بارها پیاده به زیارت کربلا و امام حسین (سلام‌الله‌علیه) رفتم».^{۴۲}

آیت الله العظمی شیخ محمدحسین غروی

شیخ محمدحسین غروی فرزند حاج محمدحسن است که در محرم سال ۱۲۹۶ قمری در نخجوان متولد شد. مرحوم غروی که بعدها به «کمپانی» شهرت یافت، به دلیل سالها حضور در نجف اشرف و تربیت شاگردان فراوان در حوزه علوم دینی، حضور ویژه‌ای نیز در مراسم راهپیمایی اربعین داشت و این مراسم را چندین بار به جای آورده است.

۴۱. سید محسن امین، اعیان الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۵۹

۴۲. ترجمه المراقبات، کریم فیضی، صفحه ۸۵

آیت الله ملکوتی

مرحوم آیت الله ملکوتی از جمله علمای بزرگ و شرکت کننده در این مراسم بوده است. ایشان در این باره می فرماید: «من نیز چند بار توفیق یافتم که در این مراسم بسیار معنوی، شرکت کنم و اغلب به همراه شاگردان مشرف می شدم. مسیر بین نجف و کربلا که حدود دوازده فرسخ است، معمولاً در مدت دو یا سه روز طی می شد. بعضی ها مثل آقای شیخ هادی زابلی که پیش من درس می خواند، سلیقه خاصی داشت و این مسافت را یک روزه می رفت و یک روزه هم برمی گشت و بعضی ها نیز پس از پایان مراسم، از کربلا به کاظمین و سامراء مشرف می شدند و بعضی هم مستقیم به نجف باز می گشتند.»^{۴۳}

آیت الله العظمی میرزا محمدحسین نائینی

آیت الله العظمی میرزا محمدحسین نائینی غروی مشهور به علامه نائینی و میرزای نائینی، در سال ۱۲۷۷ هجری قمری در شهر نائین از توابع اصفهان به دنیا آمد. وی در سال ۱۳۰۳ قمری برای ادامه تحصیل و پیمودن مدارج عالی علمی راهی عتبات عالیات می شود و در این مقطع بود که بنابر نقل شاگردانش در مراسم راهپیمایی اربعین شرکت می کرد.^{۴۴}

آیت الله میرزا جواد آقا ملک تبریزی:

ایشان با استناد به حدیث علامت های پنج گانه مؤمن می فرمودند: بر مراقبه کننده لازم است که بیستم صفر (اربعین) را برای خود روز حزن و ماتم قرار داده، بکوشد که امام شهید را در مزار حضرتش زیارت کند؛ هر چند تنها یک بار در تمام عمرش باشد. میرزا جواد آقا ملک تبریزی یکی از مراجع عالیقدر جهان تشیع که خود بارها با پای پیاده از عتبه علویه، رهسپار عتبه حسینی شده است، درباره مراقبه و بزرگداشت روز اربعین حسینی چنین می گوید: «به هر روی بر مراقبه کننده لازم است که بیستم صفر (اربعین) را برای خود روز حزن و ماتم قرار داده بکوشد که امام شهید را در مزار حضرتش (سلام الله علیه) زیارت کند، هر چند تنها یک بار در تمام عمرش باشد، چنانکه حدیث شریف، علامت های مؤمن را پنج امر ذکر کرده است: ۵۱ رکعت نماز در شبانه روز، زیارت اربعین، انگشتر در دست راست کردن، پیشانی بر خاک گذاشتن و بلند بسم الله الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ گفتن در نمازها»^{۴۵، ۴۶}

^{۴۳} سید محسن امین، اعیان الشیعه، ج ۱۰، ص ۳۵۹.

^{۴۴} جواد محدثی، فرهنگ زیارت، ص ۲۵۰.

^{۴۵} ترجمه المراقبات، کریم فیضی، صفحه ۸۵.

^{۴۶} میرزا جواد ملک تبریزی، المراقبات، ترجمه کریم فیضی، صفحه ۸۵.

علامه امینی (ره)

یکی دیگر از شخصیت های برجسته حوزه علمیه نجف که به طور مرتب، در این مراسم شرکت می کرد، علامه امینی مؤلف کتاب ارزشمند «الغدیر» بود که در این سفرها، همواره تعدادی از مؤمنین او را همراهی می کردند. علامه امینی وقتی به نزدیکی کربلا می رسید، حالش منقلب می شد و قطرات اشک از چشمانش جاری می شد.^{۴۷}

امام موسی صدر

امام موسی صدر، رهبر شیعیان لبنان که در شهریور ۱۳۵۷ توسط صهیونیست ها ربوده و ناپدید شد، یکی از شیفتگان مراسم پیاده روی از نجف به کربلا بود. مرحوم آیت الله سید محمدعلی موحد ابطحی، یکی از عالمان بزرگ اصفهان که در نجف با امام موسی صدر هم بحث بود، می فرمایند:

وقتی که امام موسی صدر همراه ما با پای پیاده از نجف به کربلا می رفت، در این سفر، حضوری عاشقانه داشت و در وقت دعا و زیارت عاشورا، از همه باحال تر بود و هنگام گریه، چشمانش از شدت گریه سرخ می شد و وقتی نوبت ذکر مصیبت و خواندن اشعار و نوحه سرایی به او می رسید، با حال جان گاهی در مصیبت اهل بیت (سلام الله علیه) اشعار فارسی و عربی فصیحی می خواند و هنگام کار و حمل اثاثیه سفر، وی بیش از همه کار می کرد و هنگام شوخی و مزاح، مزاح هایی بیان می کرد که بعد علمی و اخلاقی جالبی داشت.^{۴۸}

در تحقیق علامه شهید آیت الله قاضی طباطبایی قدس سره به بحوث دقیق و پاسخ های مناسبی در مورد مسایل وارده در باب اولین اربعین حسینی وارد آمده که شایان ذکر می باشد که چند باب و فصلی که مربوط به موضوع ما می باشد را عیناً ذکر نماییم.

باب های مذکوره:

نقل کلام شیخ بهائی و تحقیق در اطراف آن
بررسی به کلام محدث قمی و فیض کاشانی
نقل کلمات علامه مجلسی در زاد المعاد
علامت بودن زیارت اربعین برایمان
روایت علائم پنج گانه از امام عسکری (سلام الله علیه)

^{۴۷} علامه امینی، جرعه نوش غدیر، ص ۴۰.

^{۴۸} عبدالرحیم اباذری، امام موسی صدر امید محرمان

امام موسی صدر، رهبر شیعیان لبنان که در شهریور ۱۳۵۷ توسط صهیونیست ها ربوده و ناپدید شد، یکی از شیفتگان مراسم پیاده روی از نجف به کربلا بود. مرحوم آیت الله سید محمدعلی موحد ابطحی، یکی از عالمان بزرگ اصفهان که در نجف با امام موسی صدر هم بحث بود، می گوید:

وقتی که امام موسی صدر همراه ما با پای پیاده از نجف به کربلا می رفت، در این سفر، حضوری عاشقانه داشت و در وقت دعا و زیارت عاشورا، از همه باحال تر بود و هنگام گریه، چشمانش از شدت گریه سرخ می شد و وقتی نوبت ذکر مصیبت و خواندن اشعار و نوحه سرایی به او می رسید، با حال جان کاهی در مصیبت اهل بیت (سلام الله علیه) اشعار فارسی و عربی فصیحی می خواند و هنگام کار و حمل اثاثیه سفر، وی بیش از همه کار می کرد و هنگام شوخی و مزاح، مزاح هایی بیان می کرد که بعد علمی و اخلاقی جالبی داشت.^{۴۹}

آیت الله سید محمود شاهرودی

در میان مراجع تقلید، آیت الله العظمی سید محمود شاهرودی با تشکیل کاروان در این مراسم شرکت می کرده و معروف است که این مرجع بزرگ، چهل بار با پای پیاده به زیارت امام حسین (سلام الله علیه) مشرف شده است. معروف است که وی در این مراسم، نخست با پای پیاده از نجف خارج می شد و به سوی کربلا حرکت می کرد و سپس سایر آقایان، استادان و طلاب هم به دنبال وی به راه می افتادند و وقتی مراسم زیارت تمام می شد، بیشتر زائران از کربلا سوار وسیله نقلیه می شدند و به نجف بازمی گشتند؛ اما آیت الله شاهرودی در بازگشت هم پیاده به نجف بازمی گشت. معروف است که این مرجع بزرگ، چهل سفر با پای پیاده به زیارت امام حسین (سلام الله علیه) مشرف شده است.

انسان موجودی حسی است و نیاز به این دارد که پیش چشم خود یک الگو داشته باشد. از سوی دیگر بیدار کردن ضمیر امت محدود به آن زمان معین نبود بلکه امام (سلام الله علیه) که بر دوش خود رسالتی جاودان را که ختم کننده همه رسالت های آسمانی است؛ دارد، به آینده فرزندان امت می نگرد. پس باید به همراه این رسالت الگویی شایسته به بلندای تمام تاریخ وجود داشته باشد که با عمل و نهضت خود، سرشت بیمار مردمان را در هر زمانی بیدار کند.

ایشان می گوید: قضیه حضرت سید الشهداء (سلام الله علیه) همواره طلیعه دار و داروی راستین این بیماری است. حتی می بینیم که در عراق علی رغم این سستی موجود در امت، هر سال مسأله اربعین مردم را به حرکت در می آورد و آنها را رویاروی طاغوتیان قرار می دهد تا بدان جا که در راه زیارت امام حسین (سلام الله علیه) در روز اربعین خود را فدا می کنند. این یعنی قضیه امام حسین (سلام الله علیه) تا ابد و برای همیشه مافوق تمام ضمائر سرگردان و تخدیر شده است و می تواند

^{۴۹} عبدالرحیم اباذری، امام موسی صدر امید محرمان، ص ۱۷۸-۱۷۶.

آنها را به حرکت در آورد و بیدار کند. به هر اندازه که یک انسان قسی القلب باشد، مظلومیت و فاجعه بار بودن این قضیه باز بر قساوت او فائق می‌آید و ضمیر او را به تحرک و می‌دارد. و هر اندازه که از برکات این واقعه بیشتر بهره برده شود- چنان که ائمه بعد از امام حسین (سلام‌الله‌علیه) چنین نمودند- تأثیرگذاری آن بیشتر و بیشتر خواهد بود.

گفتیم که مفاهیم تا از عالم عقل به عالم قلب فرو نیاید توان به حرکت در آوردن انسان را ندارند. محرک حقیقی، همین احساس است؛ این عواطف و اراده‌هایی که از قلب و شوق سرچشمه می‌گیرد. بنابراین این نقش مقدمات سه‌گانه‌ای که در ابتدا به آن اشاره کردیم، در شرح این نظریه آشکار می‌شود. پس انگیزه و هدف امام (سلام‌الله‌علیه) از این حرکت و نهضت مبارک ریشه کن کردن این بیماری است که امت‌ها حتی امت‌های ربانی و دست پرورده انبیاء در نتیجه هواهای نفسانی بدان مبتلا می‌شوند؛ بوده است. قضیه امام حسین (سلام‌الله‌علیه) همواره دارای انگیزه‌های تاریخی و زمانی باقی خواهد ماند و محدود به دوره‌ای که امام (سلام‌الله‌علیه) در آن زیسته است نخواهد بود.^{۵۰}

شهید آیت الله مدنی (ره)

شهید محراب آیت الله سید اسدالله مدنی، از استادان سرشناس حوزه نجف، یکی دیگر از عاشقان همیشگی مراسم پیاده روی نجف - کربلا و زیارت حرم اباعبدالله الحسین (سلام‌الله‌علیه) و یارانش، به خصوص در روز اربعین بود. عالمان و استادان حوزه علمیه نجف، خاطرات خوشی از این شهید بزرگ، در این مراسم باشکوه معنوی دارند. حجت الاسلام والمسلمین شیخ عبدالخالق دشتی، یکی از همراهان وی در یکی از این سفرها می‌گوید:

یک سال که ماه ذی حجه مصادف با زمستان بسیار سردی بود، همراه شهید آیت الله مدنی از نجف عازم کربلا شدیم تا در روز عرفه، به زیارت امام حسین (سلام‌الله‌علیه) مشرف شویم. در این سفر مرحوم شیخ علی حجتی کرمانی و مرحوم شیخ احمد کافی نیز آقای مدنی را همراهی می‌کردند. ما چند فرسخی رفتیم تا این که به یکی از روستاهای عشایرنشین رسیدیم. سپس شخص عربی جلو آمد و از آیت الله مدنی استقبال کرد و به او احترام گذاشت و وی و همراهان را به مضیف خود دعوت کرد؛ چون همه به ویژه سران و شیوخ عشایر، او را به خوبی می‌شناختند و احترام زیادی برایش قائل بودند. ما شب را همان جا استراحت کردیم و فردا صبح به راه خود ادامه دادیم؛ تا این که به شهر طویرج در ۲۰ کیلومتری اطراف کربلا رسیدیم.

در طول مسیر، هر جا که برای استراحت توقف می‌کردیم، آقای مدنی چند حدیث می‌خواند و نکاتی اخلاقی می‌گفت و گاهی یک بحث علمی مطرح می‌کرد. در طویرج، او وضع روحی عجیبی داشت و شروع به صحبت کرد. نخست در

^{۵۰} .خاطرات آیت الله مسلم ملکوتی، ص ۱۷۵.

فضیلت زیارت امام حسین (سلام الله علیه) سخنی گفت و حرم امام را به کعبه آمال و آرزوها تشبیه کرد و بعد فرمود: از این جا تا حرم را خوب است به صورت پابرهنه و هروله کتان ادامه بدهیم. با این که او درد پا و کسالت داشت، اما خودش جلو افتاد و آیه {إِنَّ الصِّفَا وَالْمَرُوَّةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ} را که در مراسم حج میان سعی و صفا خوانده می شود، هروله کتان می خواند و جلو می رفت و ما نیز به دنبالش جواب می دادیم. وقتی وارد شهر کربلا شدیم، شهید مدنی فرمود: باید با همین حال خسته و پای آبله زده به حرم مشرف شویم و باز خودش جلو افتاد و با حالت گریه و فریاد «یا حسین»، حرکت کرد و ما نیز به دنبالش حرکت می کردیم و با همین حال، وارد حرم حسینی شدیم. در این حال مراسم زیارت را مرحوم کافی بر عهده گرفت و با اشعار و نوحه خوانی جان گذار، همه را به فیض رساند.^{۵۱}

حاج آقا مصطفی خمینی (ره)

آیت الله حاج آقا مصطفی خمینی نیز از عالمان و استادان نجف بود که همواره در مراسم پیاده روی حضوری پیوسته و جدی داشت. او مقید بود که در تمام ایام زیارت های مخصوص امام حسین (سلام الله علیه) (اول و نیمه رجب، نیمه شعبان، عرفه و به خصوص اربعین) پیاده از نجف به کربلا برود و در میان راه، گاهی کف پایش تاول می زد و زخمی می شد؛ ولی باز هم با شور و شوق تمام، به راه خود ادامه می داد و اصرار دوستان را برای سوار شدن به وسیله نقلیه، حتی در قسمتی از راه نمی پذیرفت و چون به نزدیک کربلا می رسید و نگاهش به گنبد و گل دسته های حرم امام حسین (سلام الله علیه) و پرچم سرخ رنگ آن می افتاد، بی اختیار اشک از چشمانش سرازیر می شد و مصیبت اهل بیت (سلام الله علیه) را زمزمه می کرد و به سر و سینه می زد و عزاداری و نوحه سرایی می کرد. وی در این سفر، بدون توجه به این که فرزند مرجع بزرگ تقلید، امام خمینی (ره) است، مانند یک طلبه ساده در خدمت همسفران بود و از کمک به آنان دریغ نمی کرد و در هنگام توقف و استراحت نیز به بحث علمی می پرداخت.^{۵۲}

دیدگاه امام خمینی (ره) پیرامون اربعین

حضرت امام (س) انقلاب اسلامی مردم ایران را در امتداد نهضت کربلا دانستند برای گرامیداشت یک متوفا در همه ملل و آئین ها مراسم بزرگداشتی را با کیفیت های گوناگون در همان سال درگذشت منعقد می کنند و شیعیان نیز رسم چهلم را برای امامان معصوم (سلام الله علیه) و درگذشتگان خود برپا می دارند. اما هیچ گاه اینگونه مراسم در سالهای بعد تکرار نمی گردد و حداکثر به یک سالگرد اکتفا می شود؛ تنها برای انسان کاملی که با خون پاک خود و عزیزانش اسلام را از خطر نابودی حتمی نجات داد، تا روز قیامت (اربعین) خواهد

^{۵۱} مصاحبه با حجت الاسلام والمسلمین شیخ عبدالخالق دشتی، یکی از روحانیون سرشناس و از بزرگان شهر گناوه.

^{۵۲} محمدحسن رحیمیان، حدیث رویش، ص ۱۴۹.

بود و همه ساله این گرامیداشت جدای از مراسم سوگواری عاشورای آن حضرت مورد توجه بزرگان دین و عموم مؤمنین می باشد. نیک می دانیم حرکت جهانی حسین بن علی (سلام الله علیه) اختصاصات فراوانی را به همراه داشت که قطعاً یکی از آنها «اربعین» آن حضرت است.

امام صادق (سلام الله علیه) در زیارت اربعین که به تعبیر نورانی امام حسن عسکری (سلام الله علیه) از علامات ایمان محسوب می شود^{۵۳}؛ دلیل ایثار عظیم جد بزرگوارش در صحنه قیام کربلا را نجات دادن مردمی دانستند که در حال غرق شدن در دریای متلاطم جهالت و گمراهی بودند و شعاع این نجاتبخشی را متوجه عموم جهان بشریت بدون در نظر گرفتن قوم، نژاد و مذهب عنوان نمودند. (و بذل مهجته فیک لیستنقذ عبادک من الجهاله و حیره الضلاله)^{۵۴} اربعین سید مظلومان و سرور شهیدان - صلوات الله و سلامه علیه - رسید. بر ملت رشید و آگاه ما «اربعین» های سودمندی گذشت. ما در این سالها به دنبال بیش از پنجاه سال سلطنت غاصبانه سلسله پهلوی با چه مصیبت هایی و بی فرهنگی های خانمان سوزی مواجه بوده ایم. سالهایی بس تلخ و رنج آور در این پنجاه سال و تلخ تر و رنج آورتر در این یکی دو سال اخیر که ملت شجاع ما را علیه استبداد و استعمار به حرکت در آورد.

امسال اربعین امام امت در خلال اربعینهای پیروان و شیعیان آن بزرگمرد اسلام واقع شده، و گویی خون شهیدان ما امتداد خون پاک شهیدان کربلاست، و اربعین اخیر برادران ما بازتاب اربعین آن دلاوران می باشد؛ خون طاهر آنان به حکومت طاغوتی یزید خاتمه داد، و خون پاک اینان سلطنت طاغوتی را به هم پیچید. اربعین امسال استثنایی و نمونه است؛ راهپیمایی و تظاهرات پر شور در این اربعین وظیفه شرعی و ملی است.

ملت بزرگ در سراسر ایران با راهپیمایی و تظاهرات خود این نظام را دفن می کند، و مخالفت خود را با «شورای سلطنت» غیر قانونی اعلام می نماید، و پشتیبانی خود را برای چندمین بار از «جمهوری اسلامی» اعلام می کند.» ایشان از محل تبعید خود خطاب به لشکر اربعینی ملت ایران پیامی صادر فرمودند:

«سلام بی پایان و درود بی حد به عموم اهالی غیور ایران؛ ملت شریف و شجاعی که با وحدت کلمه، خواست خود را که برچیده شدن نظام شاهنشاهی و استقرار حکومت جمهوری اسلامی است، در اربعین امام امت - سلام الله علیه - برای چندمین بار اعلام نمود. نهضت مقدس اسلامی شما گرچه با خون پاک شهیدان و مصیبت های جانگداز توأم بود لکن آزادیخواهی و استقلال طلبی شما در جبین تاریخ ثبت شد. دشمن اساسی خود و کشور خود را از صحنه بیرون راندید، و بزرگترین خائن و جانی کشور را در گورستان تاریخ دفن نمودید. شما با قیام و استقامت خود به ملت های مستضعف ثابت

۵۳. ر.ک تهذیب الاحکام/ج ۶/ص ۵۲

۵۴. تهذیب الاحکام/ج ۶/ص ۱۱۳

کردید که اسلحه‌های مدرن و قدرتهای شیطانی نمی‌توانند در مقابل خواست ملتی که برای دفاع از عقیده و حق خود دلاورانه بپاخاسته است دوام داشته باشند؛ و نیز ثابت کردید که قدرت ملتی آگاه، بر تمامی سلاحهای ابرقدرتها پیروز است.»

اربعین، وسیله تقویت انگیزه وحدت در امت

حضرت امام خمینی (س) در تحلیل دیگری در جمع اقشار مختلف مردم در روز بیست و پنجم آذر ماه سال شصت، ضمن یادآوری ضرورت (وحدت کلمه) امت مسلمان که از کلید واژه های مهم ایشان در دوران رهبری محسوب می شود، مناسب هایی نظیر عاشورا و اربعین را باعث تقویت انگیزه وحدت بر می شمرند و با تاکید بر پرهیز مسلمانان از تفرقه می فرمایند:

«ما از دست آمریکا نباید خیلی گله کنیم و لوام الفساد اوست، لکن از کشورهای اسلامی و از حکومتهای اسلامی باید شکوه کنیم و فریاد بزنیم. اسلام این قدر برای اجتماع و برای وحدت کلمه، هم تبلیغ کرده است و هم عمل کرده است؛ یعنی، روزهایی را پیش آورده است که با خود این روزها و انگیزه این روزها تحکیم وحدت می شود مثل عاشورا و اربعین. و قرآن کریم پافشاری دارد در این مطلب که متفرق نباشند مردم، مسلمین از هم، و ید واحده باشند و معتصم به «جبل الله» باشند. آمریکا باید به حسب آن تزی که دارد و آنکه اختلاف بین مسلمین بیندازد و بهره برداری کند و همه حیثیت مسلمین را و دارایی مسلمین را و ذخایر مسلمین را بچاپد و مسلمین را به حال مصرفگرا نگه دارد. امید است مجالس سوگواری اربعین حسینی ضمن تقویت روحیه معنوی مردم، باعث رشد فرهنگ اجتماعی کشور بر مدار اندیشه تابناک حضرت سیدالشهداء (سلام الله علیه) گردد و همواره ندای حق طلبی و ظلم ستیزی آن حضرت در گوش جهانیان طنین انداز شود و روح تابناک امام راحل (س) که بزرگ قهرمان به عینیت بخشیدن فرهنگ سرخ عاشورا در قرن معاصر محسوب می شود با مولای عاشورائیان محشور باشد.

پیام عاشورا، ایستادن در برابر جاهلیت همه اعصار و قرون می باشد، جاهلیتی که پلیدی گستر است و جانها را افسرده می کند و جسمها را به ذلت می کشاند.

در اربعین، چهل روز از آخرین طلوع طلعت حسینی (علیه السلام) می گذرد و تاریخ در حقیقت خود، بر مدار طلوع و غروب خورشید خون رنگ عاشورا حرکت می کند. حیات بشری از عظمت و بزرگی این داغ سر خم کرده و زمین حیران از این مصیبت، به تقدیر تلخ خود می نگرد و حقیقت پایه های بلند و استوار خود را در عمق جان انسان ها محکم ساخته است.

چهل روز گذشته است و کاروان حسینی به مقصد رسیده اند؛ خورشید بی زوال عاشورا در میانه آسمان ایستاده است و فصلی تازه از رویدن را نظاره می کند. اینک حرکت حسینی به بلوغ رسیده و نهال سبزی که حسین (سلام‌الله‌علیه) در کربلا بر زمین نهاد، چنان شاخ و برگ داده که کاخ تفکر یزیدی، در سایه آن نابود گشته است.

امام خمینی فرمودند: دستور آموزنده «کلّ یوم عاشورا و کلّ ارض کربلا» باید سرمشق امت اسلامی باشد. قیام همگانی در هر روز و در هر سرزمین. عاشورا، قیام عدالتخواهان با عددی قلیل و ایمانی و عشقی بزرگ در مقابل ستمگران کاخ نشین و مستکبران غارتگر بود، و دستور آن است که این برنامه، سرلوحه زندگی امت در هر روز و در هر سرزمین باشد. روزهایی که بر ما گذشت، عاشورای مکرر بود و میدانها و خیابانها و کوی و برزنهایی که خون فرزندان اسلام در آن ریخت، کربلای مکرر و این دستور آموزنده، تکلیفی است و مژده‌ای. تکلیف از آن جهت که مستضعفان اگر چه با عده‌ای قلیل علیه مستکبران، گرچه با ساز و برگ مجهز و قدرت شیطانی عظیم، مأمورند چونان سرور شهیدان قیام کنند. و مژده که شهیدان ما را در شمار شهیدان کربلا قرار داده است و مژده که شهادت، رمز پیروزی است. هفده شهریور، مکرر عاشورا و میدان شهدا مکرر کربلا و شهدای ما مکرر شهدای کربلا و مخالفان ملت ما مکرر یزید و وابستگان او هستند. کربلا، کاخ ستمگری را با خون در هم کوبید، کربلای ما کاخ سلطنت شیطانی را فرو ریخت. اکنون وقت آن است که ما که وارثان این خونها هستیم و بازماندگان جوانان و شهدای به خون خفته هستیم، از پای ننشینیم، تا فداکاری آنان را به ثمر برسانیم و با اراده مصمم و مشت محکم، بقایای رژیم ستمکار و توطئه گران جیره خوار مشرق و غرب را در زیر پای شهدای فضیلت، دفن کنیم.^{۵۵}

دیدگاه مقام معظم رهبری

رهبر معظم انقلاب درباره اهمیت روز اربعین حسینی چنین بیان کرده اند: شروع جاذبه مغناطیسی حسینی در روز اربعین است، جابربن عبدالله را از مدینه بلند می کند و به کربلا می کشند، این همان مغناطیسی است که امروز هم با گذشت قرن‌های متمادی در دل من و شما هست.^{۵۶}

آیت الله خامنه‌ای: "اهمیت اربعین در آن است که در این روز، با تدبیر الهی خاندان پیامبر(ص) یاد نهضت حسینی برای همیشه جاودانه شد و این کار پایه گذاری گردید.

چهلمین روز پس از شهادت امام حسین (سلام‌الله‌علیه)، تنها به روزی برای عزاداری بر حسین (سلام‌الله‌علیه) و یاران غریبش خلاصه نشد بلکه اربعین طوفانی شد که شهادت و پایمردی را از حنجره ی خسته ی اسرای کربلا فریاد زد، و

^{۵۵} صحیفه امام/ج ۵/ص ۴۷۷ (ص: ۴۷۷-۴۷۹)

^{۵۶} بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله) در ابتدای درس خارج، ۱۳۹۴/۰۹/۰۹.

جرات دفاع از حق را در مردم به وجود آورد و بار دیگر فضای عاشورا، شهادت و ارزش ایستادگی در برابر ظلم را زنده کرد. درسی که اربعین به ما می دهد، این است که باید یاد حقیقت و خاطره شهادت را در مقابل طوفان تبلیغات دشمن زنده نگه داشت."

اربعین به روز یادآوری حادثه عاشورا و زنده نگه داشتن یاد شهادت و ظلم ستیزی تبدیل شد.^{۵۷}

آیت الله خامنه ای درباره ی این عشق و ارادت می فرماید: "پدیده ی بی نظیر و بی سابقه ای هم در این سالهای اخیر، به وجود آمده و آن، پیاده روی میان نجف و کربلا یا بعضی از شهرهای دورتر از نجف تا کربلا است؛ بعضی از بصره، بعضی از مرز، بعضی از شهرهای دیگر، پیاده راه می آفتند و حرکت می کنند. این حرکت حرکت عشق و ایمان است؛ ما هم از دور نگاه می کنیم به این حرکت، و غبطه می خوریم به حال آن کسانی که این توفیق را پیدا کردند."

رهبر انقلاب معتقدند این کسانی که این راه را طی می کنند و این حرکت عاشقانه و مؤمنانه را انجام می دهند، کار صحیح و بزرگی انجام می دهند و آنها یک شعار بزرگی را زنده می کنند. چراکه در این کار هم ایمان و اعتقاد قلبی و باورهای راستین، تحریک کننده و عمل کننده است و هم عشق و محبت.^{۵۸}

آیت الله خامنه ای تفکر اهل بیت (س) و تفکر شیعی را ترکیبی از عقل و عاطفه و ترکیبی از ایمان و عشق معرفی می کنند و معتقدند این همان چیزی است که در سایر فرق اسلامی، خلأ آن محسوس است. رهبر انقلاب بر این نظرند که تنها خاندان پیغمبر که عناصری برجسته، ممتاز، نورانی و ملکوتی هستند و مردم به آنها عشق می ورزند و با آنها حرف می زنند، به آنها سلام می کنند و از آنها ان شاء الله جواب می شنوند یک فرصت بزرگی در اختیار پیروان اهل بیت قرار داده اند؛ زیارت ائمه (سلام الله علیه)، که زیارتها سرشار از مفاهیم عالی و ممتاز است، این فرصت را به پیروان داده است که خلاءهای عاطفی و عاشقانه را برای آنها پر کند.^{۵۹}

آیت الله خامنه ای یکی دیگر از ویژگی های مهم اربعین و اجتماع عظیم مسلمانان را وحدت آفرینی آن می دانند و درباره عزت آفرینی اجتماع مسلمانان در پیاده روی اربعین می فرماید: "اگر ما با هم باشیم، کشورهای اسلامی، ملت های مسلمان - سنی و شیعه و فرق مختلف تسنن و تشیع - با یکدیگر دلهایشان صاف باشد، نسبت به یکدیگر سوءظن نداشته باشند، سوءنیت نداشته باشند، به یکدیگر اهانت نکنند، ببینید در دنیا چه اتفاقی خواهد افتاد؛ چه عزتی برای اسلام درست خواهد شد! وحدت؛ وحدت."

^{۵۷} بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله)، ۱۳۶۸/۰۶/۲۹.

^{۵۸} بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله) در دیدار مردم قم، ۱۳۹۳/۱۰/۱۹.

^{۵۹} بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله)، ۱۳۶۸/۰۶/۲۹.

اکنون این رویداد عظیم و شاید بی نظیر در پهنه دنیا و طول تاریخ، قلبها را به سمت حقیقت کشانده است و سوالات بسیاری را درباره شخصیت امام حسین (سلام الله علیه) و حقیقت در ذهنها به وجود آورده است. بدین جهت است که آیت الله خامنه ای معتقدند که اربعین در حادثه‌ی کربلا یک شروع و یک آغاز بود. آغازی برای شناخت حقیقت اربعین حسینی خود یک دانشگاه است، دانشگاهی از جنس مکتب عاشورا با این تفاوت که در عاشورا جهاد با سیف به نمایش گذاشته شد؛ ولی در اربعین جهاد فکری و فرهنگی! دانشگاهی که در آن مشق ایستادگی، مقاومت، حق گرای، حقیقت گویی، روشن گری، حفظ آرمانها و ارزشها، یاد شهداء و اکابر و... می کنند. اربعین دانشگاهی است از سنخ کار هیئتی آکادمیک که در نوع خود بی نظیر است و جا دارد که حوزه و دانشگاه این مکتب بی رقیب را به گونه ای محققانه و تحلیل محور، مورد بررسی و مطالعه قرار دهند و آن را در مسیر تمدن سازی، مبنای نظریه پردازی و آینه ای برای عمل گرایی خویش قرار دهند.

شاخصه های اربعین

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله العظمی خامنه ای (حفظه الله) چهار شاخص از شاخصه های اربعین و زیارت امام حسین (سلام الله علیه) در این روز را چنین بیان می کنند:

۱. مراسم اربعین جزء شعائر الله است

«این کسانی که این راه را طی کردند و این حرکت عاشقانه را و مؤمنانه را دارند انجام می دهند، واقعاً دارند حسنه ای را انجام می دهند. این یک شعار بزرگ است؛ «لَا تُحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ» این بلاشک جزء شعائر الله است. جا دارد که امثال بنده که محرومیم از این جور حرکتها، عرض بکنیم که «يَا لَيْتَنَا كُنَّا مَعَكُمْ فَنَفُوزَ فَوْزاً عَظِيماً»

۲. اربعین رمز جاودانه شدن نهضت حسینی

«اساساً اهمیت اربعین در آن است که در این روز، با تدبیر الهی خاندان پیامبر (ص)، یاد نهضت حسینی برای همیشه جاودانه شد و این کار پایه گذاری گردید. اگر بازماندگان شهدا و صاحبان اصلی، در حوادث گوناگون - از قبیل شهادت حسین بن علی (سلام الله علیه) در عاشورا - به حفظ یاد و آثار شهادت کمر نبندند، نسلهای بعد، از دستاورد شهادت استفاده زیادی نخواهند برد.»

معظم له در جای دیگری می فرماید:

«دو حرکت را عمه ما - زینب کبرا (سلام الله علیه) - انجام داد: یک حرکت، حرکت اسارت بود به کوفه و شام و آن روشنگری ها و آن بیانات که مایه افشای حقایق شد؛ یک حرکت دیگر، آمدن به زیارت کربلا در اربعین بود... این

حرکت به معنای این است که نباید اجازه داد که انگیزه های خباثت آلودی که قصد دارند مقاطع عزیز و اثرگذار و مهم را از یادها ببرند، موفق بشوند؛ البته موفق هم نخواهند شد. تا ملتها زنده اند، تا زبانهای حق گو در کار است، تا دلهای مؤمن دارای انگیزه هستند، نخواهند توانست این را به فراموشی بسپارند؛ همچنان که نتوانسته اند.

۳. اهمیت تبلیغ و کار فرهنگی از آموزه های اربعین

بی شک یکی از درسهای مهم اربعین، اهمیت تبلیغات و کار فرهنگی است که این درس مهم به خوبی از راه و سیره اهل بیت (سلام الله علیه) استخراج می شود. حضرت امام خامنه ای در این خصوص می فرماید:

«به همان اندازه که مجاهدت حسین بن علی (سلام الله علیه) و یارانش به عنوان صاحبان پرچم، با موانع برخورد داشت و سخت بود، به همان اندازه نیز مجاهدت زینب (سلام الله علیه) و مجاهدت امام سجاد (سلام الله علیه) و بقیه بزرگواران، دشوار بود. البته صحنه آنها، صحنه نظامی نبود؛ بلکه تبلیغی و فرهنگی بود. ما به این نکته ها باید توجه کنیم. درسی که اربعین به ما می دهد، این است که باید یاد حقیقت و خاطره شهادت را در مقابل طوفان تبلیغات دشمن زنده نگهداشت.»

اربعین درس جهاد فکری فرهنگی است؛ چنانکه امام خامنه ای در این باره می فرماید:

«... این خصوصیت اربعین است؛ یعنی در اربعین افشاگری هم هست، عمل هم هست، تحقق هدفهای آن افشاگری هم در اربعین وجود دارد.»

۴. اتحاد و عظمت جهان اسلام

یکی دیگر از شاخصه هایی که در موضوع اربعین حسینی باید مد نظر باشد، شاخصه «عظمت و اتحاد جهان اسلام» است؛ اربعین علاوه بر اینکه پیامها و اهداف بلند عاشورا را به گوش جهانیان می رساند، حکایت از اتحاد و عظمتی وصف ناشدنی در جهان اسلام دارد؛ به راستی کجای جهان اسلام اینگونه عاشقانی را گرد خود جمع می کند و در کدام صحنه ارزشهای اسلامی، اینگونه خیل عاشقان، رُخ می نمایاند!^{۶۰}

مقام معظم رهبری (حفظه الله) نیز به این مسئله اشاره می کند و می فرماید:

«همین قدر که ما ولو در اظهاراتمان کنار یکدیگر قرار بگیریم، عظمت می بخشد به دنیای اسلام؛ عظمت می بخشد به شخصیت امت اسلامی؛ هر جا نمونه هایی از این اجتماع را ما مشاهده کردیم، و لو تن ها، جسمها در کنار هم قرار گرفتند، دیدیم انعکاس آن در دنیا مایه شرف و آبروی اسلام و مسلمین شد؛ مایه آبروی پیغمبر شد...»

^{۶۰} بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله) دیدار با مردم آذربایجان شرقی، ۱۳۷۸/۱۱/۲۸.

ایشان می فرمایند: این اربعین پدیده بی نظیر و بی سابقه ای که در این سالهای اخیر به وجود آمده و آن، پیاده روی میان نجف و کربلا یا بعضی از شهرهای دورتر از نجف تا کربلا است؛ بعضی از بصره، بعضی از مرز، بعضی از شهرهای دیگر، پیاده راه می آفتند و حرکت میکنند. این حرکت حرکت عشق و ایمان است؛

این کسانی که این راه را طی کردند و این حرکت عاشقانه را و مؤمنانه را دارند انجام میدهند، واقعاً دارند حسنه ای را انجام میدهند. این یک شعار بزرگ است، لا تُحَلِّوْا شَعَائِرَ اللَّهِ، این بلاشک جزو شعائر الله است. این حرکت حرکت عشق و ایمان است؛ هم در آن ایمان و اعتقاد قلبی و باورهای راستین، تحریک کننده و عمل کننده است؛ هم عشق و محبت. تفکر اهل بیت و تفکر شیعی همین جور است؛ ترکیبی است از عقل و عاطفه، ترکیبی است از ایمان و عشق؛ ملاحظه کردید در اربعین حسینی میلیون ها انسان در کنار هم قرار گرفتند؛ خود این حرکت عظیم یک جمعی از مسلمانها -البته مخصوص شیعه نبود، سنی ها هم بودند- که در دنیا انعکاس پیدا کرد، تعظیم کردند؛ تجلیل کردند؛ آن را بزرگ ترین گردهمایی عالم به حساب آوردند؛ چه کسانی؟ آنهایی که دارند مسائل اسلامی را رصد میکنند.

راه پیمایی مراسم روز اربعین یک نمونه از این ارتباط دوستانه [دو ملت ایران و عراق] است به گونه ای که مردم عراق در پذیرایی از زائران ایرانی، از انفاق و محبت و ارادت چیزی کم نمی گذارند. مسئولان دو کشور ایران و عراق، باید از این فضا و فرصت برای منافع دو کشور بیشترین استفاده را بکنند.^{۶۱}

میهمان نوازی و گرم در استقبال از زائران اربعین حسینی یکی دیگر از صفات ممتاز مردم عراق است. این رفتار عاشقانه معنوی در دنیای امروز مادی بسیار مهم و قابل توجه است و هنوز به درستی عمق این فضیلت مردم عراق شناخته نشده است.

البته این عرایض ما موجب نشود که بعضی ها خارج از مقررات بخواهند بلند شوند راه بیفتند و حرکت کنند؛ نه، طبق همان مقرراتی که دولت اسلامی معین کرده است؛ خب، دوستان ما در دولت نشسته اند فکر کرده اند، مقرراتی و ضوابطی برای این کار در نظر گرفته اند، این ضوابط حتماً مراعات بشود؛ جوری نباشد که کسانی خارج از این ضوابط بگویند «برویم همین طور حرکت کنیم، سر به بیابان بگذاریم -مثلاً- برویم»، این جوری مطلوب نیست؛ این ضوابط را حتماً بایستی رعایت کنند.

راه پیمایی اربعین، یکی از مصادیق اَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ

^{۶۱} بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله) در دیدار مسئولان و میهمانان بیست و هشتمین کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی، ۱۳۹۳/۱۰/۱۹.

یکی از مصادیق قوت امروز دنیای اسلام، راه‌پیمایی اربعین است؛ و *وَأَعَدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ*. راه‌پیمایی اربعین قوت اسلام است، قوت حقیقت است، قوت جبهه‌ی مقاومت اسلامی است که این جور اجتماع عظیم میلیونی راه می‌افتند به سمت کربلا، به سمت حسین، به سمت قلّه و اوج افتخار فداکاری و شهادت که همه‌ی آزادگان عالم باید از او درس بگیرند. از روز اول هم که اربعینی به وجود آمد، اهمیت اولین اربعین به همین اندازه بود. اهمیت اربعین اول این بود که رسانه‌ی پُر قدرت عاشورا است.^{۶۲}

حماسه راه‌پیمایی اربعین، وحدت اسلامی، نقشه دشمن، نظام جمهوری اسلامی ایران، استقرار نظام جمهوری اسلامی، راز ماندگاری نظام جمهوری اسلامی است

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای با اشاره به اینکه در سریال‌ها به مسائل ملی پردازید؛ از شهدای عزیز، از دفاع مقدس، از انقلاب، از سبک زندگی اسلامی، از انگیزه‌های ایمانی ملت و مظاهر آن، از ایستادگی‌شان در برابر ابرجنایت‌کاران و مفسدان عالم، از راه‌پیمایی اربعین و و... بگویند؛ عظمت و استقلال و شجاعت و ظرفیتهای علمی و عملی این ملت را با زبان هنر بیان کنید.

ثَلَاثُ أَخَافُهُنَّ عَلَىٰ أُمَّتِي مِنَ بَعْدِي الضَّلَالَةُ بَعْدَ الْمَعْرِفَةِ وَ مَضَلَّتْ الْفِتْنُ وَ شَهْوَةُ الْبَطْنِ وَ الْفُرَجِ.

ترجمه:

پیامبر خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم): سه چیز است که از آنها بر امت خود بیمناکم: گمراهی بعد از شناخت، فتنه‌های گمراه‌کننده، و شکم‌بارگی و شهوترانی.

یک نمونه همین راه‌پیمایی عظیم اربعین است؛ این واقعاً یک پدیده است، یک پدیده‌ی الهی است، یک پدیده‌ی معنوی است. حقیقتاً قابل توصیف نیست؛ مثل خیلی از این پدیده‌های مهم الهی، درست قابل تفسیر هم نیست؛ یعنی نمیشود این حادثه را تحلیل کرد. این جور این جمعیت عظیم میلیونی راه بیفتند، در ظرف چند سال این تحقق پیدا کند، شکل پیدا کند! بله، در گذشته راه‌پیمایی بود، اما این خبرها نبود. ما اطلاع داریم که در ایام مختلف، چه اربعین، چه غیر اربعین -در خصوص اربعین یا بعضی اوقات دیگر- طلباب از نجف و جاهای مختلف عراق حرکت میکردند میرفتند، جمعیت‌های فراوانی هم بودند. اما این جمعیت عظیم میلیونی از جاهای مختلف دنیا -چند میلیون از ایران و میلیون‌ها از خود عراق و از کشورهای دیگر- این حرکت عظیم، با وجود تهدیدهای تروریستی‌ای که همیشه وجود داشته و امروز هم وجود دارد، یک پدیده‌ی فوق‌العاده عظیمی است؛ خیلی مهم است. این نشان‌دهنده‌ی اوج گرفتن همین تفکر مبارزه‌ی در راه خدا و

^{۶۲} بیانات در ابتدای درس خارج فقه درباره پیاده روی اربعین ۹/۹/۱۳۹۴

در راه اسلام و آمادگی عمومی و همگانی در این راه است. و امیدواریم که خداوند متعال برکت بدهد به این حرکتها و برکت بدهد به مردم.^{۶۳}

همیشه اربعین پیاده‌روی بود اما این حرکت عظیم که یک نماد بسیار زیبا و پرشکوهی از حضور پیروان اهل بیت و علاقمندان به اهل بیت هست؛ این نبود، ما این را نداشتیم، این را خدای متعال در اختیار ما گذاشت، خدا را بایستی شاکر باشیم.

شما ببینید برای اینکه ده هزار نفر، پنجاه هزار نفر را یک جا جمع کنند، چقدر تلاش تبلیغاتی در دنیا انجام میگیرد، آخرش هم نمیشود. اینجا با وجود موانع فراوان، از ایران فقط دو میلیون نفر برای پیاده‌روی هشتاد کیلومتری - برای پیاده‌روی، نه برای لذت بردن و در هتل لمیدن - بلند میشوند میروند کربلا؛ چند برابر آن [هم] از خود عراق و از مناطق دیگر؛ این یک حادثه‌ی الهی است، این یک پدیده‌ی الهی است؛ این نشان‌دهنده‌ی این است که این راه، راه عشق است؛ منتها نه عشق مجنونانه، عشق همراه بصیرت؛ مثل عشق اولیا به خدا؛ اَللّٰهُمَّ ارْزُقْنِي حُبَّكَ وَ حُبَّ مَنْ يُحِبُّكَ وَ حُبَّ كُلِّ عَمَلٍ يُوصلُنِي اِلَى قُرْبِكَ؛ این حبّ و این عشق، عشق همراه با بصیرت است؛ میدانند، میفهمند و این جاذبه او را میکشد، این مغناطیس او را میکشد. خب، بنابراین کار، کار بزرگی است؛ پدیده، پدیده‌ی عظیمی است.^{۶۴}

معظم له می فرمایند: این حادثه‌ی راه‌پیمایی را شکر کنید. شکرش از جمله به این است که آن روحیات راه، آن حالات را - که در این دو سه روزی که مشغول راه‌پیمایی بودید، آنجا مشاهده کردید یا احساس کردید - در خودتان نگه دارید؛ آن برادری راه، آن مهربانی راه، آن توجه به ولایت راه، آن آماده شدن بدن برای تعب کشیدن راه، آن ترجیح دادن زحمت کشیدن و عرق ریختن و راه رفتن بر راحتی و تنبلی را. در همه‌ی امور زندگی باید این را دنبال کرد؛ این میشود شکر.

از جمله‌ی شاخه‌های شکر، یکی این است که این کار را برای کسانی که عاشق این کارند، آسان کنیم که مسئولیت این به عهده‌ی مسئولان بخشهای مختلف کشور است. گاهی حوادثی پیش می‌آید؛ نگذارند این حوادث [تکرار شود]، پیشگیری کنند؛ این هم جزو شکر است. به‌هرحال این نعمت را قدر بدانیم، نعمت بزرگی است. و این ان‌شاء‌الله یک نعمت پایدار خواهد بود و برای ملت ایران و ملت عراق، مایه‌ی عزت و سربلندی و افتخار خواهد بود. حالا در دنیا سعی میکنند که نگذارند این نورافکن قوی دیده بشود، لکن نمیتوانند، دیده خواهد شد؛ سعی میکنند دیده نشود یا تحریفش کنند، [اما] هیچ‌کدام به جایی نمیرسد؛ وقتی ادامه دادید حرکت راه، ناچار، حقیقت خود را آشکار خواهد کرد.

^{۶۳} بیانات در ابتدای درس خارج فقه درباره پیاده روی اربعین ۹/۹/۱۳۹۴

^{۶۴} بیانات در ابتدای درس خارج فقه درباره پیاده روی اربعین ۹/۹/۱۳۹۴

برای اینکه ده هزار نفر، پنجاه هزار نفر را یک جا جمع کنند، چقدر تلاش تبلیغاتی در دنیا انجام میگیرد، آخرش هم نمیشود. اینجا با وجود موانع فراوان، از ایران فقط دو میلیون نفر برای پیاده‌روی هشتاد کیلومتری بلند میشوند میروند کربلا؛ چند برابر آن [هم] از خود عراق و از مناطق دیگر؛ این یک حادثه و پدیده‌ی الهی است. این حبّ و این عشق [در پیاده‌روی اربعین]، عشق همراه با بصیرت است؛ میداند، میفهمد و این جاذبه او را میکشد، این مغناطیس او را میکشد. پیاده‌روی اربعین ان‌شاءالله یک نعمت پایدار خواهد بود و برای ملت ایران و ملت عراق، مایه‌ی عزّت و سربلندی و افتخار خواهد بود.

در دنیا سعی میکنند که نگذارند این نورافکن قوی [پیاده‌روی اربعین] دیده بشود، لکن نمیتوانند، دیده خواهد شد؛ سعی میکنند دیده نشود یا تحریفش کنند، [اما] هیچ کدام به جایی نمیرسد؛ وقتی ادامه دادید حرکت را، ناچار، حقیقت خود را آشکار خواهد کرد.

این حرکت عظیم میلیونی بین نجف و کربلا را، بین نجف و امام حسین را مشاهده میکنید؟ این شور و شوق را میبینید؟ این حرکت را میبینید؟ این حرکت آن وقتی که لازم باشد با خطر همراه بشود، باز هم این شور و شوق در ملت ما، در مردم ما، در جوانهای ما وجود دارد؛ این را باید نگه داشت، این آن چیزی است که ضامن بقای این کشور است.^{۶۵}

اهمیت اربعین از کجاست؟ صرف اینکه چهل روز از شهادت شهید می گذرد، چه خصوصیتی دارد؟ اربعین خصوصیتش به خاطر این است که در اربعین حسینی یاد شهادت حسین زنده شد و این چیز بسیار مهمی است. شما فرض کنید اگر این شهادت عظیم در تاریخ اتفاق می افتاد یعنی حسین بن علی و بقیه شهیدان در کربلا شهید می شدند، اما بنی امیه موفق می شدند همانطور که خود حسین را و یاران عزیزش را از صفحه روزگار برافکندند و جسم پاکشان را در زیر خاک پنهان کردند، یاد آنها را هم از خاطره نسل بشر در آن روز و روزهای بعد محو کنند. ببینید در این صورت آیا این شهادت فایده ای برای عالم اسلام داشت؟ یا اگر هم برای آن روز یک اثری می گذاشت، آیا این خاطره در تاریخ هم، برای نسلهای بعد هم، برای گرفتاریها و سیاهی ها و تاریکی ها و یزیدیهای دوران آینده تاریخ هم اثری روشنگر و افشا کننده داشت؟ اگر حسین شهید می شد، اما مردم آن روز و مردم نسلهای بعد نمی فهمیدند که حسین شهید شده، آیا این خاطره چه اثری و چه نقشی می توانست در رشد و سازندگی و هدایت و برانگیزاندگی ملتها و اجتماعات و تاریخ بگذارد؟

^{۶۵} بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان بیست و هشتمین کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی ۱۹/۱۰/۱۳۹۳

می بینید که هیچ اثری نداشت، بله حسین که شهید می شد، خود او به اعلیٰ علین رضوان خدا می رسید، شهیدانی که کسی نفهمید و در غربت، در سکوت، در خاموشی شهید شدند، به اجر خودشان در آخرت رسیدند، روح آنها فتوح و گشایش را در درگاه رحمت الهی به دست آورد، اما آیا چقدر درس شدند، چقدر اسوه شدند، درس، آن شهیدی می شود که شهادت او و مظلومیت او را نسلهای معاصر و آینده او بدانند و بشنوند، درس و اسوه آن شهیدی می شود که خون او بجوشد و در تاریخ سرازیر بشود، مظلومیت یک ملت آن وقتی می تواند زخم پیکر ستم کشیده شلاق خورده ملتها را شفا بدهد و مرهم بگذارد که این مظلومیت فریاد بشود، این مظلومیت به گوش انسانهای دیگر برسد، برای همین است که امروز ابرقدرتها صدا توی صدا انداختند که صدای ما بلند نشود، برای همین است که حاضرند پولهای گزاف خرج کنند تا دنیا نفهمد که جنگ تحمیلی چرا به وجود آمد، با چه انگیزه ای، با دست که، با تحریک که آن روز هم دستگاههای استکباری، حاضر بودند هر چه دارند خرج کنند به قیمت این که نام و یاد حسین و خون حسین و شهادت عاشورا مثل درس در مردم آن زمان و ملت‌های بعد باقی نماند و شناخته نشود. البته در اوائل کار درست نمی فهمیدند که چقدر مطلب با عظمت است. هر چه بیشتر گذشت، بیشتر فهمیدند.

در اواسط دوران بنی عباس حتی قبر حسین بن علی علیه السلام را ویران کردند، آب انداختند، خواستند از او هیچ اثری باقی نماند. نقش یاد و خاطره شهیدان و شهادت این است، شهادت بدون خاطره، بدون یاد، بدون جوشش خون شهید، اثر خودش را نمی بخشد و اربعین آن روزی است که برافراشته شدن پرچم پیام شهادت کربلا در آن روز آغاز شد و روز بازماندگان شهادت است. حالا چه در اربعین اول، خانواده امام حسین علیه السلام به کربلا آمده باشند و چه نیامده باشند. اما اربعین اول آن روزی است که برای اولین بار زائران شناخته شده حسین بن علی به کربلا آمدند؛ جابر بن عبدالله انصاری است و عطیه از اصحاب پیغمبر، از یاران امیر المومنین و آمدند آن جا و جابر بن عبدالله حتی نایبنا بود - آن طور که در نوشته ها و اخبار هست - و دستش را عطیه گرفت و برد روی قبر حسین بن علی گذاشت و او قبر را لمس کرد و گریه کرد و با حسین بن علی علیه السلام حرف زد و با آمدن خود و با سخن گفتن خود خاطره حسین بن علی را زنده کرد و سنت زیارت قبر شهداء را پایه گذاری کرد. یک چنین روز مهمی است روز اربعین.

امام صادق فرمودند: هر کس یک بیت شعر درباره‌ی عاشورا بگوید و کسانی را با آن بیت شعر بگریاند، خداوند بهشت را بر او واجب خواهد کرد

حرکت امام حسین (سلام الله علیه) برای اقامه‌ی حق و عدل بود: «أما خرجت لطلب الإصلاح في أمة جدي أريد أن امر بالمعروف وانهي عن المنكر...»^{۶۶}. در زیارت اربعین که یکی از بهترین زیارات است، می‌خوانیم: «و منح النصح و بذل مهجته فيك ليستنقذ عبادك من الجهالة و حيرة الضلالة». آن حضرت در بین راه، حدیث معروفی را که از پیامبر (ص) نقل کرده‌اند، بیان می‌فرمایند: «إيها الناس إن رسول الله صلى الله عليه و اله و سلم قال: من رأى سلطانا جائرا مستحلاً لحرم الله ناكثاً لعهد الله مخالفا لسنة رسول الله صلى الله عليه و اله و سلم يعمل في عباد الله بالاثم والعدوان فلم يغير عليه بفعل و لا قول كان حقاً على الله أن يدخله مدخله»^{۶۷}

تمام آثار و گفتار آن بزرگوار و نیز گفتاری که درباره‌ی آن بزرگوار از معصومین رسیده است، این مطلب را روشن می‌کند که غرض، اقامه‌ی حق و عدل و دین خدا و ایجاد حاکمیت شریعت و برهم زدن بنیان ظلم و جور و طغیان بوده است. غرض، ادامه‌ی راه پیامبر اکرم (ص) و دیگر پیامبران بوده است که: «یا وارث ادم صفوة الله یا وارث نوح نبی الله...» (مفاتیح الجنان، زیارت وارث) و معلوم است که پیامبران هم برای چه آمدند: «ليقوم الناس بالقسط». اقامه‌ی قسط و حق و ایجاد حکومت و نظام اسلامی.

اساساً اهمیت اربعین در آن است که در این روز، با تدبیر الهی خاندان پیامبر (ص)، یاد نهضت حسینی برای همیشه جاودانه شد و این کار پایه‌گذاری گردید. اگر بازماندگان شهدا و صاحبان اصلی، در حوادث گوناگون - از قبیل شهادت حسین بن علی (علیه السلام) در عاشورا - به حفظ یاد و آثار شهادت کمر نبندند، نسلهای بعد، از دستاورد شهادت استفاده‌ی زیادی نخواهند برد.

رمز زنده ماندن واقعه‌ی عاشورا

اگر زینب کبری (سلام الله علیها) و امام سجاد (صلوات الله علیه) در طول آن روزهای اسارت - چه در همان عصر عاشورا در کربلا و چه در روزهای بعد در راه شام و کوفه و خود شهر شام و بعد از آن در زیارت کربلا و بعد عزیمت به مدینه و سپس در طول سالهای متمادی که این بزرگواران زنده ماندند - مجاهدات و تبیین و افشاگری نکرده بودند و حقیقت فلسفه‌ی عاشورا و هدف حسین بن علی و ظلم دشمن را بیان نمی‌کردند، واقعه‌ی عاشورا تا امروز، جوشان و زنده و مشتعل باقی نمی‌ماند.

چرا امام صادق (علیه الصلاة والسلام) - طبق روایت - فرمودند که هر کس یک بیت شعر درباره‌ی حادثه‌ی عاشورا بگوید و کسانی را با آن بیت شعر بگریاند، خداوند بهشت را بر او واجب خواهد کرد. چون تمام دستگاههای تبلیغاتی،

^{۶۶} بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۳۲۹

^{۶۷} بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۳۸۲

برای منزوی کردن و در ظلمت نگهداشتن مسأله‌ی عاشورا و کلاً مسأله‌ی اهل بیت، تجهیز شده بودند تا نگذارند مردم بفهمند چه شد و قضیه چه بود. تبلیغ، این گونه است. آن روزها هم مثل امروز، قدرتهای ظالم و ستمگر، حداکثر استفاده را از تبلیغات دروغ و مغرضانه و شیطنت آمیز می کردند. در چنین فضایی، مگر ممکن بود قضیه‌ی عاشورا - که با این عظمت در بیابانی در گوشه‌یی از دنیای اسلام اتفاق افتاده - با این تپش و نشاط باقی بماند؟ یقیناً بدون آن تلاشها، از بین می رفت.

آنچه این یاد را زنده کرد، تلاش بازماندگان حسین بن علی (علیه السلام) بود. به همان اندازه که مجاهدت حسین بن علی (علیه السلام) و یارانش به عنوان صاحبان پرچم، با موانع برخورد داشت و سخت بود، به همان اندازه نیز مجاهدت زینب (علیها السلام) و مجاهدت امام سجّاد (علیه السلام) و بقیه‌ی بزرگواران، دشوار بود. البته صحنه آنها، صحنه‌ی نظامی نبود؛ بلکه تبلیغی و فرهنگی بود. ما به این نکته‌ها باید توجه کنیم.

درسی که اربعین به ما می دهد

درسی که اربعین به ما می دهد، این است که باید یاد حقیقت و خاطره‌ی شهادت را در مقابل طوفان تبلیغات دشمن زنده نگهداشت. شما ببینید از اول انقلاب تا امروز، تبلیغات علیه انقلاب و امام و اسلام و این ملت، چه قدر پر حجم بوده است. چه تبلیغات و طوفانی که علیه جنگ به راه نیفتاد جنگی که دفاع و حراست از اسلام و میهن و حیثیت و شرف مردم بود. ببینید دشمنان علیه شهدای عزیزی که جانشان - یعنی بزرگترین سرمایه‌شان - را برداشتند و رفتند در راه خدا نثار نمودند، چه کردند و مستقیم و غیرمستقیم، با رادیوها و روزنامه‌ها و مجله‌ها و کتابهایی که منتشر می کردند، در ذهن آدمهای ساده لوح در همه جای دنیا، چه تلقینی توانستند بکنند.

حتّی افراد معدودی از آدمهای ساده دل و جاهل و نیز انسانهای موجه و غیر موجهی در کشور خودمان هم، در آن فضای ملت‌هت جنگ، گاهی حرفهایی می زدند که ناشی از ندانستن و عدم احاطه به حقایق بود. همین چیزها بود که امام عزیز را برمی آشفتم و وادار می کرد که با آن فریاد ملکوتی، حقایق را با صراحت بیان کند.

اگر در مقابل این تبلیغات، تبلیغات حق نبود و نباشد و اگر آگاهی ملت ایران و گویندگان و نویسندگان و هنرمندان، در خدمت حقیقتی که در این کشور وجود دارد، قرار نگیرد، دشمن در میدان تبلیغات غالب خواهد شد. میدان تبلیغات، میدان بسیار عظیم و خطرناکی است. البته، اکثریت قاطع ملت و آحاد مردم ما، به برکت آگاهی ناشی از انقلاب، در مقابل تبلیغات دشمن بیمه هستند و مصونیت پیدا کرده‌اند. از بس دشمن دروغ گفت و چیزهایی را که در مقابل چشم

مردم بود، به عکس و واژگون نشان داد و منعکس کرد، اطمینان مردم ما نسبت به گفته‌ها و بافته‌ها و یاوه‌گوییهای تبلیغات جهانی، بکلی سلب شده است.

دستگاه ظالم جبار یزیدی با تبلیغات خود، حسین بن علی (سلام‌الله‌علیه) را محکوم می‌ساخت و وانمود می‌کرد که حسین بن علی (سلام‌الله‌علیه) کسی بود که بر ضد دستگاه عدل و حکومت اسلامی و برای دنیا قیام کرده است!! بعضی هم، این تبلیغات دروغ را باور می‌کردند. بعد هم که حسین بن علی (علیه‌السلام)، با آن وضع عجیب و با آن شکل فجیع، به وسیله‌ی دژخیمان در صحرای کربلا به شهادت رسید، آن را یک غلبه و فتح وانمود می‌کردند! اما تبلیغات صحیح دستگاه امامت، تمام این بافته‌ها را عوض کرد. حق، این گونه است.^{۶۸}

آیت الله جوادی املی

اهمیت زیارت اربعین تنها به این نیست که از نشانه‌های ایمان محسوب می‌شود، بلکه طبق یک روایت در ردیف نمازهای واجب و مستحب قرار گرفته است. آیت الله العظمی جوادی آملی درباره اهمیت زیارت امام حسین (سلام‌الله‌علیه) در روز اربعین می‌نویسد: همان گونه که نماز ستون دین و شریعت است، زیارت اربعین و حادثه کربلا نیز ستون ولایت است.

امام حسن عسکری (سلام‌الله‌علیه) فرمودند: «نشانه‌های مؤمن و شیعه، پنج چیز است: اقامه نماز پنجاه و یک رکعت، زیارت اربعین حسینی، انگشتر در دست راست کردن، سجده بر خاک و بلند گفتن بسم الله الرحمن الرحیم».

مراد از نماز پنجاه و یک رکعت، همان هفده رکعت نماز واجب روزانه به اضافه نمازهای نافله است که جبران کننده نقص و ضعف نمازهای واجب است؛ به ویژه اقامه نماز شب در سحر که بسیار مفید است. نماز پنجاه و یک رکعت به شکل مذکور از مختصات شیعیان و ارمغان معراج رسول خدا (ص) است. شاید سر ستودن نماز به وصف معراج مؤمن این باشد که دستورش از معراج آمده است و نیز انسان را به معراج می‌برد.

موارد دیگری نیز که در روایت یاد شده، همگی از مختصات شیعیان است؛ زیرا فقط شیعه است که سجده بر خاک دارد و نیز غیر شیعه است که یا «بسم الله الرحمن الرحیم» را نمی‌گویند یا آهسته تلفظ می‌کنند. همچنین شیعه است که انگشتر به دست راست کردن و نیز زیارت اربعین حسینی را مستحب می‌داند.

مراد از زیارت اربعین، زیارت چهل مؤمن نیست؛ زیرا این مسأله اختصاص به شیعه ندارد و نیز «الف و لام» در کلمه «الاربعین»، نشان می‌دهد که مقصود امام عسکری (سلام‌الله‌علیه) اربعین معروف و معهود نزد مردم است. اهمیت زیارت

^{۶۸} بیانات در دیدار مسئولان نظام و میهمانان بیست و هشتمین کنفرانس بین المللی وحدت اسلامی ۱۳۹۳/۱۰/۱۹

اربعین، تنها به این نیست که از نشانه‌های ایمان است، بلکه طبق این روایت در ردیف نمازهای واجب و مستحب قرار گرفته است. برپایه این روایت، همان گونه که نماز ستون دین و شریعت است، زیارت اربعین و حادثه کربلا نیز ستون ولایت است. به دیگر سخن، براساس فرموده رسول خدا(ص): عصاره رسالت نبوی(ص) قرآن و عترت است؛ «إنی تارک فیکم الثقلین... کتاب الله و... عترتی أهل بیتی».

عصاره کتاب الهی که دین خداست، ستونی دارد که نماز است و عصاره عترت نیز ستونش زیارت اربعین است که این دو ستون در روایت امام عسکری(سلام الله علیه) در کنار هم ذکر شده است؛ اما مهم آن است که دریابیم نماز و زیارت اربعین انسان را چگونه متدین می‌کنند.^{۶۹}

آیت الله محمد تقی بهجت

ایشان درباره نقش پیاده‌روی روز اربعین می‌گویند: روایت دارد که امام زمان(عج) که ظهور فرمود، پنج ندا می‌کند به اهل عالم، *ألا یا أهل العالم ان جدی الحسین قتلوه عطشاناً، ألا یا أهل العالم ان جدی الحسین سحقوه عدواناً*... امام زمان خودش را به واسطه امام حسین(سلام الله علیه) به همه عالم معرفی می‌کنند... بنابراین در آن زمان باید همه مردم عالم، حسین(سلام الله علیه) را شناخته باشند... اما الان هنوز همه مردم عالم، حسین(سلام الله علیه) را نمی‌شناسند و این تقصیر ماست، چون ما برای سیدالشهدا(سلام الله علیه) طوری فریاد نزدیم که همه عالم صدای ما را بشنود، پیاده‌روی اربعین بهترین فرصت برای معرفی حسین(سلام الله علیه) به عالم است. با اینکه زیارت سیدالشهدا(سلام الله علیه) در اکثر برهه‌های تاریخی به سختی انجام می‌شد و جان زائران در خطر بود، اما با این وجود عاشقانه خطرات را به جان می‌خریدند و به پابوسی امام حسین(سلام الله علیه) در روز اربعین نائل می‌شدند.^{۷۰}

آیت الله مکارم شیرازی

اربعین حسینی، رستاخیز عظیمی است که در دنیا شبیه و مانند ندارد، بیست و پنج میلیون نفر یا بیشتر برای بزرگداشت شهیدانی که چهارده قرن پیش برای مبارزه با ظلم و ستم و حفظ عزت و شرف برخاسته‌اند پیاده از راه‌های دور و نزدیک به سوی مرقد آنها حرکت کردند، حتی افراد ناتوان و معلول نیز با آنها همراهی کرده و بزرگ‌ترین نمایش فداکاری و قدرت در راه عزت و آزادگی و شرف و بزرگ‌ترین تجمع بشری در یک مکان در طول تاریخ را رقم زده‌اند.

^{۶۹} سایت اسراء/بیانات جلسه درس اخلاق (۲/۰۹/۱۳۹۸)

^{۷۰} حدیث رویش، ص ۱۴۹.

اینگونه است که اجتماع عظیم اربعین حسینی با حضور با شکوه همه گروه ها و اقشار، از همه ادیان توحیدی به گنجی تبدیل شده که هر ساله مقداری از آن کشف می شود، از جمله اینکه اربعین به یک مسئله مهم اجتماعی و حتی جهانی تبدیل شده و آثار و دستاورد های بسیاری دارد و یک سرمایه بزرگی است که با خون دل به دست ما رسیده است، و باید از آن بهره برداری لازم صورت گیرد

بی شک مسأله اجرای عدالت و ظلم ستیزی منحصر به جهان اسلام نیست، و تعلیماتی را که امام حسین (سلام الله علیه) در کربلا به نسل بشر داد، می تواند راهگشای تمام امت ها گردد

مراسم اربعین، مراسمی خاص است چرا که کسی برای این تجمع تبلیغ نکرده بلکه به صورت خودجوش و مردمی در مناسبت اربعین با پای خود به میدان می آیند و جمع می شوند

این دستاورد بزرگ، نشان می دهد مراسم اربعین حسینی، موضوعی است که هر چه از آن می گذرد بیشتر مورد توجه قرار می گیرد و کهنه نمی شود و از یادها نمی رود. چرا که به وسیله این نهضت، آحاد مردم جهان می توان برابر دشمنان ایستادگی کرده و عظمت و بزرگی آزادی خواهان و ظلم ستیزان سراسر جهان را محقق نمایند

حقیقت آن است که تجمع عظیم ۲۵ میلیونی و بی نظیر، عظمت مکتب اهل بیت (علیهم السلام) را نشان می دهد، چه دشمنان بخواهند و چه نخواهند این مکتب پخش شده است و جاذبه برای اسلام و مکتب اهل بیت (سلام الله علیه) ایجاد شده است، در نتیجه این برنامه عظیم، خون تازه ای در رگ های مردم جهان جاری کرده و پاسخی دندان شکن به فعالیت های دولت های استکباری است

پیاده روی اربعین حسینی، هر ساله باشکوه تر از سال قبل برگزار می شود و دشمنان نیز توان جلوگیری از آن را ندارند چرا که مردم عاشق امام حسین (سلام الله علیه) هستند

شهادت امام حسین (سلام الله علیه) و یاران پاکبازش، به رشد و بالندگی امت اسلامی و بیداری مسلمانان و غیر مسلمانان انجامید از این رهگذر، خوشبختانه تشیع، سرمایه ارزشمندی همچون اربعین دارد. روی این سرمایه عظیم، می توان تکیه کرد و ظرفیت آن را برای بیداری اسلامی و انسانی و اتحاد و همگرایی جهانی بسیج نمود

به اعتراف دوست و دشمن، پاسداشت قیام امام حسین (سلام الله علیه) عامل فوق العاده نیرومندی برای بیداری مردم است «ماربین آلمانی» می نویسد: «هیچ چیز مانند عزاداری حسینی نتوانست بیداری سیاسی در مسلمانان ایجاد کند»

لذا زنده نگه داشتن خاطره عاشورا، به مثابه بیداری عمومی مردم و ایجاد روح مقاومت و شجاعت در آنان است؛ آنجا که نتوان با شمشیر و نیزه به جنگ با دشمنان برخاست، می توان با قطره های اشک و پیاده روی در اربعین امام حسین (سلام الله علیه)، سیلی بنیان کن به راه انداخت و بساط ظالم را برچید

و این [مغناطیس پرجاذبه بیداری] برآمده از شور و شعور حسینی در همایش عظیم اربعین حسینی است که عواطف را بر می انگیزد، آتش نفرت از ستمگران را بر می افروزد و سینه ها را مالامال از عشق به فداکاری می کند و در نهایت به شورش و قیام می انجامد

هر ملتی برای بقا و موفقیت خویش محتاج به عامل وحدت و اجتماع است. بدون شک بهترین عامل وحدت و انسجام جهانی که با کم ترین زحمت و کم ترین هزینه می تواند توده های میلیونی را حول یک محور جمع کند، همین مراسم عزاداری حسینی است. به یقین اگر ملتی از چنین قدرتی برخوردار باشد که بتواند در کوتاه ترین فرصت و با کم ترین تبلیغات، نیروهای متفرق خویش را گردآوری کرده و سازماندهی کند، می تواند هر مانعی را از سر راه پیشرفت خود بردارد

در این میان زیارت اربعین چند فایده مهم دارد که از جمله آن ایجاد اتحاد میان صفوف شیعیان، مسلمین و پیروان سایر ادیان الهی است که در این آیین با عظمت شرکت می کنند

راز تأکید ائمه اطهار (علیهم السلام) نیز در اهمیت زیارت اربعین، «محوریابی» برای وحدت مردم است. به گونه ای که امروزه در اربعین حسینی، میلیون ها انسان با اختلاف طبقات و نژاد و مذهب در هر کوی و برزن به عزاداری آن حضرت بپاخته و گرد بیرق حسینی اجتماع می کنند

در واقع ائمه اطهار (علیهم السلام) با ترغیب مردم به زیارت امام حسین (سلام الله علیه) به ویژه در ایام اربعین حسینی، از پراکندگی نیروها جلوگیری به عمل آوردند و توده های متفرق را بسیج کردند و با ایجاد وحدت و یکپارچگی در میان آنها قدرت عظیمی را به وجود آوردند.

اسلام مجموعه ای از محبت و عاطفه است، بلکه اساس اسلام بر محبت بنا نهاده شده است لذا سیره عملی، و رفتار و معاشرت های اجتماعی بزرگان دینی و رهبران و پیشوایان اسلامی، مملو از رحمت و عطف و محبت با پیروان خویش، بلکه با دشمنان اسلام است! و اینچنین ائمه (علیهم السلام) و پیامبر (صلی الله علیه و آله) حتی دشمن را با محبت خود شرمند می کردند

بی تردید زنده نگهداشتن یاد و نام شهیدان کربلا، به عنوان کامل ترین الگوهای محبت، فداکاری و ایثار در راه نجات امت، به خصوص احیای نام و یاد سالار شهیدان اباعبدالله الحسین (سلام الله علیه)، الهام بخش بوده و به زندگی انسان ها جهت می دهد و روح محبت و ایثار را زنده کرده و آدمی را در برابر مشکلات و حوادث سخت، مقاوم و استوار می سازد. ذکر این صالحان و طرح فضایل اخلاقی و روح حماسی شان به ویژه در ایام اربعین امام حسین (سلام الله علیه) باعث می شود که هر قوم و ملتی از آنها الگو گرفته و به آنان تاسی و اقتدا کنند

اربعین گوهر گران بها و گنجینه بسیار پرارزش، تبلیغات پرشور، پرفایده و ریشه دار برای عالم اسلام و تشیع است به طوری که آنهایی که بیرون نشسته اند این واقعه عظیم را برای اسلام می دانند و کسانی که در متن کار هستند این حرکت عظیم را برای شیعه قلمداد می کنند لیکن هر دوی برداشت ها برای عزت و عظمت اسلام می باشد. چرا که اربعین، شیعه و اسلام را زنده می کنند و سبب عظمت اسلام و مکتب اهل بیت (علیهم السلام) است و علاوه بر ابعاد دینی، دارای فواید سیاسی بسیاری برای جهان اسلام است

اربعین حسینی موضوعی است که در همه دنیا بی نظیر است، اربعین را خداوند نصیب شیعیان کرده تا به این وسیله عظمت تشیع را به جهانیان نشان دهد حال آنکه هیچ امت و مذهبی در دنیا دارای چنین مراسم باشکوهی نیست مطلعیم دولت وهابی سعودی از برنامه اربعین، بسیار عصبانی و ناراحت هستند لذا مفتی های وهابی عربستان به نوعی به سیم آخر زده و کسانی که در این مراسم ها شرکت می کنند را تکفیر می کنند ولی به گفته آن ها اعتنا نمی کنند. دشمنان، معاندان و بدخواهان بدانند هر چه تلاش کنند نمی توانند جلوی اربعین را بگیرند چرا که این راهپیمایی ها و مراسم با عظمت، موجب عزت اسلام به خصوص مکتب تشیع شده است.^{۷۱}

آیت الله نوری همدانی

آیت الله نوری همدانی، اجتماع ۲۰ میلیونی شیعیان جهان در عزاداری اربعین را اجتماعی بی نظیر می خواند و می گوید: اجتماع اربعین حسینی، نمایش قدرت اسلام، ایمان و نظام است. مهمترین شعار این اجتماع بزرگ به تبعیت از سرور آزادگان جهان، شعار هیئات من الذله است.

امروزه راهپیمایی اربعین علاوه بر همه کمالات معنوی که در بر دارد، پیام سیاسی بزرگی برای جهانیان نیز دارد. در عاشورای امسال همگان شاهد بودید که در یک روز ندای ((هیئات من الذله)) توسط میلیونها مسلمان همزمان در بیروت پایتخت لبنان، در صنعا پایتخت یمن و مناطق شیعه نشین عربستان، در سر تا سر عراق، ایران اسلامی، هند و پاکستان و افغانستان و آسیای دور و آذربایجان و قفقاز و استانبول و بسیاری از نقاط جهان حتی اروپا و آمریکا طنین انداز شد و این یعنی امام حسین (سلام الله علیه) زنده است و نهضت ظلم ستیز او نیز تمامی عرصه سرزمینهای اسلامی را فرا گرفته است و انشا الله یکی از فواید بزرگ راهپیمایی اربعین همین معرفی امام مظلوم ما حضرت ابا عبدالله الحسین (سلام الله علیه) به جهانیان است و روزی فرا رسد که همه عالم او را و راه او را بخوبی بشناسد و الگو بگیرند.

^{۷۱} بیانات حضرت آیت الله العظمی مکارم شیرازی در دیدار دبیرکل مجمع جهانی اهل بیت (علیهم السلام)، ۱۳۹۶/۶/۲۸

ایشان بیان می کنند: روز به روز بر عظمت این مراسم مهم افزوده می شود و مراسم اربعین می تواند زمینه ساز ظهور حضرت ولیعصر(عج) باشد، همه ما باید وظیفه خود را به درستی انجام دهیم.

وی با اشاره به بی نظیر بودن این اجتماع بزرگ، تصریح می کند: بعد از این اجتماع حدود ۲۰ میلیونی، اجتماع ۲ تا ۳ میلیونی حج تمتع قرار دارد که هر دو مایه مباهات مسلمانان هستند.^{۷۲}

آیت الله علوی گرگانی

آیت اله علوی گرگانی می گوید: جهان از حضور میلیونی زائران در مراسم اربعین بهت زده شده است. حتی مورخان غیرمسلمان از این حضور میلیونی در شرایط سخت و دشوار عراق تعجب کرده و از آن بهت زده شده اند.

ایشان معقد است که پیاده روی اربعین حسینی(سلام الله علیه) یک امتحان و آزمون بزرگ الهی است که باید مراقب بود که از آن سربلند بیرون بیاییم، اظهار داشت: خداوند با قراردادن انسانها در سختیها آنها را امتحان می کند تا از این طریق افراد پاک و مخلص را از دیگر اشخاص جدا کرده و متمایز کند.

این مرجع تقلید با اشاره به توطئه و شیطنت دشمنان برای اختلاف و تضعیف اعتقادات مسلمانان و کمرنگ کردن دین مبین اسلام اظهار می دارد: بغض و کینه دشمنان تمام نشدنی است و دست به هرکاری می زنند تا نور الهی را خاموش کنند؛ ولی دشمنان بدانند نور حق خاموش نشدنی است.^{۷۳}

آیت الله صافی گلپایگانی

آیت الله صافی گلپایگانی بیان می کند: حضور میلیونی زائران با پای پیاده از شرق و غرب و دور و نزدیک به سوی کربلای مقدس، کنگره عظیمی است که به دنیا اعلام می کند راه حسین و اهداف او جاودان و فراموش ناشدنی است و شهدای این راه شهدای حق و شهادت و قهرمانی هستند، شما با حضور بی نظیرتان در روز اربعین، شدت ولایتمداری و محبت نسبت به اهل بیت علیهم السلام و آمادگی خویش برای ایثار هستی گرانبهای خود برای حفظ دین و شعائر الهی از مکر خیانتکاران را نشان دادید.. برنامه پیاده روی اربعین را از معجزات الهی دانسته و افزودند: الحمدلله برنامه پیاده روی اربعین در دنیا اسباب افتخار شیعه شده است. هر چه بیشتر و بهتر، این برنامه تعظیم و تکریم شود، اسباب رضایت و خشنودی خاطر مبارک امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بیشتر فراهم می شود.^{۷۴}

حضرت آیت الله شبیری زنجانی

^{۷۲} پایگاه اطلاع رسانی معظم له / سخنرانی افتتاحیه اربعین

^{۷۳} سخنرانی در دیدار جمعی از کارکنان نیروی هوایی ۲۷/۱۳۹۸

^{۷۴} سخنرانی در دیدار مسئولان و اعضای موبک حضرت فاطمه معصومه ۲ صفر المظفر ۱۴۳۹

دیدگاه معظم له درباره پیاده روی اربعین:

«در روایات بسیاری بر زیارت آن حضرت تاکید شده، حتی در پاره ای از این روایات، از وجوب و فرض بودن این زیارت یاد شده، تا بدانجا که برخی علماء همچون مرحوم علامه مجلسی و پدر بزرگوارشان به این نظر متمایل شده اند که بر کسی که توانایی انجام زیارت آن حضرت را دارد این زیارت در عمر یک بار واجب است. اما امروز این پیاده روی تبدیل به یکی از شعائر اسلامی و وسیله ترویج مذهب است و از این باب مصداق روایات مربوط به تعظیم شعائرالله است.

محدث جلیل القدر مرحوم حاجی نوری (قدس سره) با پیاده روی مستمر خود در ایام اربعین از نجف به کربلا، به همراه بزرگان علماء، به این مراسم شکوهی ویژه بخشید، و سر انجام در مسیر بازگشت پیاده روی، به دیار باقی شتافت. «حضرت آیت الله العظمی شیری زنجانی آرزو می کند که روزی از زائران حرم باشد. ایشان پیاده روی اربعین را تجلی عظمت شیعه می داند و می گوید: من آرزو داشتم توان جسمی ام به قدری بود که می توانستم در پیاده روی شرکت کنم در حالی که هر لحظه بر عظمت حماسه پیاده روی اربعین حسینی در سرزمین کربلا معلی افزوده می شود گروهی با تمسک به برخی از روایات می گویند: نیاز نیست که برای زیارت ائمه به حرم آنها سفر کنیم بلکه قلب دوستاران آنان حرم آنهاست.^{۷۵}

آیت الله حسینی بوشهری

مدیر سابق حوزه‌های علمیه سراسر کشور در خصوص پیاده روی روز اربعین اظهار می دارد: در سال‌های اخیر به واسطه برپایی راهپیمایی اربعین بر شکوه و عظمت جریان حسینی در عالم افزوده شده است، طوری که اگر بگوییم این راهپیمایی در دنیا کم‌نظیر و بلکه بی‌نظیر است، سخن گزافی نگفته‌ایم همانگونه که حرکت امام حسین علیه‌السلام حرکتی الهی، برای خدا و برای مبارزه با ظلم و ستم بود، باید همه کسانی که در راهپیمایی اربعین و به‌طور کلی در مسیر اهداف و آرمان‌های حضرت سیدالشهداء علیه‌السلام گام برمی دارند، علاوه بر برگزاری باشکوه سوگوار امام حسین علیه‌السلام، با برنامه‌ریزی حساب‌شده، بیشترین بهره‌برداری را جهت تقویت جبهه حق بکنند.

آیت الله حسینی بوشهری خاطر نشان کرد: امروز نه تنها شیعیان و جبهه انقلاب اسلامی بلکه جبهه موحدان و هر آن کسی که شیفته حرکت حسینی است، به برگزاری چنین راهپیمایی عظیمی در کربلا افتخار می کند چراکه به واسطه این جریان عظیم الهی، توجه جهانیان به تفکر و فرهنگ حسینی جلب می شود.

^{۷۵} سخنرانی در ابتدای درس خارج /سایت معظم له

«راهپیمایی اربعین در مقابل اقدامات دشمنان و ظلم و ستم‌های مستکبران در کشورهای مظلوم جهان، پاسخ محکمی از سوی جبهه حق به آنان است که هیچگاه در مقابل ظلم و بیداد همچون مولایشان امام حسین علیه‌السلام کوتاه نخواهند آمد. البته باید به این نکته نیز توجه داشت که برخی به دنبال ایجاد تفرقه میان دولت‌های ایران و عراقند، بنابراین باید برای خنثی کردن این دسیسه دشمن از انجام هر اقدامی که هدف آنان را محقق کند پرهیز کرد و در مقابل، وحدت، یکپارچگی و همدلی را در وسعتی بیش از گذشته به منصف ظهور برسانیم.»

راهپیمایی اربعین امیدبخش و حرکت تمدن‌ساز امت اسلامی است، هر قدر جبهه مقاومت بیشتر تقویت شود - که موسم اربعین یکی از عرصه‌های تحقق این امر است - جبهه کفر و استکبار نیز ضعیف‌تر خواهد شد.

ایشان علمیه تصریح می‌کند: امروز همدلی میان حماس، حزب‌الله و جمهوری اسلامی را در منطقه شاهدیم، دشمن تا این‌جا اخیر هیچگاه تصور نمی‌کرد چنین وحدت و یکپارچگی میان این‌ها وجود داشته باشد، اما خدا مسیر را به گونه‌ای که جبهه حق تقویت شود پیش برد و امروز راهپیمایی اربعین اقتدار جبهه مقاومت را به رخ دشمنان کشیده است. اگر روزی این تجمع متحد بر محور حضرت سیدالشهداء علیه‌السلام اراده‌ای داشته باشد، این اراده نقش‌آفرین و تأثیرگذار خواهد بود و جبهه کفر را از میان خواهد برد.

وظیفه ماست که این شعائر را حفظ کنیم و در این میان توجه به یکی از آنها که اقامه دیگر شعائر هم در طول تاریخ به برکت آن بوده اهمیت فراوانی دارد؛ عزاداری سید و سالار شهیدان حضرت اباعبدالله (سلام‌الله‌علیه) از جمله مهمترین شعائرالله محسوب می‌شود.

آیت‌الله بوشهری با بیان اینکه دلیل قیام امام حسین (سلام‌الله‌علیه) از زبان خود ایشان زنده شدن بدعت‌ها و مردن سنت‌ها بوده است خاطر نشان می‌کند: برپایی عزای حسینی موجب یادآوری این اهداف و تقویت اراده دینی مردم می‌شود. ۲۸

حضرت آیت‌الله العظمی سبجانی

ایشان بیان می‌کنند: اربعین عامل حفظ تشیع و حضور در آن سبب انسجام جمعیت شیعیان است و آن شعار حسینی «هیئات؛ هیئات منا الذله» را عملی می‌کند.

ایشان با اشاره به حدیثی ابراز می‌کند: از مضمون آیات و روایات استفاده می‌شود اربعین دارای اثر تکوینی است. در عالم آفرینش، اربعین منشا اثر است. او با اشاره به آیه ۱۴۲ سوره اعراف بیان کرد: حضرت موسی (سلام‌الله‌علیه) در اربعین باید خود را آماده اخذ تورات کند لذا این ۳۰ روز نمی‌تواند آن آمادگی را ایجاد کند بلکه باید اربعین باشد.

آیت الله سبحانی با اشاره به نمونه های دیگری از آثار اربعین در روایات گفت: در روایات آمده است که موسی بعد از اینکه ترک اولی را انجام داد ۴۰ روز گریه کرد تا خدا توبه او را قبول نمود. او همچنین به اثر اربعین در آفرینش انسان هم اشاره و تصریح کرد: در رحم مادر در هر ۴۰ روز، جنین تغییر می کند یعنی در هر اربعینی از این طرف به آن طرف منتقل می شود. این مرجع تقلید ادامه داد: در روایات است جوانی که گناه می کند، خداوند به فرشتگان می گوید سخت نگیرید، تا ۴۰ نیامده، گناه جوانی است اما در اربعین عقل او کامل و مسلط بر نفس می شود اینجا معلوم می شود که اربعین اثر تکوینی دارد.

او به اثر تکوینی اربعین در افزایش قوت و قدرت انبیای الهی نیز اشاره کرد و گفت: نبوت رسمی به وسیله اربعین تمام می شود از اینجا معلوم می شود قوای انبیا در اربعین تکمیل می شود.

آیت الله سبحانی به مساله چهلمین روز درگذشت انسان نیز اشاره و ابراز داشت: وقتی انسان می میرد علاقه روح به بدن تا ۴۰ روز قطع نمی شود و روح ارتباط خود را به نوعی با جسم حفظ می کند و بعد از آن انقطاع روح از بدن کامل می شود. او در ادامه به مراسم راهپیمایی اربعین اشاره کرد و اینگونه توضیح داد: اربعین حسین (سلام الله علیه) شعار شیعه است و لذا اول کسی که حسین بن علی (سلام الله علیه) را زیارت کرد جابر بن عبدالله انصاری است.

این مرجع تقلید با حیاتی خواندن مراسم اربعین در شرایط کنونی گفت: جهان علیه تشیع ابراز ناخرسندی می کند چون آنها دولتی می خواهند که با آنها برقصد و هرچه می خواهند امضا کنیم و با آنها هماهنگ باشیم و لذا در حکومت قبلی، به تهران می آمدند و در سفارت قدس بر ما دیکته می کردند که چه کنیم یا در انتخابات مداخله می کردند اما الان که دستشان از همه جا کوتاه است ابراز ناخرسندی می کنند.

او با اشاره به پروژه ایران هراسی دشمنان عنوان کرد: ایران برای همه مرکز اطمینان و قدرت است نه هراس. اگر اینها که از ایران می ترسند به دامن اسلام برگردند خواهند دید که آرامش پیدا می کنند.

آیت الله سبحانی در بخش دیگر سخنان خود، اربعین را مایه انسجام شیعه دانست و افزود: اربعین عامل حفظ تشیع و حضور در آن سبب انسجام جمعیت شیعیان است و آن شعار حسینی «هیئات؛ هیئات منا الذله» را عملی می کند.

او با بی نظیر خواندن اجتماع ۱۰ میلیونی در یک روز در یک منطقه گفت: تابحال ندیدم چنین حضوری در منطقه ای از جهان اتفاق افتاده باشد، سال گذشته آمارها حکایت از ۱۰ میلیون جمعیت زائر اربعین داشت امسال باید دید چه میزان در

اربعین حضور می یابند.^{۷۶}

^{۷۶} سایت معظم له / سخنرانی در ابتدای درس خارج

آیت الله سید محمد مهدی میرباقری:

زیارت اربعین، بستر اقامهٔ توحید و ولایت در فرد و در جامعه شیعه و حتی در مقیاس جامعه جهانی است اصل زیارت، حضور در محضر امام و تجدید عهد با امام است، چه از دور، چه از نزدیک.

مفاد زیارت‌نامه، مفاد عهدنامه است. این عهدنامه که در زیارت اربعین هست، خیلی لطیف است. شهود امام و مقامات امام [و] بعد هم عباراتی است که ما را به رجعت امام می‌رساند که «امری لامرکم سلم و نصرتی لکم مَعده» و ما را به نصرت و یاری و انتظار می‌رساند. یعنی ما شهادت می‌دهیم که این جریان شما در ظهور ائمه و رجعت، ادامه‌دار می‌باشد. هدف ما از انتظار، این است که قلب، تسلیم باشد و دنبال رأی امام باشد و تمام یاری‌مان، برای امام آماده باشد زیارت اربعین، بستر اقامه توحید و ولایت در فرد و در جامعه شیعه و حتی در مقیاس جامعه جهانی است. شما این [واقعه] را با کارناوال‌های جریان باطل مقایسه کنید و فرقتان را دریابید». همه زائرین، در حال فرار از غفلت‌ها و شرک‌ها به سوی خدا هستند؛ ولی کسانی که با اشتیاق به زیارت می‌روند، درجات خاصی دارند. ابن قولویه در کتاب «کامل‌الزیارات» بایی باز کرده است به نام زیارت مشتاقین، زیارت اربعین یکی از جلوه‌های زیارت مشتاقین است؛ یعنی کسانی که اربعین به کربلا می‌روند، قرض، فقر، بیماری و حتی جهنم و بهشت را در نظر ندارند بلکه مقصدشان خود امام حسین (سلام‌الله‌علیه) است. کسانی که در اربعین به زیارت کربلا می‌روند، خواب و غذا برای خودشان در نظر نمی‌گیرند؛ آن‌ها دنبال امام حسین (سلام‌الله‌علیه) هستند؛ در این صحنه‌ها اشتیاق به امام حسین (سلام‌الله‌علیه) می‌جوشد.

هم این زائرین، مشتاق هستند و هم کسانی که از این زائرین پذیرایی می‌کنند. گاهی یک سال زحمت می‌کشند که بتوانند یک روز از زائرین امام حسین (سلام‌الله‌علیه) پذیرایی کنند. در این پذیرایی همه حول محور امام (سلام‌الله‌علیه) جمع شده‌اند و همه تعلقات دیگر رنگ می‌بازد؛ مثل نژاد و رنگ و عرب و عجم بودن. فرد پذیرایی کننده، شأن خودش را فراموش می‌کند. گاهی او رئیس یک قبیله است ولی شئون خودش را کنار می‌گذارد و پای زائر را می‌شوید و خدمات می‌دهد. پس کسانی هم که پذیرایی می‌کنند دنبال چیزی نیستند و فقط دنبال شوق به امام حسین (سلام‌الله‌علیه) هستند. زائر هم در این مکان‌ها احساس غربت نمی‌کند و آنجا را مثل منزل خودش می‌داند...». اربعین نمونه‌ای از عالم ظهور است. در عصر ظهور، همه حول امامشان جمع می‌شوند و مشترک‌المال هستند و توکل در آن‌ها موج می‌زند. مالی در مقابل امامشان ندارند؛ یعنی دست در جیب هم می‌کنند. شما این را در اربعین هم می‌بینید؛ امنیت و تأمین رزق وجود دارد، مثل دوره ظهور که یک نفر تنها از شهری به راه می‌افتد و احساس ترس نمی‌کند؛ لذا ذکر شده است که وقتی حضرت مهدی (عج) ظهور می‌کند ممکن است که بانویی ظرفی از جواهرات با خودش از این طرف عالم به آن طرف عالم حمل کند و احساس خطر نکند. در تاریخ آمده [که وقتی دستور داده شد که مسلمانان از مکه به مدینه بروند،

مسلمانان نگران بودند. این آیه نازل شد که «وَكَأَيِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ»؛ چهارپایان و پرندگان غذایشان را با خودشان حمل نمی‌کنند. خدا روزی آن‌ها را می‌دهد و تمام آن‌ها سیر برمی‌گردند.

توکل این است. شما در اربعین جلوه‌ای از توکل را می‌بینید که فردی به تنهایی راه می‌افتد و کسی هم گرسنه نمی‌ماند و همه پذیرایی می‌شوند. کسی بیش از نیاز بر نمی‌دارد؛ فداکاری و ایثار می‌کنند. ملت تمدن‌ساز ایران، مسیر خود را از تمدنی که نماد آن «تخت جمشید» بود، به تمدنی که نماد آن «کعبه و کربلا» است، تغییر داد. کسی می‌گفت ایران، قبل از اینکه اسلام بیاید، تمدن داشته است، اما بعد از آمدن اسلام، تمدنش را از دست داده و دیگر محور تمدن نیست! جواب این افراد در کتاب مرحوم شهید مطهری (خدمات متقابل ایران و اسلام) آمده است. ایشان، هم خدمات اسلام به ایران و هم خدمات ایرانیان به اسلام را توضیح داده‌اند. نکته حائز اهمیت آن است که ایران هنوز هم محور تمدن است؛ فقط تفاوتش این است که مسیر خود را در «محور بودن» عوض کرده و محور آن تمدنی شد که زمانش زمان طولانی‌تری است و آن تمدن اسلام است که در ظهور امام زمان (عج) به ظهور می‌رسد (هرچند می‌توانید اسم تمدن را روی آن نگذارید).

این ملت مسیر خود را از تمدنی که نماد آن تخت جمشید بود به تمدنی که نماد آن کعبه و کربلاست عوض کرده است و این تمدن، ظهورش زمان برتر است. تلقی من آن است که اکنون آن تلاش بیش از هزار ساله جامعه شیعه که قطب شیعه، ایران بوده است در ایجاد یک تمدن جدید، یک زندگی و راهی جدید برای جامعه جهانی، به تدریج در حال به ثمر نشستن است...». همان‌طوری که جریان گردشگری منتهی به توسعه غربی می‌شود و بعضی از این جاذبه‌ها، جاذبه‌هایی هستند که فرهنگ ملت‌ها را تغییر می‌دهند و فضای کل بین‌الملل را تحت تأثیر قرار می‌دهند و ایجاد سبک زندگی می‌کنند. اربعین نیز - اگر روی آن کار بکنیم - می‌تواند بستری برای ایجاد و احیای نوع دیگری از سبک زندگی باشد.

جنس زیارت اربعین یک رفتار ضد توسعه غربی است. مقیاس تأثیرش هم بیش از یک مقیاس ملی است؛ در مقیاس یک امت است؛ حتی در مقیاس جامعه جهانی است؛ یعنی حول محور زیارت می‌تواند جامعه‌سازی کرد و بر سایر امت‌ها و جامعه جهانی اثر گذاشت. این اربعین که خداوند به شما داده است قدرش را بدانید و شکر کنید. این اربعین و این راه. همه چیز آماده است که بخواهید یک تصمیم بگیرید. آمدید در راه. خدا را شکر. اما ثمره این زیارت ما باید اتمام عهدهای بزرگ و تصمیم‌های بزرگ باشد...

نمی‌خواهم شما را بترسانم اما بدانید این سختی‌ها گاهی مانند آن است که در وسط تنور باشید. گاهی همراه امام بودن، به حسب ظاهر آن است که وسط آتش هستی اما اگر قبول کنید و تصمیم بگیرید در کنار امام باشید مانند آن است که در بهشت هستید».^{۷۷}

حجه الاسلام و المسلمین استاد محسن قرائتی:

ایشان می‌گوید: یک دست غیبی این حرکت را می‌چرخاند هیچ امام و پیامبری زیارت اربعین ندارد. زیارت اربعین مخصوص امام حسین (سلام‌الله‌علیه) است و این یک اصل در پیوند مکتبی است. طراح این اربعین خود امام حسین (سلام‌الله‌علیه) است، و گرنه مسئولان ما بعد از اینکه مردم راه می‌افتند اقدام می‌کنند. اول مردم می‌جوشند بعد یکی می‌گوید پزشک‌اش را بدهیم یکی می‌گوید موبک درست کنیم یکی می‌گوید هلال احمر یکی می‌گوید پلیس. یعنی اول مردم از درون می‌جوشند بعد مسئولان دنبال این هستند که کمبودها را برطرف کنند. به هر حال یک دست غیبی این حرکت را می‌چرخاند. این‌ها که پیاده می‌روند گاهی ممکن است برای صله رحم هم پیاده‌روی نکنند. خانه پدر و مادر و اقوام را پیاده نروند. اگر از ایشان مصاحبه کنی که شما پارسال تا حالا برای تحصیل علم چقدر پیاده‌روی کردی که پیاده فرسخ‌ها راه می‌روی؟ یک عشق حسینی شعله کشیده همه چیز را محو می‌کند. برای زوار امام حسین (سلام‌الله‌علیه)، هر کس هر چه دارد در طبق اخلاص می‌گذارد، قصه قصه طبیعی نیست. این یک ریسمان غیبی است.

الکساندر دوگین، نظریه پرداز و نویسنده روس:

پیاده‌روی اربعین شبیه یک حادثه آخرالزمانی و مقدمه تحول جهانی است از نظر من حادثه پیاده روی اربعین که هر روز ابعاد بین‌المللی گسترده‌تری پیدا می‌کند و از همه ملیت‌ها و ادیان از جمله مسیحیان در آن شرکت می‌کنند، مقدمه یک تحول اساسی در مقیاس جهانی است. دنیای مدرن با ایدئولوژی لیبرال و سرمایه سالارانه‌اش به پایان رسیده و جز بحران آفرینی دستاورد دیگری برای بشریت ندارد. امروز محتاج یک رستاخیز معنوی و الهی است که مایه‌های آن قویاً در انقلاب اسلامی و نهضت امام خمینی وجود دارد. من به عنوان یک مسیحی ارتدوکس با رویکرد آخرالزمانی انقلاب اسلامی که خود را حرکتی آماده‌گر برای ظهور مسیح و مهدی می‌داند، موافقم و امیدوارم با آن حادثه عظیم که پیروان همه ادیان منتظر آن هستند، فاصله زیادی نداشته باشیم.^{۷۸}

^{۷۷} سایت شیعه نیوز، کد خبر ۴۹۹۷۹

^{۷۸} سایت درس‌هایی از قرآن / سخنرانی‌های استاد قرائتی

د کتر رسول جعفریان

اعتبار اربعین امام حسین (سلام الله علیه) از گذشته میان شیعیان و در تقویم تاریخی وفاداران به امام حسین (سلام الله علیه) شناخته شده بوده است. کتاب «مصباح المتهجد» شیخ طوسی که حاصل گزینش دقیق و انتخاب معقول شیخ طوسی است از روایات فراوان درباره تقویم مورد نظر شیعه درباره ایام سوگ و شادی و دعا و روزه و عباردت است، ذیل ماه «صفر» می نویسد: نخستین روز این ماه (از سال ۱۲۱)، روز کشته شدن زید بن علی بن الحسین است.

روز ۲۰ صفر - یعنی اربعین - زمانی است که حرم امام حسین (سلام الله علیه) یعنی کاروان اسرا، از شام به مدینه بازگشتند و روزی است که جابر بن عبدالله انصاری، صحابی رسول خدا (ص)، از مدینه به کربلا رسید تا به زیارت قبر امام حسین (سلام الله علیه) بشتابد و او نخستین کسی است که قبر آن حضرت را زیارت کرد.

در این روز، زیارت امام حسین (سلام الله علیه) مستحب است و این زیارت، همانا خواندن زیارت اربعین است. شیخ طوسی سپس متن زیارت اربعین را با سند به نقل از حضرت صادق (سلام الله علیه) آورده است: السلام علی ولی الله و حبیبه، السلام علی خلیل الله و نجیبه، السلام علی صفی الله و ابن صفیه...

این مطلبی است که شیخ طوسی، عالم فرهیخته و معتبر و معقول شیعه در قرن پنجم درباره اربعین آورده است. طبعاً براساس اعتباری که این روز میان شیعیان داشته است، از همان آغاز که تاریخش معلوم نیست، شیعیان به حرمت آن، زیارت اربعین می خوانده اند و اگر می توانسته اند مانند جابر بر مزار امام حسین (سلام الله علیه) گرد آمده و آن امام را زیارت می کردند. این سنت تا به امروز در عراق با قوت برپاست و شاهدیم که میلیونها شیعه عراقی و غیر عراقی در این روز بر سر مزار امام حسین (سلام الله علیه) جمع می شوند.

در اینجا و در ارتباط با اربعین، چند نکته را باید توضیح داد.

عدد چهل نخستین مسأله ای که در ارتباط با «اربعین» جلب توجه می کند، تعبیر اربعین در متون دینی است. ابتدا باید نکته ای را به عنوان مقدمه یادآور شویم:

اصولاً باید توجه داشت که در نگرش صحیح دینی، اعداد نقش خاصی به لحاظ عدد بودن، در القای معنا و منظوری خاص ندارند؛ به این صورت که کسی نمی تواند به صرف اینکه در فلان مورد یا موارد، عدد هفت یا دوازده یا چهل یا هفتاد به کار رفته، استنباط و استنتاج خاصی داشته باشد. این یادآوری، از آن روست که برخی از فرقه های مذهبی، بویژه آنها که تمایلات «باطنی گری» داشته یا دارند و گاه و بیگاه خود را به شیعه نیز منسوب می کرده اند، و نیز برخی از شبه فیلسوفان متأثر از اندیشه ای درباره اعداد یا نوع حروف بوده و هستند.

در واقع، بسیاری از اعدادی که در نقلهای دینی آمده، می‌تواند براساس یک محاسبه الهی باشد، اما اینکه این عدد در موارد دیگری هم کاربرد دارد و بدون یک مستند دینی می‌توان از آن در سایر موارد استفاده کرد، قابل قبول نیست. به عنوان نمونه، در دهها مورد در کتابهای دعا، عدد صد به کار رفته که فلان ذکر را صد مرتبه بگویید، اما این دلیل بر تقدس عدد صد به عنوان صد نمی‌شود. همین طور سایر اعداد طی روزگاران، صورت تقدس به خود گرفته گاه سوء استفاده‌هایی هم از آنها می‌شود. تنها چیزی که درباره برخی از این اعداد می‌شود گفت، آن است که آن اعداد معین نشانه کثرت است. به عنوان مثال، درباره هفت چنین اظهار نظری شده است. بیش از این هر چه گفته شود، نمی‌توان به عنوان یک استدلال به آن نظر کرد.

عدد «اربعین» در متون دینی

یکی از تعبیرهای رایج عددی، تعبیر اربعین است که در بسیاری از موارد به کار رفته است. یک نمونه آن که سن رسول خدا(ص) در زمان بعثت، چهل بوده است. گفته شده که عدد چهل در سن انسانها، نشانه بلوغ و رشد فکری است. گفتنی است، برخی از انبیا در سنین کودکی به نبوت رسیده‌اند.

در قرآن آمده است «میقات» موسی با پروردگارش در چهل روز حاصل شده است. در نقل است که، حضرت آدم چهل شبانه روز بر روی کوه صفا در حال سجده بود.^{۷۹} درباره بنی اسرائیل هم آمده که برای استجابت دعای خود چهل شبانه روز ناله و ضجه می‌کردند.^{۸۰}

اعتبار حفظ چهل حدیث که در روایات فراوان دیگر آمده، سبب تألیف صدها اثر با عنوان اربعین در انتخاب چهل حدیث و شرح و بسط آنها شده است. در این نقلها آمده است که اگر کسی از امت من، چهل حدیث حفظ کند که در امر دینیش از آنها بهره برد، خداوند در روز قیامت او را فقیه و عالم محشور خواهد کرد. در نقل دیگری آمده است که امیرمومنان(سلام‌الله‌علیه) فرمودند: اگر چهل مرد با من بیعت می‌کردند، در برابر دشمنانم می‌ایستادم.^{۸۱} مرحوم کفعمی نوشته است: زمین از یک قطب، چهار نفر از اوتاد و چهل نفر از ابدال و هفتاد نفر نجیب، هیچ گاه خالی نمی‌شود.^{۸۲} درباره نطفه هم تصور بر این بوده که بعد از چهل روز علقه می‌شود. همین عدد در تحولات بعدی علقه به مضغه تا تولد در نقلهای کهن به کار رفته است، گویی که عدد چهل مبدأ یک تحول دانسته شده است.

^{۷۹} مستدرک وسائل، ج ۹، ص ۳۲۹

^{۸۰} مستدرک، ج ۵، ص ۲۳۹

^{۸۱} الاحتجاج، ص ۸۴

^{۸۲} بحار، ج ۵۳، ص ۲۰۰

در روایت است کسی که شرابخواری کند، نمازش تا چهل روز قبول نمی‌شود. و نیز در روایت است که کسی که چهل روز گوشت نخورد، خلقتش تند می‌شود. نیز در روایت است که کسی که چهل روز طعام حلال بخورد، خداوند قلبش را نورانی می‌کند. نیز رسول خدا(ص) فرمود: کسی که لقمه حرامی بخورد، تا چهل روز دعایش مستجاب نمی‌شود.^{۸۳} اینها نمونه‌ای از نقلهایی بود که عدد اربعین در آنها به کار رفته است.

۲. اربعین امام حسین(سلام‌الله‌علیه)

باید دید در کهن‌ترین متون مذهبی ما، از «اربعین» چگونه یاد شده است. به عبارت دیگر، دلیل بزرگداشت اربعین چیست؟ چنانکه در آغاز گذشت، مهمترین نکته درباره اربعین، روایت امام عسکری(سلام‌الله‌علیه) است. حضرت در روایتی که در منابع مختلف از ایشان نقل شده، زیارت اربعین را یکی از پنج نشانه مؤمن دانسته‌اند. این حدیث تنها مدرک معتبری است که جدای از خود زیارت اربعین که در منابع دعایی آمده، به اربعین امام حسین(سلام‌الله‌علیه) و بزرگداشت آن روز تصریح کرده است. اما اینکه منشأ اربعین چیست، باید گفت، در منابع به این روز به دو اعتبار نگریسته شده است.

نخست روزی که اسیران کربلا از شام به مدینه بازگشتند. دوم روزی که جابر بن عبدالله انصاری، صحابی پیامبر خدا(ص) از مدینه به کربلا وارد شد تا قبر حضرت اباعبدالله الحسین(سلام‌الله‌علیه) را زیارت کند. شیخ مفید(م۴۱۳) در «مسار الشیعه» که در ایام موالید و وفیات ائمه اطهار(سلام‌الله‌علیه) است، به روز اربعین اشاره کرده و نوشته است: این روزی است که حرم امام حسین(سلام‌الله‌علیه)، از شام به سوی مدینه مراجعت کردند. نیز روزی است که جابر بن عبدالله انصاری برای زیارت امام حسین(سلام‌الله‌علیه) وارد کربلا شد.

در کتاب «نزه الزاهد» هم که در قرن ششم هجری تألیف شده، آمده است: در بیستم این ماه بود که حرم محترم حسین(سلام‌الله‌علیه) از شام به مدینه آمدند.^{۸۴} همین طور در ترجمه فارسی «فتوح ابن اعثم»^{۸۵} و کتاب «مصباح، کفعمی که از متون دعایی بسیار مهم قرن نهم هجری است این مطلب آمده است. برخی عنوان کرده‌اند که عبارت شیخ مفید و شیخ طوسی، بر آن است که روز اربعین، روزی است که اسرا از شام به مقصد مدینه خارج شدند، نه آنکه در آن روز به

^{۸۳} مستدرک وسائل، ج ۵، ص ۲۱۷

^{۸۴} نزه الزاهد، ص ۲۴۱

^{۸۵} الفتوح ابن اعثم، تصحیح مجد طباطبائی، ص ۹۱۶

مدینه رسیدند.^{۸۶} به هر روی، زیارت اربعین از زیارت‌های مورد وثوق امام حسین (سلام‌الله‌علیه) است که از لحاظ معنا و مفهوم قابل توجه است.

۳. بازگشت اسیران به مدینه یا کربلا

اشاره کردیم که شیخ طوسی، بیستم صفر یا اربعین را، زمان بازگشت اسیران کربلا از شام به مدینه دانسته است. باید افزود، نقلی دیگر، اربعین را بازگشت اسرا از شام به «کربلا» تعیین کرده است. تا اینجا، از لحاظ منابع کهن، باید گفت، اعتبار سخن نخست بیش از سخن دوم است. با این حال، علامه مجلسی پس از نقل هر دو اینها، اظهار می‌دارد: احتمال صحت هر دوی اینها (به لحاظ زمانی) بعید می‌نماید.^{۸۷} ایشان این تردید را در کتاب دعایی خود «زاد المعاد» هم عنوان کرده است. با این حال، در متونی، مانند «لهوف» و «مثیر الاحزان» آمده است که اربعین، مربوط به زمان بازگشت اسرا، از شام به کربلاست. اسیران، از راهنمایان خواستند تا آنها را از کربلا عبور دهند. باید توجه داشت، که این دو کتاب، در عین حال که مطالب مفیدی دارند، از جهاتی، اخبار ضعیف و داستانی هم دارند که برخی شناخت آنها باید با متون کهن تر مقایسه شده و اخبار آنها ارزیابی شود. این نکته را هم باید افزود که منابعی پس از لهوف به نقل از آن کتاب این خبر را نقل کرده‌اند، نباید به عنوان یک منبع مستند و مستقل یاد شوند. کتابهایی مانند «حیب السیر» که به نقل از آن منابع خبر بازگشت اسرا را به کربلا آورده‌اند^{۸۸} نمی‌توانند مورد استناد قرار گیرند.

در اینجا مناسب است دو نقل را درباره تاریخ ورود اسرا به دمشق یاد کنیم. نخست نقل ابوریحان بیرونی است که نوشته است:

روز اول ماه صفر را روزی می‌داند که سر امام حسین (سلام‌الله‌علیه) وارد دمشق کرده و یزید هم در حالی که اشعار «ابن زبیری» را می‌خواند و بیتی هم بر آن افزوده بود، با چوبی که در دست داشت بر لبان امام حسین (سلام‌الله‌علیه) می‌زد.^{۸۹} دوم سخن عماد الدین طبری (م حوالی ۷۰۰) در «کامل بهائی» است که رسیدن اسرا به دمشق را در ۱۶ ربیع الاول دانسته، یعنی ۶۶ روز پس از عاشورا.

۴. میرزا حسین نوری و اربعین

علامه میرزا حسین نوری از علمای برجسته شیعه، و صاحب کتاب «مستدرک الوسائل» در کتاب «لؤلؤ و مرجان در آداب اهل منبر» به نقد و ارزیابی برخی از روضه‌ها و نقل‌هایی پرداخته که به مرور در جامعه شیعه رواج یافته و به نظر وی، از

^{۸۶} لؤلؤ و مرجان، ص ۱۵۴

^{۸۷} بحار، ج ۱۰۱، ص ۳۳۴-۳۳۵

^{۸۸} نفس المهموم، ترجمه شعرانی، ص ۲۶۹

اساس، نادرست بوده است. ظاهراً وی در دوره اخیر نخستین کسی است که به نقد این روایت پرداخته و دلایل متعددی در نادرستی آن اقامه کرده است.

به نظر می‌رسد منطقی‌ترین چیزی که برای اعتبار اربعین در دست است، همین زیارت جابر در نخستین اربعین به عنوان اولین زائر است.

اما درباره اعتبار اربعین به بازگشت اسرا به کربلا، توجه به این نکته هم اهمیت دارد که شیخ مفید در کتاب مهم خود در باب زندگی امامان و در بخش خاص به امام حسین (سلام‌الله‌علیه) از کتاب «ارشاد» در خبر بازگشت اسرا، اصلاً اشاره‌ای به اینکه اسرا به عراق بازگشتند ندارد. همین‌طور ابو مخنف، راوی مهم شیعه هم اشاره‌ای در مقتل الحسین خود به این مطلب ندارد. در منابع کهن تاریخ کربلا هم مانند «انساب الاشراف»، «اخبار الطوال»، و «طبقات الکبری» اثری از این خبر دیده نمی‌شود.

روشن است که حذف عمدی آن معنا ندارد، زیرا برای چنین حذف و تحریفی، دلیل وجود ندارد؛ خبر زیارت جابر، در کتاب «بشاره المصطفی» آمده، اما به ملاقات وی با اسرار اشاره‌ای نشده است.

مرحوم حاج شیخ عباس قمی هم، به تبع استاد خود نوری، داستان آمدن اسرای کربلا را در بعین از شام به کربلا نادرست دانسته است.^{۸۹} در دهه‌های اخیر مرحوم محمد ابراهیم آیتی هم در کتاب بررسی تاریخ عاشورا بازگشت اسرا را به کربلا انکار کرده است.^{۹۰} همین‌طور شهید مطهری که متأثر از مرحوم آیتی است. اما این جماعت یک مخالف جدی دارند که شهید قاضی طباطبایی است.

۵- شهید قاضی طباطبایی و اربعین

شهید محراب، مرحوم حاج سید محمدعلی قاضی طباطبایی، کتابی با نام «تحقیق درباره اولین اربعین حضرت سیدالشهدا» نوشته است.

هدف ایشان از نگارش این اثر آن بود تا ثابت کند اسرا از شام به کربلا در نخستین اربعین، بعید نیست. این کتاب مشتمل بر تحقیقات حاشیه‌ای فراوانی درباره کربلاست که بسیار مفید و جالب است. اما به نظر می‌رسد در اثبات نکته مورد نظر، با همه زحمتی که مولف محترم کشیده، چندان موفق نبوده است.

ایشان درباره این اشکال که امکان ندارد اسرا ظرف چهل روز از کربلا به کوفه، از آنجا به شام و سپس از شام به کربلا بازگشته باشند، هفده نمونه از مسافرتها و مسیرها و زمانهایی را که برای این راه در تاریخ آمده به تفصیل نقل کرده‌اند. در

^{۸۹} منتهی الامال، ج ۱، صص ۸۱۸-۸۱۷

^{۹۰} بررسی تاریخ عاشورا، صص ۱۴۸-۱۴۹

این نمونه‌ها آمده است که مسیر کوفه تا شام و به عکس از یک هفته تا ده دوازده روز طی می‌شده و بنابراین، ممکن است در یک چهل روز، چنین مسیر رفت و برگشتی طی شده باشد. اگر این سخن بیرونی هم درست باشد که سر امام حسین (سلام‌الله‌علیه) روز اول صفر وارد دمشق شده، می‌توان اظهار کرد که ۲۰ روز بعد، اسرا می‌توانستند در کربلا باشند. باید به اجمال گفت: بر فرض که طی این مسیر برای یک کاروان، در چنین زمان کوتاهی، با آن همه زن و بچه ممکن باشد، باید توجه داشت که آیا اصل این خبر در کتابهای معتبر تاریخ آمده است یا نه؟ تا آنجا که می‌دانیم، نقل این خبر در منابع تاریخی، از قرن هفتم به آن سوی تجاوز نمی‌کند. به علاوه، علمای بزرگ شیعه، مانند شیخ مفید و شیخ طوسی، به آن اشاره‌ای نکرده‌اند، بلکه به عکس آن تصریح کرده و نوشته‌اند: روز اربعین روزی است که حرم امام حسین (سلام‌الله‌علیه) وارد مدینه شده یا از شام به سوی مدینه خارج شده است.

آنچه می‌ماند این است که نخستین زیارت امام حسین (سلام‌الله‌علیه) در نخستین اربعین، توسط جابر بن عبدالله انصاری صورت گرفته است و از آن پس ائمه اطهار (سلام‌الله‌علیه) که از هر فرصتی برای رواج زیارت امام حسین (سلام‌الله‌علیه) بهره می‌گرفتند، آن روز را که نخستین زیارت در آن انجام شده، به عنوان روزی که زیارت امام حسین (سلام‌الله‌علیه) در آن مستحب است، اعلام فرمودند.

متن زیارت اربعین هم از سوی حضرت صادق (سلام‌الله‌علیه) انشاء شده و با داشتن آن مضامین عالی، شیعیان را از زیارت آن حضرت در این روز برخوردار می‌کند؛ اهمیت خواندن زیارت اربعین تا جایی است که از علائم شیعه دانسته شده است.

زیارت اربعین در «مصباح‌المتهجد» شیخ طوسی و نیز «تهذیب‌الاحکام» وی به نقل از صفوان بن مهران جمال آمده است؛ وی گفت که مولایم صادق (سلام‌الله‌علیه) فرمود: زیارت اربعین که باید وقت برآمدن روز خوانده شود چنین است...^{۹۱}

این زیارت، به جهاتی مشابه برخی از زیارتهای دیگر است، اما از آن روی که مشتمل بر برخی از تعابیر جالب در زمینه هدف امام حسین از این قیام است، اهمیت ویژه‌ای دارد؛ در بخشی از این زیارت درباره هدف امام حسین (سلام‌الله‌علیه) از این نهضت آمده است:

^{۹۱} مصباح‌المتهجد، ص ۷۸۸، تهذیب‌الاحکام، ج ۶، ص ۱۱۳، اقبال‌الاعمال، ج ۳، ص ۱۰۱، مزار مشهدی، ص ۵۱۴ (تحقیق قیومی)، مزار شهید اول (تحقیق

مدرسه الامام‌المهدی، قم ۱۴۱۰)، ص ۱۸۵-۱۸۶

خدایا، امام حسین (سلام الله علیه) همه چیزش را برای نجات بندگانت از نابخردی و سرگشتگی و ضلالت در راه تو داده در حالی که مشتی فریب خورده که انسانیت خود را به دنیای پست فروخته‌اند، بر ضد وی شوریده و آن حضرت را به شهادت رساندند.

پیروزی انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی و پیروزی حزب الله جنوب لبنان و موفقیت بزرگ شیعیان عراق در سایه آن صورت گرفت و اگر این عاشوراها و عزاداری‌ها نبود امروز ایران، عراق و لبنان رنگ دیگری داشت. جاذبه این مراسم به قدری است که امسال بزرگ‌ترین رقم زائران حسینی در اربعین (ده میلیون نفر زائر) در تاریخ کربلا ثبت شد، آن هم در میان آن همه خطرات.

اینجانب هنگامی که صحنه تکان دهنده حرکت زوار را دیدم که با پای برهنه و همراه کودکان خردسال و شیرخوار به سوی آن مقصد عاشقان در حرکتند، آرزو کردم که ای کاش من هم در میان آنها بودم. به همین دلیل دشمنان می‌کوشند آن را تضعیف یا کم رنگ کنند یا با خرافات بیامیزند و از عظمت آن بکاهند، که در این راستا لازم می‌دانم همه عزیزان را به نکات زیر توجه دهم:

۱. ما در زمانی زندگی می‌کنیم که بیش از هر زمان نیاز به وحدت و آرامش داریم. کشورهای اروپایی دست به دست هم داده‌اند که به ساحت قدس پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله اهانت کنند. اسرائیل پیوسته مسلمانان فلسطین را به خاک و خون می‌کشد و با کمک امریکا، برای نابودی حزب الله در لبنان نقشه طرح می‌کند.

در عراق، همه روزه برادران و خواهران ما به وسیله وهابیان متعصب شهید می‌شوند و ابرقدرت‌ها برای کشور ما، تنها حکومت اسلامی شیعه در جهان، شب و روز توطئه می‌کنند.

کدام عقل اجازه می‌دهد که در چنین شرایطی به شایعات دامن بزنیم و اختلاف تازه‌ای بیفکنیم و آب به آسیاب دشمن بریزیم و از مقابله با آن خطرات عظیم دور بمانیم.

۲. البته باید مراسم عزاداری به کوری چشم دشمنان، با شور و شکوه هرچه تمام‌تر و در اوج عظمت و هر سال بهتر از سابق برگزار شود و هر کاری که عظمت این مراسم را مخدوش کند محکوم گردد. محال است کسی شیعه باشد و خواهان عظمت این مراسم نباشد.

اما نحوه عزاداری‌ها، باید به همان صورت سنتی و بر طبق دستورات ائمه هدی علیهم السلام با راهنمایی علمای محترم بلاد صورت گیرد و پرچم‌های حسینی همه‌جا در اهتزاز باشد. دسته‌جات سینه‌زنی و زنجیرزنی با نظم و شکوه، در هر کوی و برزن به راه افتد؛ ولی مراقب باشند افراد ناآگاه تعبیرات کفرآمیز و آمیخته با غلو بر زبان جاری نکنند و عزاداران آسیب جدی به بدن خود نرسانند و کاری که در نظر عموم مردم موجب وهن مذهب است انجام ندهند تا بهانه به دست

دشمن نیفتد و بدخواهان مأیوس گردند احکام عزاد گرامیداشت و زنده نگه داشتن اربعین سالار شهیدان حضرت حسین بن علی (سلام الله علیه) در میان شیعیان آن حضرت از اهمیت و ارزش ویژه ای برخوردار است. از دیدگاه بسیاری از صاحب نظران و مورخان شیعه و اهل سنت، مبنای تاریخی چنین بزرگداشتی، ورود اهل بیت به کربلا در اولین اربعین حسینی (سال ۶۱ هجری) و دفن سرهای مطهر شهیدان بویژه سر مقدس امام حسین (سلام الله علیه) در کنار پیکرهای مطهر آنهاست.

شاید این سؤال در ذهن متبادر شود که چرا زیارت امام حسین (سلام الله علیه) در روز اربعین حسینی تأکید و توصیه شده است، چرا باید این مراسم همراه با هیاهو و شور خاصی اجرا شود، در ادامه روایتی از امام صادق (سلام الله علیه) بیان می کنیم که به خوبی زوایای پنهان این موضوع را آشکار می سازد:

امام صادق (سلام الله علیه) درباره ثواب زیارت امام حسین (سلام الله علیه) با پای پیاده می فرماید: کسی که با پای پیاده به زیارت امام حسین (سلام الله علیه) برود، خداوند به هر قدمی که برمی دارد یک حسنه برایش نوشته و یک گناه از او محو می فرماید و یک درجه مرتبه اش را بالا می برد، وقتی به زیارت رفت، حق تعالی دو فرشته را موکل او می فرماید که آنچه خیر از دهان او خارج می شود را نوشته و آنچه شر و بد است را ننویسند و وقتی برگشت با او وداع کرده و به وی می گویند: ای ولیّ خدا! گناهانت آمرزیده شد و تو از افراد حزب خدا و حزب رسول او و حزب اهل بیت رسولش هستی، به خدا قسم! هرگز تو آتش را به چشم نخواهی دید و آتش نیز هرگز تو را نخواهد دید و تو را طعمه خود نخواهد کرد^{۹۲، ۹۳}

پی نوشت:

پرسش و پاسخ

حکم زیارت اربعین

- س ۱. با توجه به مسائل روز، آیا زیارت اربعین در این برهه از زمان واجب است؟
ج. زیارت اربعین مستحب است.

مراعات قوانین

- س ۲. حکم اخذ روادید برای زیارت اربعین چیست؟

^{۹۲} .کامل الزیارات ص ۱۳۴

^{۹۳} .کتاب احکام عزاداری نویسنده: مکارم شیرازی، ناصر، ج ۱، ص ۱۴۵

ج. در هر صورت رعایت قوانین و مقررات لازم است.

س ۳. ایام زیارت اربعین نزدیک است و فرصت کافی برای گرفتن گذرنامه موجود نیست. آیا بنده میتوانم با گذرنامه برادرم با رضایت او به زیارت اربعین بروم؟ آیا رفتن به این زیارت منع شرعی دارد؟

ج. در هر صورت رعایت قوانین و مقررات لازم است و تخلف از آن جایز نیست.

س ۴. دیده شده در ایام اربعین یا غیر آن، زائرین برای خرید ارز از صرافی های غیر مجاز اقدام به خرید ارز می کنند، آیا خرید از صرافی های غیر مجاز حرام است؟

ج. تابع قوانین مربوط است.

س ۵. آیا سفر زیارت اربعین برای طلاب و دانشجویان در ایام تحصیلی اشکال دارد؟

ج. تابع قوانین و مقررات مربوط است.

س ۶. با توجه به فضای معنوی سفر و زیارت اربعین آیا بنده به عنوان مدیر دبیرستان می توانم به دانش آموزانی که قصد عزیمت به زیارت اربعین دارند اجازه بدهم یا نه؟

ج. تابع قوانین مربوط است.

سفر در فرض تشدید بیماری

س ۷.

۱- با توجه به سفارشات ائمه (علیهم السلام) و ثواب زیارت اربعین، مادر ۶۵ ساله اینجانب علاقه مند به سفر زیارت اربعین است. اما از آنجا که اخیراً بیمار بوده اند به علت ضعف جسمی و به علت احتمال عود بیماری و سخت تر شدن بیماری در صورت عود آن، اطبا ایشان را از این سفر منع کرده اند. حکم سفر ایشان برای زیارت اربعین چیست؟

۲- همچنین مادر بزرگ اینجانب نیز علاقه مند است ولی زانو درد دارد. آیا در صورت احتمال عقلاهی تشدید درد پا این سفر جایز است؟

ج (۱ و ۲) اگر ضرر قابل توجه برای ایشان داشته باشد، جایز نیست.

سفر بدون اجازه پدر

س ۸. من دانشجوی ترم آخر دانشگاهم. دوست دارم برای اربعین عازم کربلا شوم؛ مطمئناً پدرم به خاطر شلوغ بودن در حین اربعین و برخی مسائل دیگر اجازه نمی دهد. آیا می شود بدون اطلاع خانواده حرکت کرده و در حین سفر به آنها

اطلاع دهم؟

ج. اجازه گرفتن از پدر واجب نیست، ولی نباید به گونه ای عمل کنید که موجب ایذاء ایشان شود.

سفر شخص بدهکار

س ۹. فردی که به خویشان و یا دوستان بدهکار است آیا می تواند به زیارت اربعین مشرف شود؟
ج. اگر زمان ادای قرض نرسیده و یا قرض دهنده به شما مهلت برای پرداخت قرض بدهد اشکالی ندارد و در صورتی که زمان ادای آن رسیده و بتوانید بدهی خود را بدهید و طلبکار هم مطالبه کند، اول قرض خود را پرداخت نمایید. و اگر مکلف به قصد ترک واجب مثل پرداختن دینی که وقت پرداختش رسیده است به سفر برود، نمازش تمام است؛ اما اگر بدون این قصد سفر می رود هر چند مستلزم ترک واجب می شود، نماز شکسته است.

نذرهای مربوط به اربعین

س ۱۰. خانمی هر ساله روز اربعین نذر پخت غذا دارد امسال قصد پیاده روی اربعین داشته و روز اربعین در عراق است تکلیف ونحوه ادای نذرش چگونه است؟

ج. اگر صیغه نذر شرعی نخوانده است عمل به نذر واجب نیست، ولی اگر صیغه نذر با مراعات شرایط شرعی خوانده است، باید همان گونه که نذر کرده عمل کند و تخلف از آن جایز نیست.

س ۱۱. آیا می شود کسی که روز اربعین نذری دارد آن را روز قبل اربعین انجام دهد؟

ج. اگر صیغه مخصوص نذر را - که در رساله های عملیه ذکر شده است - نخوانده، عمل به آن لازم نیست و می تواند تغییر دهد، ولی اگر با لفظ مخصوص خوانده شده و مربوط به روزهای معینی بوده، باید بر طبق آن عمل کند.

س ۱۲. من با چند نفر از دوستان برای ایام اربعین پولی را جمع کرده ایم که مقداری از آن باقی مانده و تا اربعین دیگر بلا استفاده است و فقط به شرط استفاده از اربعین جمع شده است؛

۱- آیا می شود این پول را به عنوان سپرده در بانک گذاشت و از سود حاصل از آن برای اربعین سال دیگر استفاده کرد؟

۲- در حال حاضر در حساب قرض الحسنه است، آیا قرض الحسنه بانک مشکل دارد؟

ج. ۱. اگر با رضایت صاحبان پول باشد و سود تحت عنوان یکی از عقود اسلامی دریافت شود، اشکال ندارد.
۲. قرض الحسنه اشکال ندارد.

س ۱۳. مقداری پول برای لیوان، چای، قند و ... توسط مردم جهت برگزاری مراسم اربعین اهدا شده که کمی از آن باقی مانده است. آیا می شود مقدار باقی مانده را جهت برگزاری مراسم ابی عبدالله (سلام الله علیه) در بقیه طول سال مصرف نمود یا باید نگهداشته و جهت مراسم اربعین سال آینده استفاده گردد؟

ج. تابع رضایت اهدا کنندگان است.

س ۱۴. آیا وضو گرفتن با آب معدنی که برای زوار اربعین نذر شده و مشخص نشده که برای خوردن است یا کار مشخص دیگر و نذر عام زوار می باشد، اشکال دارد؟

ج. در فرض سؤال جایز نیست، مگر این که بداند مالک آب رضایت دارد.

س ۱۵. در اربعین حسینی در موكب هایی که در نجف، کربلا و مسیر حرکت زائران حسینی برپا می شود تعدادی از رائران به عنوان خدمه به صورت ثابت در این موكب ها جهت خدمت رسانی انجام وظیفه می کنند. از آنجا که این افراد غالباً از اقشار کم در آمد بوده و از طرفی زائر اربعین نیز محسوب می شوند، سؤال موكب داران این است که آیا می توان برای اعزام نیروهای خدمه بابت تهیه ویزا، هزینه رفت و برگشت آنها را از نذورات مردمی که در خصوص مراسم اربعین حسینی اهدا می گردد تأمین نمود؟

ج. تابع نیت اهدا کنندگان است و اگر قصد آنان مطلق باشد مشکلی ندارد.

حضور روز اربعین در کربلا

س ۱۶. در خصوص زیارت اربعین آیا باید روز اربعین در کربلا حضور داشت یا اینکه روز قبل یا بعد نیز ثواب اربعین را دارد؟

ج. انجام زیارت سید الشهداء (علیه السلام) در هر زمان مستحب و دارای ثواب عظیم است ولی ثواب زیارت زمان خاص، مختص به انجام زیارت در همان زمان خاص است؛ البته انجام زیارت قبل یا بعد از آن موقع به رجاء آن ثواب مخصوص، مانعی ندارد.

س ۱۷. مدیر کاروان پیاده اربعین حسینی هستیم، مسیر نجف تا کربلا را پیاده طی می کنیم و قبل از اربعین وارد کربلا می شویم. آیا ماندن در روز اربعین برای زیارت اربعین ضروری است یا اینکه به خاطر ازدحام جمعیت در کربلا می شود قبل از اربعین زیارت انجام داد و روانه ایران شد؟

ج. شرعاً اشکال ندارد مگر عقدی بین مسئولین کاروان و افراد کاروان بسته شده باشد که روز اربعین در کربلا باشند.

زیارت از محدوده اطراف حرم

س ۱۸. در ایام اربعین به علت ازدحام شدید، ورود به حرم حسینی (سلام الله علیه) و گاهی بین الحرمین بسیار دشوار و برای برخی ناممکن است، و گاهی موجب اذیت دیگران می شود. در این شرایط آیا خواندن زیارت از محدوده اطراف حرم کافی است؟

ج. در فرض مذکور کفایت می کند.

زیارت بانوان در زمان عادت ماهانه

س ۱۹. تشریف بانوان به مشاهده مشرفه در زمان عادت ماهانه چه حکمی دارد؟

ج. بنابر احتیاط واجب توقف حائض در حرم حضرات معصومین (علیهم السلام) یعنی زیر گنبد و رواقی که ضریح مطهر در آن واقع شده است، جایز نیست؛ ولی توقف در رواقها و قسمت‌های متصل به حرم اگر مسجد نباشد، اشکال ندارد.

پوشیدن لباس مشکی تا اربعین

س ۲۰. آیا پوشیدن لباس مشکی تا اربعین حسینی اشکالی دارد؟ (کراهت دارد؟)

ج. پوشیدن لباس مشکی در ایام عزاداری خاندان عصمت و طهارت (علیهم السلام) به منظور تعظیم شعائر الهی و اظهار حزن و اندوه موجب ترتب ثواب الهی است.

کار در روز اربعین

س ۲۱. کار کردن در روز اربعین مشکل دارد؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

اسباب کشی در ایام اربعین

س ۲۲. آیا اسباب کشی در ایام اربعین اشکالی دارد یا نوعی بی احترامی محسوب میشود؟

ج. فی نفسه اشکال ندارد.

پی نوشت: پایگاه اطلاع رسانی مقام معظم رهبری/استفتائات